

Procura+ priručnik pruža jasne i razumljive smjernice kako u praksi provoditi održivu nabavu. Namijenjen je bilo kojoj europskoj javnoj upravi, bez obzira na njezinu veličinu ili iskustvo u ovom području.

Priručnik sadrži:

- praktične savjete **kako integrirati održivost u nabavu;**
- informacije o **troškovima održive nabave;**
- model upravljanja za sustavnu primjenu održive nabave - **Procura+ Miljokazi;**
- **ključne kriterije nabave** – skup kriterija nabave šest prioriternih grupa proizvoda, koji se mogu izravno upotrijebiti u natječajnoj dokumentaciji: autobusi, proizvodi za čišćenje, električna energija, hrana; IT oprema i izgradnja/obnova zgrada;
- jednostavan pristup praćenju provedbe - **tablica ocjene nabave (eng. Procurement Scorecard);**
- CD sa skupom primjera dobre prakse iz raznih europskih zemalja, detaljnije informacije o šest grupa proizvoda, relevantno europsko zakonodavstvo i mnoštvo drugih provedbenih alata.

Priručnik također služi kao vodič upravama koje sudjeluju u Procura+ kampanji. Bilo koja europska javna uprava može se pridružiti Procura+ kampanji, kako bi demonstrirala svoja nastojanja u provedbi održive nabave te kako bi iskoristila postojeća rješenja koje kampanja pruža.

“ Javne uprave mogu pružiti dobar primjer pridruživanjem Procura+ kampanji - ovo je dobra prilika za gradove južne Europe.”

Imma Mayol, zamjenik gradonačelnika, grad Barcelona, Španjolska

“Jedan od ključnih svjetskih izazova današnjice jest rješavanje problema neodrživih potrošačkih navika. Inicijative poput Procura+ nužne su za ostvarenje ovog cilja.”

Bas de Leeuw, voditelj, Integrirano upravljanje resursima, Ispostava za održivu potrošnju i proizvodnju, Program Ujedinjenih naroda za okoliš (UNEP)/ Odjel za tehnologiju

“ Samo suradnjom javnih uprava diljem Europe na području zelene javne nabave, možemo postići značajne napretke na tržištu u smislu poboljšanja utjecaja na okoliš tvrtki i proizvoda. Procura+ kampanja važan je korak u ostvarenju ovog cilja.”

Stavros Dimas, povjerenik EU-a za okoliš

“Održiva nabava zahtijeva snažnu političku volju, koja mora biti kombinirana s jasnim i jednostavnim smjernicama kako primijeniti održivu nabavu. Ovaj priručnik pruža takve savjete. ”

Danielle Poliautre, zamjenik gradonačelnika, grad Lille

“Javne uprave mogu uštedjeti veliki trud dijeljenjem svojih iskustava s drugima i pronalaženjem zajedničkih rješenja za održivu nabavu. Mi podržavamo Procura+ pristup.”

Mara Pesaro, direktor Odjela zaštite okoliša, regija Cremona, Italija

www.procuraplus.org
procurement@iclei.org

 Javni prijevoz s niskim emisijama

 Energetski efikasna gradnja

 Zdravo čišćenje

Procura+
Drugo izdanje

Priručnik
Vodič za isplativu održivu javnu nabavu

 Organska/“FairTrade“ hrana

 Energetski efikasna IT oprema

 „Zelena“ električna energija

Procura⁺
Drugo izdanje

Priručnik
Vodič za isplativu održivu javnu nabavu

Procura+ Priručnik

Vodič za isplativu održivu javnu nabavu, drugo izdanje

Nakladnik:

Program Ujedinjenih naroda za razvoj u Hrvatskoj (UNDP), projekt „Poticanje energetske efikasnosti u Hrvatskoj“

Urednik:

Vesna Bukarica

Autori:

Simon Clement, Peter Defranceschi, Mark Hidson, Amalia Ochoa, Aureà Adell Querol (ICLEI Europsko tajništvo), Ria Müller, Heimo Staller (IFZ), Alexis Chatzimpiros, Irene Skoula (EPTA), Hannah Isaac, Andrea Immendörfer (ESD), Didier Bergeret (Auxilia), Francesca Villari, Martino Milardi (Università di Reggio Calabria), Montserrat Reus Marti (Diputació de Barcelona), Josep Puig (Ecoserveis), Barbara Armanini, Livia Mazzà (Provincia di Cremona), Spyros Arvanitakis (Union of Municipalities and Communities of Attiki), Carina Herbertsson, Partick Hjelm, Johan Hultman (Växjöhem).

Prevoditelj:

Jelena Kremenjaš

Lektura:

Vicko Krampus

Slike:

ICLEI: Mark Hidson (str. 70, 77), Peter Defranceschi (str. 28), Renée Brautigam (str. 58)
Dreamstime.com (str. 18, 25, 62, 67, 74)
photocase.com: Thomas Kerzner (str. 32), JiffyStyler (p. 54), stm (str. 38)
Fotolia.de: Daiga Lelieur (str. 8), Otmar Smit (str. 12), Markus Barzen (str. 20), Greg Pickens (str. 40),

Design: www.land-in-sicht.de

Tisak: Tiskara Zelina d.d.

Copyright: ©

ICLEI Europsko tajništvo GmbH, Freiburg, Njemačka, 2007.

Sva prava pridržana. Niti jedan dio ove publikacije ne smije se reproducirati ili preslikavati u bilo kojem obliku i bilo kojim sredstvima, bez pismenog odobrenja Europskog tajništva organizacije ICLEI-a - lokalne vlasti za održivost.

Tiskano u Hrvatskoj na 100% recikliranom papiru.

Priručnik se može dobiti od ICLEI-a – lokalne vlasti za održivost, Europsko tajništvo, Leopoldring 3, 79098 Freiburg, Njemačka.

Faks: +49-761 / 368 92-19

E-mail: iclei-europe@iclei.org

Online: www.iclei-europe.org/procurement

UNDP: Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP), je svjetska mreža UN-a za razvoj, koja zagovara promjene i povezivanje država sa znanjem, iskustvom te potencijalima kako bi se stanovnicima omogućilo da izgrade bolji život. Djelujemo u 166 država, pomažući im kako bi našli vlastita rješenja za izazove globalnog i nacionalnog razvoja. Razvojem lokalnih kapaciteta, te se države oslanjaju na ljude iz UNDP-a i široki raspon naših partnera. Kratki dijelovi ove publikacije mogu se reproducirati nepromijenjeni, bez odobrenja autora i pod uvjetom da se navede izvor.

U ovoj publikaciji iznesena su mišljenja autora i nužno ne predstavljaju službeno stajalište UNDP-a.

Zahvale

Ova publikacija izrađena je u sklopu projekta DEEP-a (eng. Dissemination of Energy Efficiency Measures in the Public Building Sector - Širenje informacija o mjerama energetske efikasnosti u sektoru javnih zgrada) uz potporu programa Europske komisije „Inteligentna energija u Europi“. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost autora i ne može se smatrati da nužno odražava mišljenje Europske zajednice. Europska komisija nije odgovorna ni za koju uporabu informacija sadržanih u publikaciji. Više informacija o DEEP projektu može se pronaći na www.iclei-europe.org/deep.

Sadržaj	6		
I Poglavlje I: Uvod		VI Poglavlje VI: Procura⁺ ključni kriteriji	57
1 Održiva nabava, pametna nabava	8	A: Autobusi	
2 Održiva nabava: koristi	9	1 Ključni utjecaji na okoliš	58
3 Potencijal javne nabave	10	2 Procura ⁺ ključni kriteriji - Autobusi	58
4 Zašto odmah započeti s održivom nabavom?	11	3 Dodatne ideje	61
5 Izazovi i rješenja	12	4 Mjerodavne oznake proizvoda	61
6 Procura ⁺ priručnik	13		
6.1 Sadržaj vodiča	13	B: Proizvodi i usluge za čišćenje i održavanje	
6.2 CD	14	1 Ključni utjecaji na okoliš:	62
7 ICLEI – Lokalne vlasti za održivost	15	2 Procura ⁺ ključni kriteriji - Sredstva za čišćenje	62
		• Izravna nabava proizvoda za čišćenje	63
		• Ugovaranje usluga čišćenja	64
		3 Dodatne ideje	65
		4 Mjerodavne oznake proizvoda	66
II Poglavlje II: Procura⁺ kampanja			
1 Što je Procura ⁺ kampanja?	16	C: Zelena električna energija	
2 Svrha i ciljevi kampanje	16	1 Ključni utjecaji na okoliš	67
3 Koje su prednosti pristupanja kampanji?	17	2 Procura ⁺ ključni kriteriji – Električna energija	67
4 Kako se pridružiti kampanji	19	• Zelena električna energija	
5 Dodatne informacije	19	3 Dodatne ideje	69
III Poglavlje III: Uključivanje okolišnih kriterija u natječaj			
1 Osnovna načela natječaja	21	D: Hrana i ugostiteljske usluge	
2 Odjeljci natječajne dokumentacije gdje se mogu uvrstiti „zeleni“ kriteriji	21	1 Ključni utjecaji na okoliš i društveni utjecaji	70
2.1. Definiranje predmeta nabave	21	2 Procura ⁺ ključni kriteriji - Hrana i ugostiteljske usluge	70
2.2. Izrada tehničkih specifikacija	22	• Organski proizvodi	70
2.3. Kriteriji za odabir ponude	24	• Fair trade proizvodi	72
2.4. Dodjela ugovora	26	3 Dodatne ideje	73
2.5. Definiranje klauzula za izvršenje ugovora	27	4 Mjerodavne oznake proizvoda	73
2.6. Zaključci	27		
3 Razvijanje okolišnih specifikacija	28	E: Informatička (IT) Oprema	
3.1. Ekooznake	28	1 Ključni utjecaji na okoliš	74
3.2. Smjernice	30	2 Procura ⁺ ključni kriteriji - Informatička oprema	74
		3 Dodatne ideje	75
		4 Mjerodavne oznake proizvoda	76
IV Poglavlje IV: Trošak održive nabave			
1 Uvod	32	F: Izgradnja/obnova zgrada	
2 Nije sve u cijeni: cjeloživotni trošak proizvoda	33	1 Ključni utjecaji na okoliš	77
3 Praćenje „stvarnih“ troškova nabave: tablica ocjena nabave	34	2 Procura ⁺ smjernice	78
4 Minimiziranje potrebe za nabavom	35	2.1. Tematski odjeljci	
5 Zajednička nabava	37	2.2. Proces izgradnje	
6 Održavanje nabavnih cijena konkurentnima: postavljanje cjenovnih granica	39	2.3. Faze natječaja	
		2.4. Obnova zgrada	
		2.5. Numeriranje opcija	
		3 Dodatne ideje	85
V Poglavlje V: Procura⁺ Miljokazi			
1 Proces Procura ⁺ Miljokaza – uvod	41		
1.1. Fleksibilan okvir	41		
1.2. Politička podrška	42		
1.3. Dodjeljivanje odgovornosti	43		
2 Procura ⁺ Miljokaz	43		
2.1. Miljokaz 1: Priprema	43		
2.1.1. Provedbeni pristupi			
2.1.2. Odabir grupa proizvoda / usluga			
2.1.3. Utvrđivanje početnog stanja			
2.2. Miljokaz 2: Postavljanje ciljeva	48		
2.2.1. Kako postaviti ciljeve			
2.3. Miljokaz 3: Priprema Akcijskog plana	50		
2.3.1. Akcijski plan			
2.3.2. Koje aktivnosti treba obuhvatiti?			
2.3.3. Dodjeljivanje odgovornosti			
2.4. Miljokaz 4: Provedba Akcijskog plana	52		
2.5. Miljokaz 5: Praćenje napretka i izvještavanje o rezultatima			
3 Trajanje procesa miljokaza	53		
4 Procura ⁺ Brzi početak	54		
4.1. Korak 1: Odabir grupe proizvoda/usluga	54		
4.2. Korak 2: Inkorporiranje ekoloških i društvenih kriterija u pozive na nadmetanja	55		
4.3. Korak 3: Praćenje i izvještavanje o rezultatima	55		

Predgovor

Održiva nabava je pametna nabava – ovaj koncept podrazumijeva poboljšanje efikasnosti javne nabave uz istodobno korištenje snage javnog tržišta kako bi se omogućile najveće ekološke i društvene koristi na lokalnoj i globalnoj razini.

Zajednice diljem svijeta suočavaju se s dramatičnim posljedicama klimatskih promjena, pretjeranim korištenjem prirodnih resursa, prijetnjama bioraznolikosti i povećanjem siromaštva. Ovi problemi ne mogu se riješiti bez pomaka prema održivijim praksama proizvodnje i potrošnje. Kada bi se milijuni eura, dolara, jena ili drugih valuta utrošili na proizvode i usluge koje potiču održivi razvoj, ostvario bi se značajan pomak prema održivosti.

Javni sektor, koji je odgovoran za 10-20% ukupne potrošnje, ima značajnu kupovnu moć kojom može usmjeriti ponudu tržišta prema održivim proizvodima i uslugama. No, to se može postići samo ako tisuće dionika iz javnog sektora zajedno pošalju jasnu i jedinstvenu poruku otvorenom tržištu.

Smanjenje utjecaja na okoliš: Svaki kupljeni proizvodi ili usluge tijekom svog životnog vijeka imaju određene negativne utjecaje na okoliš – od pridobivanja sirovina, proizvodnje proizvoda pa sve do njegove uporabe i zbrinjavanja. Odluke koje se donose pri nabavi proizvoda i usluga, mogu drastično smanjiti te negativne učinke, kako lokalno tako i globalno. Na tržištu je dostupno sve više okolišno prihvatljivih proizvoda po prihvatljivim cijenama – to su, primjerice, energetske škole, energetske zgrade, „zelena“ električna energija, organska hrana i čišći javni prijevoz.

Poticanje društvenog napretka: Naše kupovne navike također imaju društvene implikacije pa javna nabava može unaprijediti i stanje društva – ona može jamčiti dobre radne uvjete za ugovorene građevinske radnike, osigurati pristup javnim zgradama osobama s invaliditetom, pružiti nove mogućnosti za zapošljavanje marginaliziranih skupina, sprječavati radno iskorištavanje djece ili podupirati pravednu konkurentnu robnu razmjenu.

Postizanje financijske efikasnosti: Pametna nabava ujedno znači i troškovno efikasnu nabavu. Često je slučaj da je početna nabavna cijena odlučujuća pri kupnji proizvoda ili usluga, dok se troškovi korištenja energije i vode, održavanja i odlaganja na kraju životnog vijeka zanemaruju. Također, mnogi proizvodi se bespotrebno kupuju, pa je, stoga, jasno da je moguće ostvariti značajne uštede.

Održivom nabavom mogu se ostvariti pozitivne promjene – okolišne, društvene i financijske. Za sada, međutim, javne uprave oklijevaju primjenjivati okolišne i društvene kriterije pri javnoj nabavi, s jedne strane zbog nedostatka potpore, a s druge strane zbog nedostatka testiranih i isprobanih alata.

Ovaj su priručnik pripremili predstavnici europskih javnih uprava, a predstavlja skup jasnih i jednostavnih savjeta za provedbu održive javne nabave u javnim upravama, bez obzira na veličinu uprave i njezino iskustvo. Priručnik predstavlja provedbeni model i kriterije za nabavu, razvijene za Procura⁺, kampanju za održivu javnu nabavu .

Pridružite se pokretu!

Mark Hidson,
Director Sustainable Procurement &
Procura⁺ Campaign Manager,
ICLEI - Local Governments for Sustainability

Danielle Poliautre,
Deputy Mayor, City of Lille,
Chair of the Procura⁺ Campaign

Poglavlje I: Uvod

1	Održiva nabava, pametna nabava	8
2	Održiva nabava: koristi	9
3	Potencijali javne nabave	10
4	Zašto odmah započeti s održivom nabavom?	11
5	Izazovi i rješenja	12
6	Procura ⁺ priručnik	13
7	ICLEI – Lokalne vlasti za održivost	15

1 Održiva nabava, pametna nabava

Održiva nabava podrazumijeva kupovinu proizvoda i usluga koji su, što je to više moguće, održivi – koji integriraju najmanji negativni utjecaj na okoliš s najvećim društvenim pozitivnim učincima.

Najjednostavnije, to bi značilo da se uvijek kupuje reciklirani papir ili proizvodi (npr. kava) koji nose oznaku „Fair Trade („Fair Trade“ je pojam poštenog trgovanja, a razvio se iz potrebe da se zaustavi ekonomsko iskorištavanje zemalja u razvoju - da bi proizvodi dobili oznaku „Fair Trade“ moraju biti proizvedeni na način koji ne ugrožava ljudska prava niti prava radnika i koji promiče i jača ekonomiju zemlje.)“. U svom najsloženijem obliku, održiva javna nabava znači sustavnu integraciju kriterija utjecaja na okoliš i društveni razvoj u sve aktivnosti nabave, bez obzira radi li se o nabavi roba, usluga ili radova – od definiranja stvarnih potreba, preko određivanja odgovarajućih tehničkih specifikacija i postupka vrjednovanja ponuda pa do praćenja izvršenja i rezultata.

Održiva javna nabava može zahtijevati razmatranje cijeloga niza karakteristika proizvoda i usluga koje se kupuju, primjerice:

- uporabu netoksičnih tvari i obnovljivih materijala;
- potrošnju energije i vode tijekom korištenja;
- zbrinjavanje, ponovno korištenje i uporabu (recikliranje) materijala na kraju životnog ciklusa;
- radne uvjete pri pružanju usluga.

Proces održive nabave može biti jednostavan, što će se postići, primjerice, navođenjem određenih kemikalija u tehničkoj specifikaciji natječaja za proizvode za čišćenje koje nisu prihvatljive. Ili, može biti iznimno složen i uključiti, primjerice, ocjenu cjelokupnog plana čišćenja vašega ureda.

Jedino uzimajući u obzir cjeloživotne ukupne troškove i koristi vaših nabavnih aktivnosti, moći ćete osigurati efikasnost vašega poslovanja. Nabava i održiva nabava trebaju biti jedna i ista aktivnost.

2 Održiva nabava: koristi

Sudionici Procura⁺ inicijative ističu brojne koristi održive nabave:

- **Financijske uštede** - proizvodi, usluge i zgrade koje efikasno koriste energiju, vodu i druge resurse, mogu znatno smanjiti račune za komunalne i operativne troškove. Nabava proizvoda s malim utjecajem na okoliš, može smanjiti cijene odlaganja otpada kao i troškove sprječavanja onečišćenja. Grad Tübingen u Njemačkoj je uštedio 30.000 € centralizirajući nabavu proizvoda i usluga za čišćenje te upotrebom inovativnih proizvoda. Više o trošku održive nabave možete naći u Poglavlju IV. ovoga Priručnika.
- **Postizanje ciljeva zaštite okoliša i zdravlja** – održiva nabava može biti vrlo isplativ pristup u rješavanju lokalnih problema zaštite okoliša i pri postizanju ciljeva zaštite okoliša vaše organizacije. Primjerice, korištenjem netoksičnih proizvoda za čišćenje i nabavom svježih organske hrane, osiguravaju se zdraviji uvjeti za učenike i zaposlenike. Korištenjem javnog prijevoza s niskim emisijama stakleničkih plinova, poboljšava se kakvoća zraka. Kupovinom „zelene“ električne energije, možete pridonijeti borbi protiv klimatskih promjena.
- **Postizanje lokalnih društvenih ciljeva** – kroz javnu nabavu, a posebice kroz nabavu usluga, moguće je doprinijeti i rješavanju ključnih društvenih problema kao što su zapošljavanje, radni uvjeti i marginalizacija određenih skupina. Taj cilj možete postići postavljanjem jasno definiranih uvjeta za obavljanje određenih usluga, primjerice davanje prednosti manjinskim zajednicama ili zahtijevanje visokih radnih standarda.
- **Poticanje lokalnih inovacija** - poslovanje s lokalnim dobavljačima potiče ekološke inovacije i osigurava tržište za takve proizvode. Ujedno ovakav pristup jača konkurentnost dobavljača na nacionalnom i međunarodnom tržištu.
- **Poboljšanje javnog imidža i povećanje legitimnosti** - provođenje politike održive javne nabave je vrlo djelotvoran način za iskazivanje predanosti održivom razvoju u cjelini.
- **Doprinos globalnoj održivosti** – utjecaj održive nabave može se osjećati na globalnoj razini, od doprinosa smanjenju stakleničkih plinova i sprječavanju uništavanja šumskih površina, do poboljšanja životnih uvjeta malih proizvođača u zemljama u razvoju podržavanjem „Fair Trade“ inicijative.

3 Potencijal javne nabave

Javni sektor, od ureda lokalne samouprave ili nacionalne vlade, preko sveučilišta i škola, bolnica pa do komunalnih poduzeća, kontrolira i upravlja velikim godišnjim proračunima, namijenjenim nabavi proizvoda i usluga. Europska komisija je procijenila da javne uprave u Europskoj uniji (EU) godišnje troše 1,5 trilijun €, što predstavlja približno 16% ukupnog bruto društvenog proizvoda (BDP)⁹ EU-a – u nekim je zemljama ova brojka čak i viša. To, primjerice, uključuje 2,8 milijuna € potrošenih za kupnju računala i zaslona svake godine.

Tablica 1:

Javna nabava kao postotak BDP-a - odabrane države (2002.)

Država	%
Njemačka	17
Italija	12
Nizozemska	21
Španjolska	13
Švedska	20
Velika Britanija	18
EU 15	16

S takvom značajnom tržišnom moći, javne uprave ne samo da mogu postići značajna okolišna, financijska i društvena poboljšanja, već su u mogućnosti uzrokovati promjene na tržištu te usmjeriti ponudu prema održivijim proizvodima i uslugama.

Izravan utjecaj:

- Javni sektor u EU-u godišnje kupuje oko 150.000 GWh električne energije, što predstavlja 6-7% cjelokupnog tržišta. Kupovinom “zelene” električne energije godišnje bi se moglo uštedjeti do 60 milijuna tona emisija CO₂ – 18% obveze EU-a prema protokolu iz Kyota, ili ekvivalent emisijama grada veličine Londona².
- Neovisno sveučilište u Barceloni godišnje troši 6.500 kilograma “Fair Trade” kave u aparatima. Odabirom “Fair Trade” tvrtke u javnoj nabavi osigurava se egzistencija 15 do 20 obitelji u Tanzaniji³.

Utjecaj na cijelo tržište:

- U Sjedinjenim Američkim Državama javnoj upravi dopuštena je kupovina samo one računalne opreme koja ima Energy Star oznaku⁴, a potražnja za takvim modelima je bila toliko velika da su nakon svega nekoliko godina, gotovo svi proizvođači na tržištu zadovoljavali te standarde. Proizvođačima se više nije isplatilo paralelno proizvoditi proizvode različitih svojstava pa je proizvodnja manje efikasnih modela prekinuta.

Nadalje, javna nabava može biti ključan pokretač inovacija te osigurati tržišni prostor za plasiranje novih proizvoda.

¹ Izvješće o funkcioniranju javne nabave u EU-u: koristi od primjene EU direktiva i izazovi za budućnost. *challenges for the future.* (2004) http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/studies_en.htm

² Podaci su preuzeti iz europskog RELIEF projekta, koordiniranog od strane ICLEI-a, u kojem su procijenjene okolišne koristi od održive nabave: www.iclei-europe.org/relief

³ Preuzeto iz vodiča za “Fair” kupovinu, koji se nalazi na CD-u i na: www.iclei-europe.org/buyfair

⁴ Energy Star je međunarodna oznaka kojom se potvrđuje da proizvod zadovoljava visoke standarde energetske efikasnosti – www.energystar.gov

Poticanje inovacija:

- Nakon političke odluke o provođenju mjera energetske efikasnosti, grad Hamburg je pokrenuo nabavu novih sustava energetske efikasne rasvjete za svih svojih 1.500 javnih zgrada. Sva ulaganja u energetske opremu obvezno moraju biti dugoročno isplativa - u obzir treba uzeti cjeloživotne troškove. Opseg potražnje osigurao je da se strogi zahtjevi energetske efikasnosti zadovolje korištenjem inovativnih pristupa, što je rezultiralo proširenjem tržišta energetske efikasne rasvjetne opreme i usluga u Hamburgu te inicijativama u privatnom sektoru, gdje brojne lokalne tvrtke provode slične investicije⁵.

Prepoznavši moć javne nabave, Svjetski skup o održivom razvoju, održan u Johannesburgu 2002. godine, obvezao je javne uprave da „promoviraju politike javne nabave koje potiču razvoj i uporabu okolišno prihvatljivih dobara i usluga“⁶.

4 Zašto odmah započeti s održivom nabavom?⁷

Sve je važnije i sve jednostavnije javnu nabavu učiniti održivom. Nekoliko je razloga tomu:

- **Povećana dostupnost označenih okolišno i društveno prihvatljivih proizvoda i usluga.** Kako potražnja za takvim proizvodima i uslugama ubrzano raste, tako i količina i kvaliteta ponude raste. Dodatno, takvi su proizvodi obično označeni nacionalnim ili međunarodnim oznakama (npr. *Nordic Swan*, *Blue Angel*, *EU Flower*, *FSC*, *FLO*), što olakšava početak održive nabave. Naime, ovakve oznake omogućavaju nabavljačima uspostavu okolišnih i društvenih kriterija nabave te potvrđivanje njihovog zadovoljavanja.
- **Prilike za suradnju.** Mnoge javne uprave rade na provedbi održive javne nabave. Razmjena iskustava i informacija svakako je korisna, a može se ostvariti preko međunarodnih mreža, kao što je ICLEI.
- **Povećanje javne svijesti.** Sa sve većim i jednostavnijim pristupom informacijama, svijest građana o okolišnim i društvenim pitanjima raste, pa tako i pritisak za primjenu održive nabave sve više raste djelovanjem nevladinih organizacija (NVO) i interesnih skupina.
- **Priprema za buduće propise.** Kako ekološki propisi postaju sve stroži, proaktivan pristup dat će bolje i pravovremenije rezultate negoli brza rješenja nakon donošenja propisa.

⁵ [ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/innovation-policy/studies/full_study.pdf](http://ftp.cordis.europa.eu/pub/innovation-policy/studies/full_study.pdf)

⁶ Plan provedbe Svjetskog sastanka o održivom razvoju, paragraf 19

⁷ Prilagodeno iz "Zelena nabava: Dobre okolišne priče za Sjevernoamerikance (2003.)".

Pripremljeno za Komisiju za okolišnu suradnju Sjeverne Amerike.

5 Izazovi i rješenja⁸

Iako su koristi od održive nabave jasne i široko prepoznate, u provedbi postoji još niz specifičnih tehničkih izazova:

- **Nedostatak jasnih definicija.** Mnogi nabavljači još uvijek ne znaju točno definirati što je ekološki i društveno prihvatljiv proizvod ili usluga i na koji način uključiti takve zahtjeve u natječaj.

Rješenje: Ovaj Priručnik donosi jednostavne kriterije koji se mogu upotrebljavati.

Mnogi nabavljači upotrebljavaju tzv. ekooznake u definiranju kriterija natječaja. Postoje i brojni drugi nacionalni i međunarodni kriteriji.

Poglavlje III. sadrži dodatne savjete za definiranje ekoloških specifikacija.

Poglavlje IV. donosi skup kriterija nabave za šest visoko prioritarnih grupa proizvoda.

- **Mijenjanje stava “samo nabavna cijena”.** Ključni izazov u javnom sektoru je mijenjanje načina ponašanja unutar odjela koji odlučuju o nabavi nekog proizvoda ili usluga. Ti odjeli najčešće donose odluke o nabavi proizvoda i usluga na temelju nabavne cijene, ne uzimajući u obzir cjelokupan trošak tijekom životnog vijeka proizvoda ili usluge.

Rješenje: Pružanje jednostavnih informacija o financijskim koristima korištenja

analize cjeloživotnih troškova pomaže prevladati otpor, iako odjeljivanje troškova može prouzročiti probleme. Više informacija o ovome dano je u Poglavlju IV. ovog Priručnika.

- **Integracija u sustave upravljanja.** Decentralizirane organizacije zahtijevaju djelotvorne sustave upravljanja kako bi se osigurala dosljedna primjena ekoloških i društvenih inicijativa.

Rješenje: Integracijom aktivnosti održive nabave u sustav upravljanja kvalitetom ili ekološkim mogu se postići zadani ciljevi. U Poglavlju V. ovog Priručnika objašnjen je jednostavan proces nazvan Procura⁺ Miljokazi, dizajniran za efikasno provođenje.

⁸ Prilagođeno iz “Zelena nabava: Dobre ekološke priče za Sjevernoamerikance (2003.)”.
Pripremljeno za Komisiju za ekološku suradnju Sjeverne Amerike.

6 Procura+ priručnik

Ovaj priručnik pruža jasne i razumljive smjernice kako u praksi provoditi održivu nabavu. Pripremili su ga ljudi s višegodišnjim radnim iskustvom iz područja javne nabave i integracije kriterija održivosti.

Temelji se na prvom Procura+ priručniku koji je napisan i izdan 2004. godine, a revidiran u sklopu DEEP projekta⁹. Priručnik je osmišljen na način da pruža praktične savjete za provedbu procesa održive javne nabave. Daje smjernice kako integrirati kriterije održivosti u proces nabave te daje model za razvoj i upravljanje procesom nabave. Također, priručnik donosi i stvarno primjenjive nabavne kriterije za šest grupa proizvoda koji imaju visok prioritet glede održivosti (građevina, IT oprema, proizvodi za čišćenje, hrana, autobusi i električna energija), a koje se u skladu sa zakonom može izravno uključiti u natječajnu dokumentaciju.

Ove grupe proizvoda su odabrane temeljem rezultata rasprave provedene u sklopu RELIEF projekta¹⁰. Razlozi su sljedeći:

- Ovi proizvodi imaju najveće utjecaje na okoliš tijekom svog životnog vijeka.
- Isplativa, a okolišno prihvatljivija rješenja su široko dostupna.
- Ovi proizvodi zauzimaju važno mjesto u tipičnom proračunu lokalne samouprave.

Priručnik također služi kao vodič lokalnim samoupravama koje sudjeluju u Procura+ kampanji. Bilo koja europska javna uprava može se pridružiti Procura+ kampanji, kako bi demonstrirala svoja nastojanja u provedbi održive nabave te kako bi iskoristila postojeća rješenja koja kampanja pruža. Više informacija o Procura+ kampanji potražite u Poglavlju II.

6.1 Sadržaj priručnika:

Priručnik sadrži sljedeće informacije:

- **Kako integrirati održivost u nabavu** – jasne smjernice kako integrirati kriterije održivosti u natječajnu dokumentaciju – od predmeta natječaja, tehničke specifikacije, kriterija odabira te ugovornih klauzula – Poglavlje III.
- **Informacije o troškovima održive nabave** – uvod u koncept cjeloživotnog troška te savjeti kako smanjiti troškove – Poglavlje IV.
- **Kako upravljati održivom nabavom: Miljokazi** – jednostavan model za provedbu, zasnovan na uobičajenom ciklusu upravljanja kojim će se osigurati sustavno uključivanje kriterija održivosti u nabavu – Poglavlje V.
- **Ključni kriteriji nabave** – skup kriterija nabave, koji se usredotočuju na najvažnije okolišne i društvene utjecaje, a koje javne uprave mogu izravno upotrebljavati prilikom nabave šest prioriternih grupa proizvoda – izgradnja/obnova zgrada, IT oprema, proizvodi za čišćenje, hrana, autobusi i električna energija – Poglavlje VI.
- **Vodič za praćenje provedbe** – jasan pristup za praćenje aktivnosti održive nabave, temeljen na konceptu tablice ocjene nabave (eng. *Procurement Scorecard*) - Poglavlje V., odjeljak 2.1.3.

⁹ DEEP (eng. *Dissemination of Energy Efficiency Measures in the Public Buildings Sector - Diseminacija mjera energetske efikasnosti u sektoru javnih zgrada*), financiran od strane Europske komisije u sklopu programa Inteligentna energija u Europi: www.icle-europe.org/deep

¹⁰ www.icle-europe.org/relief

6.2 CD

Uz Priručnik dobivate i CD (u džepu na stražnjoj korici priručnika¹¹), koji sadrži mnoštvo korisnih informacija:

1. **Priručnik u pdf obliku**
 - Omogućava vam dijeljenje Priručnika kolegama i brzi elektronički pristup vodiču
2. **Primjeri**
 - Primjeri najboljih praksi – uspješni primjeri održive nabave u Europi služe kao inspiracija za vlastite aktivnosti.
3. **Detaljne informacije o proizvodima (na engleskom jeziku)**
 - Detaljne informacije o šest ključnih grupa proizvoda – detaljnije informacije o provedbi održive nabave za šest ključnih grupa proizvoda obuhvaćenih Priručnikom.
4. **Skup provedbenih alata (na engleskom jeziku)**
 - Razvoj politike održive nabave – alat koji omogućava smjernice kako pripremiti politiku održive nabave, kako bi osigurali potporu svakodnevnim aktivnostima. Razvijen je u okviru LEAP projekta¹².
 - Identificiranje unutarnjih prepreka održivoj nabavi – alat koji će vam pomoći za sustavno prepoznavanje i uklanjanje unutarnjih prepreka za provedbu održive nabave. Razvijen je u okviru LEAP projekta.
 - Energetski efikasna nabava – niz alata za poboljšanje energetske efikasnosti predmeta nabave, uključujući pripremu politike energetske efikasnosti, alat za izračun cjeloživotnog troška, alat za samostalno provođenje energetskih pregleda javnih ureda. Razvijen je u okviru DEEP projekta.
 - Poštena robna razmjena “Fair Trade” u procesima nabave – „Kupujte pošteno“ vodič (eng. *Buy Fair Trade Guide*) nudi savjete o tome kako kupovati “Fair Trade” proizvode¹³.
 - Tablica ocjena nabave – Prazna tablica u Excel dokumentu na hrvatskom jeziku (kako je predstavljeno u Poglavlju V., odjeljak 2.1.3.) za nadzor provedbe procesa održive nabave
 - Često postavljana pitanja (FAQ) - skup odgovora na neka od najvažnijih često postavljanih pitanja o održivoj nabavi
5. **Skup važnih referentnih dokumenata (na engleskom jeziku)**
 - Zbirka važnih EU direktiva i ostalih dokumenata
6. **Kontakt informacije**
 - Informacije kako se pridružiti Procura⁺ kampanji, uključujući pristupnicu i uvjete sudjelovanja

¹¹ Informacije s CD-a također možete i preuzeti s Procura+ internetske stranice: www.procureplus.org

¹² www.leap-gpp-toolkit.org

¹³ www.buyfair.org

7 ICLEI – lokalne vlasti za održivost

ICLEI – lokalne vlasti za održivost je međunarodno udruženje lokalnih samouprava i nacionalnih i regionalnih organizacija lokalnih samouprava, a broji gotovo 500 članova diljem svijeta koji su se obvezali na održivi razvoj. ICLEI osigurava tehničko savjetovanje, treninge i informacije za jačanje kapaciteta, prijenos i dijeljenje znanja te potporu lokalnim vlastima u provedbi održivog razvoja na lokalnoj razini.

ICLEI je posljednjih 10 godina predvodnik aktivnosti održive javne nabave u Europi te je koordinirao brojne projekte kojima je cilj pokazati veliki potencijal održive javne nabave te osigurati praktične provedbene alate za javne uprave. Ovi su napori kulminirali razvojem Procura⁺ kampanje (pogledajte sljedeći odjeljak) i ovog priručnika.

ICLEI tim za održivu nabavu podupire javne uprave u njihovim nastojanjima da provode održivu nabavu te im nudi različite oblike potpore:

- **Kampanje i umrežavanje** – osim Procura⁺ kampanje, nude se dodatne mogućnosti savjetovanja i umrežavanja i to prijavom u “Kupujmo zeleno” (eng. “Buy it Green” ili BIG-Net) - profesionalnu mrežu za održivu nabavu mrežu
- **Koordinacija međunarodnih istraživanja i pilot projekata**
- **Razjašnjavanje informacija** o održivoj nabavi, izdavanje mjesečnog *newslettera* o aktivnostima, primjerima poslovanja, alatima i treninzima
- **Savjetovanje (konzalting)** – pomoć u oblikovanju politika i akcijskih planova održive nabave, revizije nabave, priprema okolišnih specifikacija
- **Usavršavanje** – ICLEI raspolaže vlastitim Međunarodnim trening centrom i nudi niz edukativnih programa iz područja održive nabave
- **Organiziranje seminara i konferencija** – osoblje ICLEI-a je iskusno u organizaciji i provedbi lokalnih, regionalnih, nacionalnih i međunarodnih konferencija i seminara. ICLEI organizira seriju EcoProcura[®] konferencija – forume koji okupljaju različite dionike s ciljem promoviranja održive nabave na lokalnoj, nacionalnoj i europskoj razini, i te za koordiniranje budućih aktivnosti diljem Europe.

Više o ICLEI aktivnostima održive nabave potražite na našoj internetskoj stranici:

www.iclei-europe.org/procurement

Poglavlje II: Procura+ kampanja

1	Što je Procura+ kampanja?	16
2	Svrha i ciljevi kampanje	16
3	Koje su prednosti pristupanja kampanji?	17
4	Kako se pridružiti kampanji	19
5	Dodatne informacije	19

1 Što je Procura+ kampanja?

ICLEI je 2004. godine utemeljila kampanju za održivu javnu nabavu. Kampanja je nazvana Procura+ i njome upravlja ICLEI-ovo europskog tajništvo u Freiburgu u Njemačkoj. Kampanja je razvijana od i za nabavljače i zaposlenike koji se bave pitanjima održivosti u javnim upravama.

2 Svrha i ciljevi kampanje

Procura+ kampanja pruža priliku europskim javnim upravama da se obvežu provoditi održivu nabavu te osigurava skupinu alata koji će im pri tome pomoći.

Cilj kampanje je okupiti kritičnu masu javnih uprava koje se obvezuju primjenjivati okolišne i društvene kriterije u procesima javne nabave, kako bi se potaknule stvarne promjene na tržištu i usmjerilo ponudu prema isplativim, okolišno i društveno prihvatljivim proizvodima i uslugama.

Razvijen je niz specifičnih alata za podršku, koji se kontinuirano revidiraju, a uključuju i ključne kriterije za nabavu šest prioritetnih grupa proizvoda koje se obrađuju u ovom priručniku, kao i jasan provedbeni model - Procura+ Miljokazi.

Cilj je kampanje i podizanje političke svijesti na svim razinama. Javne uprave moraju se politički obvezati na provedbu kampanje, a ostvareni se rezultati koriste za pridobivanje daljnje potpore konceptu održive nabave na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Koncept i kriteriji kampanje su bili vrhunac europskog istraživačkog projekta RELIEF¹, kojega je koordinirao ICLEI. Projekt je okupio tim stručnjaka i vodećih predstavnika javnih uprava s višegodišnjim iskustvom u održivoj javnoj nabavi te su u sklopu njega kvantitativno ocijenjene koristi održive javne nabave i razvijeni strateški modeli za njezinu primjenu.

3 Koje su prednosti pridruživanja Kampanji?

Bilo koja europska javna ili polujavna organizacija može se pridružiti Procura+ kampanji. Sudjelovanje nudi niz pogodnosti bez obzira na veličinu i iskustvo koje organizacija ima u održivoj nabavi.

Jednostavne smjernice i savjeti za primjenu

- **Procura+ ključni kriteriji** – skup je razrađenih kriterija koji se mogu uvrstiti izravno u natječajnu dokumentaciju, za šest prioritetnih grupa proizvoda možete naći u Poglavlju VI. Ovi su kriteriji razvijeni kroz konzultacije s velikom skupinom dionika. Kako bi kriteriji bili što jednostavniji, pažnja je usredotočena na najznačajnije aspekte održivosti te su dizajnirani tako da ih bilo koji nabavljač može jednostavno primijeniti te da ih tržište može zadovoljiti na isplativ način. Kriteriji su razvijeni za sljedeće grupe proizvoda:

- autobuse
- hranu i *cateirng*
- proizvode za čišćenje
- IT opremu
- električnu energiju
- izgradnju/renoviranje zgrada

Kriteriji za druge grupe proizvoda/usluga kontinuirano će se razvijati i biti dostupni na internetskoj stranici Procura+ kampanje (www.procura.org).

- **Procura+ Miljokazi** – jednostavan i fleksibilan provedbeni model primjenjiv u bilo kojoj javnoj upravi. Uobičajeni upravljački ciklus “planiraj, uradi, provjeri, djeluj”, predstavlja temelj procesa Procura+ Miljokaza, čime se osigurava njegovo sustavno poboljšanje. Više detalja o ovom procesu dano je u Poglavlju V. ovoja Priručnika.
- **Savjetovanje i potpora** – ICLEI tim za održivu nabavu pruža savjete vezane uz kampanju, primjerice, podršku pri traženju informacija o proizvodima i pripremi natječajne dokumentacije.

¹ www.iclei-europe.org/relief

Procura+Sustainable
Procurement
Campaign

Promovirajte vaša opredjeljenja i prezentirajte svoja dostignuća na međunarodnoj razini

- Upotrebljavajte Procura+ logotip u promotivne svrhe.
- Promovirajte odluke vaše organizacije o pridruživanju kampanji širokoj europskoj publici ICLEI web stranicom. Moguće su i dodatne promotivne aktivnosti putem ICLEI događanja i drugih diseminacijskih aktivnosti koje kampanja nudi.
- Ostvarite legitimnost javnim iskazivanjem političke opredijeljenosti.

Umrežavanje i učenje od drugih sudionika

- Budite uvijek u toku najnovijih zbivanja i odluka Europske komisije, vezano uz održivu javnu nabavu, pristupe njezinoj provedbi, raspoloživim alatima i smjernicama.
- Razmjenjujte iskustava s drugim sudionicima kampanje i naučite kako prevladati slične izazove u provedbi održive nabave.
- Postanite dio BIG-Net mreže ("Kupujte zeleno" mreža) koja broji više od 200 članova, naučite više o održivoj nabavi i otkrijte nove alate i izvore koji vam mogu pomoći u vašim aktivnostima.

Pristup seminarima i konferencijama

- Besplatno (ili s popustom) sudjelujte na seminarima, radionicama i konferencijama, na kojima se prezentiraju novi trendovi i iskustva u održivoj javnoj nabavi.

4 Kako se pridružiti kampanji

Kampanja je otvorena za bilo koju europsku javnu upravu, bez obzira na veličinu i iskustvo u održivoj javnoj nabavi. Kako bi pristupila kampanji, svaka organizacija treba:

1. podnijeti službeni zahtjev za pristup, potpisan od strane ovlaštene osobe. Obrazac zahtjeva nalazi se na priloženom CD-u, a moguće ga je i preuzeti s web stranice kampanje: (www.procura.org).
2. obvezati se na održivu nabavu barem jednog od šest prioriternih grupa proizvoda koje kampanja obuhvaća (električna energija, zgrade, hrana, IT oprema, proizvodi za čišćenje, autobusi);
3. podnositi izvješća o postignućima održive nabave na godišnjoj razini upotrebljavajući tablicu ocjena ICLEI organizacije (tablica je prikazana u Poglavlju V., odjeljku 2.1.3);
4. slati natječajnu dokumentaciju ICLEI-u za svih šest Procura+ grupa proizvoda, koja uključuje okolišne i/ili društvene zahtjeve i barem za jedan natječaj naglasiti okolišne i društvene kriterije;
5. plaćati godišnju članarinu, uobičajeno nekoliko stotina eura - za više informacija posjetite stranicu (www.procura.org).
6. imenovati predstavnika organizacije koji će biti kontakt osoba za kampanju.

Potpuni uvjeti pridruživanja kampanji dani su na CD-u.

5 Dodatne informacije

Za dodatne informacije o Procura+ kampanji posjetite web stranicu www.procuraplus.org ili kontaktirajte ICLEI tim za održivu nabavu putem e-maila: procurment@iclei-europe.org.

Poglavlje III: Uključivanje okolišnih kriterija u natječaj

1	Osnovna načela natječaja	21
2	Odjeljci natječajne dokumentacije gdje se mogu uvrstiti „zeleni“ kriteriji	21
3	Razvijanje okolišnih specifikacija	28

„Zelena“ javna nabava je svakako provediva u okruženju globalne trgovinske razmjene i sustavu nabave EU-a, dok god odgovorni za javni nabavu slijede temeljna pravila slobodnoga tržišta. Ovo poglavlje se bavi uključivanjem OKOLIŠNIH kriterija. Pravni okviri EU-a za uključivanje DRUŠTVENIH kriterija nije dovoljno jasan, no, nadajmo se, Europska komisija ubrzo će izdati smjernice i o ovom pitanju.

Cilj ovoga poglavlja jest prikazati mogućnost uključivanja okolišnih kriterija u natječaje javne nabave, bez sukobljavanja s postojećim propisima. Prvi odjeljak obuhvaća osnovna načela koja treba slijediti u izradi natječaja. Slijede primjeri kako organizacije uključuju okolišne zahtjeve u različite faze natječaja. Zadnji odjeljak ovoga poglavlja ukazuje na različite izvore informacija koji mogu pomoći pri razvoju okolišnih standarda/zahtjeva, koji će se potom uključiti u natječajnu dokumentaciju.

Napominjemo da su u poglavlju VI. opisani kriteriji za šest grupa proizvoda/usluga te je točno navedeno u kojoj fazi oni trebaju biti upotrijebljeni.

1 Osnovna načela natječaja

Sklapanje ugovora o javnoj nabavi strogo je regulirano zakonima, u cilju zaštite obje ugovorne strane, kupaca i dobavljača.

U Europskoj uniji, pravni okvir za javnu nabavu u zemljama članicama, definiran je EU direktivama javne nabave iz 2004.² za nabavu iznad određenog novčanog iznosa, dok su nabave manje od toga iznosa regulirane nacionalnim zakonima.

Bez obzira o kojoj svoti se u javnoj nabavi radilo i koje se zakonodavstvo primjenjuje (EU-a ili nacionalno), sve su države članice pri javnoj nabavi dužne poštivati načela sporazuma Europske komisije (eng. *European Commission Treaty*).

Najvažnija načela sporazuma Europske komisije u procesu javne nabave su:

- načelo slobode kretanja roba;
- načelo slobode pružanja usluga;
- načelo nediskriminacije;
- načelo jednakosti;
- načelo proporcionalnosti;
- načelo transparentnosti.

Okolišni kriteriji mogu biti uključeni u natječajnu dokumentaciju bez sukobljavanja s nacionalnim zakonodavstvom, dok god se poštuju navedena načela.

2 Odjelci natječajne dokumentacije gdje se mogu uvrstiti zeleni kriteriji

U direktivama javne nabave jasno je definirano koji okolišni kriteriji mogu biti sastavni dio natječajne dokumentacije. Ti su odjelci definirani i u većini nacionalnih zakona država članica i odnose se na:

1. predmet nabave;
2. tehničke specifikacije proizvoda/radova/usluga;
3. kriterije za odabir ponude;
4. kriterije za dodjelu ugovora;
5. ugovorne klauzule.

Navedene će faze biti opisane u sljedećim odjeljcima ovog poglavlja.

2.1 Definiranje predmeta nabave

Predmet nabave mora predstavljati ŠTO javna uprava kupuje postupkom javne nabave. Zakoni o javnoj nabavi definiraju KAKO provesti postupak javne nabave, ali ne i ŠTO kupiti (predmet ugovora), dajući time slobodu upravama da odaberu što žele kupiti.

Najizravniji način za uključivanje okolišnih kriterija u proces javne nabave jest jasno iskazivanje te namjere već u samom predmetu nabave. Na ovaj će se način osigurati transparentnost postupka javne nabave.

² Ove direktive su (navodimo ih u engleskom izvorniku, a tekst direktiva na engleskom jeziku dostupan je na CD-u):

Directive 2004/18/EC of the European Parliament and of the Council on the Coordination of Procedures for the Award of Public Works Contracts, Public Supply Contracts and Public Service Contracts.

Directive 2004/17/EC of the European Parliament and of the Council coordinating the procurement procedures of entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors.

Točni okolišni zahtjevi moraju biti definirani u tehničkoj specifikaciji ili kriterijima za dodjelu ugovora, no definiranjem već u samom predmetu nabave, naručitelj jasno daje do znanja ponuditeljima da želi kupovati “zeleno”.

No, pri tome treba paziti da tako iskazan predmet nabave ne krši načela sporazuma Europske komisije, odnosno da ne bude diskriminirajući.

Primjer:

U natječajnoj dokumentaciji možete navesti da želite sklopiti ugovor s tvrtkom za “*ugostiteljske usluge dobave organske hrane*”, ali ne možete tražiti “*ugostiteljske usluge dobave lokalne hrane*” jer je ograničavanje na lokalne dobavljače diskriminirajuće – ne dopušta slobodno kretanje dobara. Možete navesti da želite kupiti “*energetski efikasna računala*”, ali ne i da želite računala s oznakom Energy Star, jer, zahtijevajući specifični certifikat, ne dajete jednaki tretman svim ponuditeljima.

Primjeri ispravne „zelene“ nabave:

- Ugovor o nabavi recikliranog papira za pisanje, tiskanje i kopiranje;
- Ugovor za projektiranje i izgradnju energetski efikasne zgrade;
- Ugovor o uslugama čišćenja okoliša, koji uključuje selektivno prikupljanje otpada.

Napomena:

Ukoliko dosita želite kupovati održivije proizvode, usluge i radove, okolišne zahtjeve biste trebali uključiti upravo na ovom mjestu, jer su tada oni obvezujući. Ukoliko ih ostavite za fazu ocjene ponuda, ne možete jamčiti da će upravo okolišno prihvatljiviji proizvod / usluga biti i odabran (pogledajte odjeljak 2.4).

2.2 Izrada tehničkih specifikacija

Jednom kada je predmet nabave definiran, naručitelj mora definirati mjerljive tehničke specifikacije, koje proizvod/usluga mora zadovoljiti. Ovi zahtjevi su obvezujući, stoga će se ponuda automatski odbaciti, ukoliko nije u skladu s njima.

Zahtjevi na temelju kojih se može definirati tehnička specifikacija opisani su u nastavku.

a) Okolišni tehnički standardi i kriteriji ekooznaka

Ovo je najčešće korišten pristup. Možete koristiti nekoliko europskih ili nacionalnih tehničkih standarda ili specifikacija, primjerice one koje je razvio CEN (Europski odbor za standardizaciju). Mora se napomenuti da u ovom slučaju svaka referenca mora biti popraćena riječima “ili odgovarajući”, kako naručitelj ne bi mogao odbiti ponuditelja, ukoliko potonji može dokazati da njegov proizvod ili usluga zadovoljava navedene standarde.

Međutim, možete koristiti i druge, zahtjevnije kriterije negoli su oni definirani standardima, uz uvjet da nisu diskriminatorni.

Kao tehničke specifikacije možete koristiti i okolišne kriterije ekooznaka. No, ne možete zahtijevati da proizvod posjeduje određenu ekooznaku (ovo se smatra diskriminirajuće) – već samo da je u skladu s kriterijima. Ekooznake mogu se također koristiti za dokazivanje usklađenosti, no uvijek moraju biti dopuštena i druga sredstva za dokazivanje zadovoljavanja kriterija. Više informacija o ekooznaka može se naći u odjeljku 3.1.

Primjer:

Ne možete zahtijevati “*certificirani Blue Angel papir*” - to je diskriminirajuće. No, u svoju tehničku specifikaciju možete uključiti kriterije koje koristi ta ekooznaka:

Papir mora:

- *sadržavati najmanje 80% recikliranog sadržaja;*
- *biti u potpunosti bez klora;*
- *imati trajnost > od 100 godina, prema ISO 9706, DIN 6738 ili odgovarajuće;*
- *biti kompatibilan sa strojevima: odgovarati DIN 19309, AFNOR Q11-013 ili odgovarajuće.*

Proizvodi koji nose oznaku Blue Angel smatrat će se odgovarajućim, kao i ostali proizvodi s odgovarajućim dokazom o usklađenosti.

b) Zahtjevi za radnim svojstvima ili funkcionalnosti

U ovom pristupu tehnička specifikacija ne mora sadržavati previše detalja, jer će dati više mjesta kreativnosti tržišta. Međutim, morate biti oprezni, jer se raspoloživa rješenja mogu značajno razlikovati, pa morate osigurati da su specifikacije dovoljno jasne kako bi vam omogućile ispravnu i opravdanu ocjenu natječaja. Primjer takvih tehničkih specifikacija dan je u nastavku.

“Unutarnji uvjeti u zgradi: unutarnja temperatura između 18-22 ° C zimi i 26-28 ° C ljeti, a relativna vlaga 50% „.

U ovom slučaju, ponuditelj može izabrati bilo koji način za postizanje traženih uvjeta, a da ne slijedi vrlo specifične zahtjeve za sustav grijanja/hlađenja koji će se upotrijebiti u zgradi.

c) Proizvodni procesi i metode

Kada kupuje proizvode, naručitelj može postaviti kriterije temeljene na specifičnim materijalima koji smiju ili ne smiju biti u proizvodima, kao i na postupcima i načinima proizvodnje proizvoda.

Primjerice, možete zahtijevati da je:

- papir proizveden bez korištenja klora (eng. *totally chlorine free (TCF)*);
- hrana organski proizvedena (bez upotrebe kemijskih pesticida i gnojiva), u skladu s Uredbom 2092/91 EEZ od 24. lipnja 1991. i 1804/99/EZ;
- električna energija proizvedena iz obnovljivih izvora energije.

d) Korištenje inačica

Kada je kriterij za dodjelu ugovora najisplativija ponuda (pogledajte odjeljak 2.,4), naručitelji mogu zatražiti dostavu "inačica". To dopušta usporedbu proizvoda i usluga, koji zadovoljavaju različite tehničke specifikacije, uporabom istih kriterija ocjenjivanja.

Ovo je vrlo koristan alat, pogotovo ako naručitelji nisu sigurni jesu li usluge / radovi / proizvodi koje žele kupiti dostupni na tržištu ili ako nisu sigurni u njihovu kvalitetu ili cijenu. Korištenje inačica mora biti naznačeno u natječaju.

Naručitelj može koristiti inačice:

1. postavljanjem minimalnih (ne ekoloških) zahtjeva za proizvod/ uslugu koju nabavlja - ovo predstavlja Varijantu 1 – tzv. "neutralnu" ponudu;
2. postavljanjem dodatnih ekoloških specifikacija (kao i minimalnih zahtjeva iz Varijante 1) za proizvod / uslugu - ovo je Varijanta 2 - tzv. "zelena" ponuda.

Uzimaju se u obzir samo ponude koje ispunjavaju barem minimalne zahtjeve. Kada otvore ponude, naručitelji mogu usporediti konvencionalna rješenja i ekološko povoljnije opcije korištenjem istih kriterija ocjene.

2.3 Kriteriji za odabir ponude

Nakon poziva na natječaj, prvi zadatak u ocjeni dostavljenih ponuda jest analizirati ima li ponuditelj kapacitete i sposobnost izvršiti ugovor za koji se natječe. Ukoliko to nije slučaj, ponuda će se odbiti i daljnje analize neće biti potrebne.

Kriteriji za odabir koje javna uprava specifičira u natječajnoj dokumentaciji su trostruki: kriteriji (razlozi) za isključenje, kriteriji tehničke sposobnosti i kriteriji financijske sposobnosti. Ekološki aspekti nabave mogu biti sastavni dio samo prve dvije grupe kriterija.

a) Kriteriji za isključenje

U EU direktivama kao i u većini nacionalnih zakona o javnoj nabavi država članica, mogu se pronaći kriteriji koje možete upotrijebiti u svojoj natječajnoj dokumentaciji. To mogu biti, primjerice, bankrot ili stečaj tvrtke, optužujuća presuda za korupciju ili prijevaru, neplaćanje poreza i socijalnih davanja.

Tvrtke se mogu isključiti i zbog ekoloških razloga. Primjerice, ako je tvrtka osuđena za ekološki kriminal, ali samo kada prema nacionalnom zakonodavstvu, zbog teške povrede poslovanja, takva osuda predstavlja razlog za nesposobnost ili zabranu sklapanja ugovora s javnim institucijama.

b) Kriteriji tehničke sposobnosti

Tehnički kriteriji se usredotočuju na sposobnost ponuditelja za izvođenje ugovornih obveza. Oni obično uključuju dokaz o odgovarajućem iskustvu ponuditelja, popis provedenih relevantnih projekata, opis tehničke osposobljenosti (oprema, prostor i sl.), itd. Iscrpan popis takvih kriterija dostupan je u EU direktivama, kao i u nacionalnim zakonima, a oni moraju uvijek biti vezani uz predmet nabave ili izvršenje predmetnog ugovora.

Što se tiče okolišnih kriterija, oni se mogu upotrijebiti samo ako je za izvršenje ugovora potrebno specifično iskustvo u zaštiti okoliša. Takvo što se može primijeniti samo za određene usluge i radove, za koje se smatra da imaju relativno visok potencijalni učinak na okoliš - sam naručitelj mora odlučiti za koje ugovore primijeniti ovakve kriterije.

Za sve ove kriterije, ponuditelji moraju dostaviti odgovarajuće dokaze. To može biti i popis sličnih usluga koje je tvrtka već realizirala.

Primjer:

Ako želite ugovoriti *“projektiranje i izgradnju bioklimatske zgrade”*, možete ocijeniti tehničku sposobnost ponuditelja, zahtijevajući popis zgrada koje su izgradili po bioklimatskim načelima.

Moguće je također zahtijevati korištenje određenih sustava upravljanja okolišem (eng. *Environmental Management System - EMS*), ali samo ako je to važno za izvršenje ugovora. Tražene mjere upravljanja okolišem ponuditelji mogu zadovoljiti već uspostavljenim sustavima kao što su EMAS ili ISO 14001, pa certifikati o tim sustavima mogu biti prihvaćeni kao dokaz zadovoljavanja zadanih kriterija. No, svakako se moraju prihvatiti i drugi oblici dokaza o zadovoljavanju traženih mjera upravljanja okolišem.

Primjer:

“Izgradnja mosta u zaštićenom području” zahtijevat će niz specifičnih mjera s ciljem očuvanja biljnog i životinjskog svijeta na tom području, npr. kontrolu razine buke, prikupljanje i zbrinjavanje otpada i sl. U ovom se slučaju, EMS za ovo gradilište (ali ne i za neka druga gradilišta) može koristiti kao dokaz da ponuditelj ima tehničku sposobnost obaviti ugovorne obveze.

2.4 Dodjela ugovora

Dodjeljivanje ugovora je posljednja faza postupka javne nabave. U ovoj fazi, naručitelj ocjenjuje kvalitetu ponuda koje su u skladu s tehničkom specifikacijom, kako bi se odabrao najprikladniji ponuditelj.

Dva su kriterija za dodjeljivanje ugovora:

- a) najniža cijena i
- b) ekonomski najpovoljnija ponuda.

U prvom slučaju, odluka se temelji isključivo na cijeni ponude. Dakle, ukoliko okolišni kriteriji nisu uvedeni u nekoj ranijoj fazi, sada ih više nećete moći uvesti i koristiti. Zbog toga biste, ako koristite kriterij najniže cijene, uvijek trebali osigurati uključivanje okolišnih kriterija u tehničku specifikaciju natječaja.

Ukoliko je odabrana opcija ekonomski najpovoljnije ponude, uz cijenu moguće je koristiti i druge kriterije, primjerice kvalitetu, datum isporuke, tehničke ili okolišne karakteristike. Ako je odabrana ponuda kao najisplativija u ekonomskom smislu, uz cijenu bi se i druge stavke trebale uzeti u obzir, kao što su kriteriji za kvalitetu, rok isporuke, tehničke i ekološke karakteristike. Vrlo je važno da su okolišni kriteriji:

- u skladu s predmetom nabave;
- objektivno mjerljivi;
- ponderirani u odnosu na druge kriterije i
- jasno definirani u natječajnoj dokumentaciji kako bi se jamčila transparentnost.

Uvođenje okolišnih kriterija u fazi ocjene ponuda dobra je ideja, ako niste sigurni u dostupnost ili cijenu okolišno prihvatljivijih proizvoda/ usluga. Uvođenjem okolišnih kriterija za dodjelu ugovora, zapravo dajete do znanja da dajete prednost kupnji “zelenih” proizvoda. Ipak, ako su oni puno skuplji, neće biti odabrani. Važnost (ponder) koju dajete okolišnim kriterijima u ocjeni ponude, odredit će koliko ste više spremni platiti.

Okolišne kriterije dodjele ugovora moguće je primijeniti čak i ako ste već uveli minimalne okolišne standarde u specifikacije – to daje priliku nagraditi još bolje ponude.

Primjerice, ako se ugovara *leasing* računalne opreme, tehničkom specifikacijom možete propisati maksimalnu potrošnju energije opreme. Kriterijima za dodjelu ugovora prednost možete dati opremi koja troši još manje energije. Stoga biste mogli postaviti ovakve kriterije:

- za financijski dio ponude: do 80 bodova;
- za potrošnju energije koja je niža od one definirane u tehničkoj specifikaciji: do 20 bodova².

Kada se uzima u obzir financijska ponuda, ona ne mora biti ograničena isključivo na najnižu cijenu – bolje je razmotriti cjeloživotne troškove proizvoda ili usluga koji se nabavljaju, koji uključuju nabavnu cijenu, troškove uporabe (npr. trošak energije ili vode), troškove održavanja i troškove zbrinjavanja. Više analizi cjeloživotnih troškova dano je u Poglavlju IV.

Napomena:

Razlika između tehničkih specifikacija i kriterija za dodjelu ugovora (odnosno ocjenu ponuda) jest i ta da tehničke specifikacije postavljaju minimalne zahtjeve koji se MORAJU ispuniti. Kriteriji za dodjelu ugovora navode čemu će naručitelj DATI PREDNOST, ali ne po bilo kojoj cijeni.

² Također biste trebali dati jasan model raspodjele bodova, npr. prema kliznoj skali pri čemu najbolja ponuda dobiva 20, a najgora 0 bodova.

2.5 Defniranje klauzula za izvršenje ugovora

Javna uprava može uvesti okolišne kriterije u klauzule ugovora, odnosno pravila pod kojima ugovor mora biti izvršen. Ove klauzule nemaju utjecaj na dodjeljivanje ugovora, ali moraju biti jasno naglašene u natječajnoj dokumentaciji i odnositi se na izvršavanje ugovora.

Klauzule se mogu odnositi samo na način na koji se ugovor treba izvršiti. Ni u kojem slučaju one ne smiju biti "prikrivene" tehničke specifikacije, kriteriji odabira ili kriteriji dodjeljivanja ugovora te bi ih svi potencijalni ponuditelji trebali biti u stanju zadovoljiti. Nikakvi dokazi se ne zahtijevaju po ovom pitanju.

Dobavljač je obavezan poštovati ove uvjete prilikom obavljanja posla ili izvršavanja ugovora. Ako nije u stanju to učiniti, naručitelj može ili definirati financijske kazne (tzv. penale) ili čak zatražiti raskidanje ugovora.

Neki primjeri ugovornih klauzula su:

- Proizvodi će biti isporučeni u velikom pakiranju, umjesto kao pojedinačne jedinice.
- Dobavljač mora koristiti kontejnere za višekratnu uporabu prilikom isporuke proizvoda.
- Dobavljač mora prikupljati ambalažni otpad i iskorištene proizvode koje je isporučio u svrhu recikliranja ili ponovne uporabe.
- Na svim proizvodima mora se naznačiti doza koja bi trebala koristiti, kako bi se izbjegla prekomjerna uporaba.
- Sve usluge morat će se provoditi u skladu s procedurama i kriterijima koje se utvrđene sustavom upravljanja okolišem organizacije.

2.6 Zaključci

Okolišne kriterije moguće je uključiti u natječajnu dokumentaciju, ukoliko se poštuju sljedeća osnovna načela:

- svi okolišni kriteriji su jasno spomenuti u dokumentaciji natječaja;
- tekst natječaja poštuje opća načela transparentnosti, nediskriminacije i jednakosti;
- kriteriji su usklađeni s predmetom nabave;
- kriteriji moraju biti objektivno mjerljivi;
- prihvaća se bilo koji način dokazivanja usklađenosti s danim kriterijima.

3 Izrada okolišnih specifikacija

Prethodni odjeljci ovoga Priručnika ukazuju na mjesta gdje se mogu istaknuti okolišni zahtjevi u javnim natječajima, ali jedan od najvećih izazova održive nabave jest znati koji su to zahtjevi. Zaposlenici zaduženi za nabavu većinom nisu stručnjaci zaštite okoliša, a većina stručnjaka zaštite okoliša ima malo izravnog iskustva s održivom javnom nabavom.

“Zeleni” proizvodi/usluge su oni koji imaju manji negativan utjecaj na okoliš tijekom svoga životnog ciklusa³, a istovremeno osigurava iste ili čak bolje funkcionalne karakteristike, kvalitetu i zadovoljstvo korisnika u usporedbi sa standardnim proizvodom. Uspostavljanju odgovarajućeg skupa okolišnih standarda najviše pomažu ekooznake i sve veći broj nacionalnih smjernica.

3.1 Ekooznake

Kako bi se olakšalo prepoznavanje proizvoda koji zadovoljavaju određene okolišne standarde, na tržištu sada već postoji veliki broj ekooznaka. Proizvodi moraju zadovoljiti niz zahtjeva prije negoli se dopusti postavljanje oznake.

U svijetu postoje deseci dobrovoljnih shema ekooznaka, pokrenutih od strane vlada, privatnih i nevladinih organizacija. Većina ekooznaka koriste višedimenzionalne kriterije temeljene na analizi cjeloživotnih troškova. Međutim, neke se ekooznake temelje samo na jednom utjecaju na okoliš (npr. Energy Star označavanje energetske efikasnosti).

Ekooznake mogu biti vrlo korisne nabavljačima, koji mogu koristiti iste okolišne zahtjeve koje koriste i ekooznake. Proizvod koji nosi ekooznaku smatra se usklađenim s kriterijima nabave, pa se tako može uštedjeti vrijeme potrebno za duge procese verifikacije, iako dakako i drugi dokazi zadovoljavanja kriterija moraju biti dopušteni (pogledajte odjeljak 2.2.).

„Ekooznake, kao što je njemački Blauer Engel, osigurale su nam nužne kriterije za pronalaženje „zelenijih“ proizvoda. Kriteriji su jednostavno primjenjivi i rješavaju nas tereta razmišljanja o svim karakteristikama proizvoda. Nadam se da će na tržištu biti sve više i više proizvoda s ekooznakama.“

Roland Schütze, voditelj nabave, grad Stuttgart, Njemačka.

³ Cjeloživotna ocjena (eng. Life-cycle Assessment (LCA)) je alat razvijen za primjenu ovog pristupa. Prema definiciji Europske komisije, LCA je “metoda za ocjenu okolišnih aspekata i potencijalnih učinaka vezanih uz neki proizvod, a koja uključuje sve podatke o ulaznim i izlaznim materijalima, njihovom utjecaju na okoliš i interpretaciju rezultata” (Europska komisija (2001). Zelena knjiga o Integriranoj politici proizvoda COM(2001)68).

Ova metoda omogućava identifikaciju najznačajnijih utjecaja na okoliš nekog proizvoda, kvantificira okolišne koristi koje se mogu ostvariti poboljšanjem dizajna proizvoda i uspoređuje okolišnu prihvatljivost konkurentnih proizvoda i postupaka.

Ipak, ako želite upotrebljavati kriterije ekooznaka u natječajnoj dokumentaciji, ključno je da je tijelo koje izdaje oznake vjerodostojno i neovisno. U nekim slučajevima, proizvođači mogu sami tvrditi da su njihovi proizvodi “zeleni” kako bi postigli određenu prednost u odnosu na druge proizvođače. Kako bi se razlikovalo prihvatljivo ekooznačavanje od lažnih tvrdnji, Međunarodna organizacija za standarde (ISO) postavila je skup kriterija za određivanje prihvatljive sheme ekooznačavanja – ISO 14024⁴. Ključni kriteriji uključuju:

- pouzdanost informacija (postoje li odgovarajući postupci za dokazivanje valjanosti i praćenje usklađenosti?);
- transparentnost administrativnih procedura vezanih za ekoshemu;
- postojanje službenog procesa konzultacija s dionicima.

Prema ISO klasifikaciji postoje tri tipa ekooznačavanja:

Oznake Tip I

Ova grupa oznaka je vjerojatno najkorisnija za javnu nabavu. Oznake proizvoda temelje se na analizi cjeloživotnog utjecaja proizvoda na okoliš. Kriterije postavlja neovisno tijelo, a prate se procesima certifikacije ili revizije. Transparentnost i kredibilitet osigurani su certifikiranjem od treće strane. Većina postojećih nacionalnih i međunarodnih shema ekooznaka pripada upravo ovoj grupi oznaka.

Oznake Tip II

Ove oznake su ustvari informativne deklaracije koje postavljaju proizvođači, uvoznici ili distributeri. Informacije nisu neovisno verificirane, ne upotrebljavaju predefinirane kriterije i najmanje su informativne od svih tipova oznaka.

Oznake Tip III

Ove oznake ne opisuju proizvod, već informiraju potrošača o njegovom utjecaju na okoliš. Proizvod se “boduje” prema učincima na okoliš koji su određeni korištenjem LCA metode. Ocjenu daje certificirana agencija, na temelju niza pokazatelja učinaka na okoliš, kao što su potrošnja energije, emisije u zrak i vodu, i dr. Oznaka daje kupcu priliku da usporedi rezultate za različite proizvode i kupi onaj s najboljim rezultatom, no ne daje smjernice koliko dobar proizvod doista jest⁵.

4 Međunarodna organizacija za standardizaciju (International Standard Organization) ISO 14024: Okolišne oznake & deklaracij - Tip 1 okolišno označavanje - načela i postupci za ekološke zaštitne znakove i ekolotipe.

5 Više informacija o ovim oznakama potražite na: www.environdec.com/gednet.

Okvir 1:
Sheme ekooznaka
u Europi

Eko-oznake Tip I

- The EU “Flower” – ekooznaka Europske unije: www.eco-label.com
- The Nordic Swan, Skandinavija – www.svanen.nu
- The Blue Angel (Blauer Engel), Njemačka – www.blauer-engel.de
- Umweltzeichen, Austrija – www.umweltzeichen.at
- NF Environment, Francuska – www.marque-nf.com
- Milieukeur, Nizozemska – www.milieukeur.nl
- AENOR, Španjolska – www.aenor.es
- Energy Star:
 - označavanje energetske efikasne opreme www.eu-energystar.org
- Popis ostalih ekooznaka može se pronaći na web stranici Globalne mreže za ekooznačavanje (eng. Global Eco-labelling Network (GEN) - www.gen.gr.jp/product.html)

3.2 Smjernice

Brojne nacionalne vlade i nevladine organizacije podupiru nabavljače u provedbi održive nabave, pružajući im smjernice za uspostavu okolišnih kriterija u natječajnoj dokumentaciji kao i druge praktične savjete o “zelenoj” ili održivoj nabavi. Dodatno, neki od njih održavaju bazu podataka “zelenih” proizvoda koji zadovoljavaju okolišne kriterije i poveznice na njihove dobavljače. Većina je informacija besplatno dostupna na internetu (pogledajte Okvir 2).

Europska komisija: EK ima opsežne smjernice o provedbi zelene javne nabave (eng. green public procurement - GPP): ec.europa.eu/environment/gpp

Austrija: Procurement Service Austria razvila je opsežne smjernice za neke grupe proizvoda www.oekoinkauf.at

Danska: Smjernice za „zelenu“ nabavu i ostale važne informacije dostupne su na stranici Greennet: (www.ski.dk/greenprocurement), koju sponzorira Danska agencija za zaštitu okoliša

Finska: Hymonet (www.hymonet.com) je internetski sustav potpore okolišno prihvatljivoj nabavi

Francuska: web stranica namijenjena državnoj administraciji koja opisuje odgovornu nabavu www.ecoresponsabilite.environnement.gouv.fr.

Njemačka: Njemačka web stranica koja sadrži specifikacije proizvoda: www.beschaffung-info.de

Japan: Mreža za zelenu nabavu (eng. Green Purchasing Network (GPN)) – web stranica koja sadrži smjernice o održivoj nabavi, uključujući kriterije za proizvode i bazu podataka o dobavljačima: www.gpn.jp

Nizozemska: nizozemska web stranica za „zelenu“ javnu nabavu: www.senternovem.nl/duurzaaminkopen/English/Index.asp

Norveška: Smjernice za okolišno efikasnu nabavu GRIP zaklade za održivu proizvodnju i potrošnju: www.grip.no/Innkjop/English/Hoved.htm

Švedska: Švedski instrumenti za ekološki održivu nabavu. www.eku.nu/eng

Ujedinjeno Kraljevstvo: UK radna skupina za održivu nabavu i strategija održive nabave: www.sustainable-development.gov.uk/government/taskforces/procurement/index.htm.

UK vladin ured za trgovinu, politiku održivosti i podršku u kupovini: www.ogc.gov.uk/index.asp?id=1004338

Sjedinjene Američke Države: Agencija za zaštitu okoliša (eng. Environmental Protection Agency (EPA)) – baza podataka okolišno povoljnih proizvoda www.epa.gov/oppt/epp/pubs/about/about.htm

IGPN: Međunarodna mreža za "zelenu" nabavu (eng. International Green Purchasing Network), je organizacija koja promovira "zelenu" nabavu diljem svijeta www.igpn.org

EUROCITIES: Smjernice i primjeri najbolje prakse javne nabave u europskim gradovima www.eurocities.org/carpe-net

UNEP: stranica koja sadrži bazu podataka o proizvodima www.uneptie.org/pc/sustain/design/green-proc.htm

Okvir 2:
Online vodiči i alati za održivu nabavu

Poglavlje IV: Trošak održive nabave

1	Uvod	32
2	Nije sve u cijeni: cjeloživotni trošak proizvoda	33
3	Praćenje „stvarnih“ troškova nabave: tablica ocjena nabave	34
4	Minimiziranje potrebe za nabavom	35
5	Zajednička nabava	37
6	Održavanje nabavnih cijena konkurentnima: postavljanje cjenovnih granica	39

1 Uvod

Je li održiva nabava skupa? Pogrešno je, ali i vrlo često shvaćanje da je održiva (ili „zelena“) nabava cijenom previsoka te da koristi ne opravdavaju uloženo vrijeme i trud.

U mnogim slučajevima početna cijena može biti viša, ali to svakako nije uvijek slučaj, naročito ako se u obzir uzmu svi troškovi proizvoda ili usluge tijekom njihovog životnog vijeka (nabavna cijena, troškovi uporabe, održavanja i zbrinjavanja) - **cjeloživotni trošak**. Takav način promatranja otkrit će da je u mnogim slučajevima istina upravo suprotna - mogu se ostvariti znatne uštede i to bez uzimanja u obzir još širih troškova koji nastaju zbog uništavanja okoliša i društvenih problema.

Nadalje, moguće je usvojiti velik broj drugih pristupa/ strategija kojima će se postići dodatne uštede:

- **Minimiziranje potrebe za kupovinom** – izbjegavanje kupovine najizravniji je način za smanjivanje troškova nabave i smanjenje negativnih utjecaja na okoliš.
- **Centralizacija nabave** – zajedničke aktivnosti nabave za nekoliko javnih uprava povećavaju kupovnu moć, čime će se postići znatne uštede, a ujedno je to i djelotvoran način za uvođenje održive nabave u nove organizacije.

- **Postavljanje cjenovnih granica**– ako ste zabrinuti o mogućim povećanjima troškova, koristite okolišne i društvene kriterije kao kriterije za ocjenu ponuda i dodjelu ugovora, a ne kao tehničke specifikacije (minimalne standarde). Odgovarajućim ponderiranjem tih kriterija kontrolirat ćete porast cijena .

Svaki od ovih pristupa detaljnije je opisan u nastavku.

I na kraju, važno je ne promatrati proizvode izolirano. Ako se cijena neke robe ili usluge poveća, porast troška možete izbalansirati uštedom na nekom drugom proizvodu. Grad Kolding u Danskoj, koji je gotovo 100% „ozelenio“ svoju nabavu, ustanovio je da je cjelokupna strategija održive javne nabave troškovno neutralna.

2 Nije sve u cijeni:

Cjeloživotni trošak proizvoda

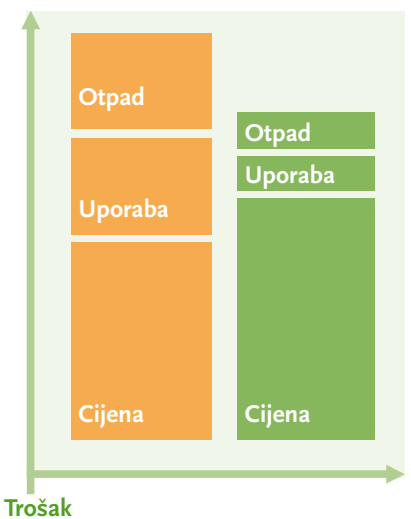
Najčešći argument protiv održive nabave jest da su „zeleni“ proizvodi skuplji. Ipak, nakon dublje analize, ovo generaliziranje nije istinito. U mnogim slučajevima „zelena“ alternativa je dostupna po istoj ili po neznatno većoj cijeni kao i standardni proizvod. Energetski efikasna IT oprema nije uopće skuplja od one manje efikasne, čak i uz zanemarene troškove energije tijekom njezina korištenja. Isto se odnosi i na „zelene“ proizvode za čišćenje.

Ipak, čest je slučaj da su „zeleni“ proizvodi malo skuplji nego standardni, jer cijena takvih proizvoda uključuje primjenu novih tehnologija i dizajnerskih rješenja. No, prava cijena proizvoda za krajnjeg kupca puno je viša od nabavne cijene. Kako biste se odlučili koja alternativa je povoljnija, morate izračunati trošak proizvoda za vrijeme cijelog njegovog života, tj. morate zbrojiti nabavnu cijenu, troškove uporabe, održavanja i zbrinjavanja proizvoda.

Jednom kad uočite sve te „skriven“ cijene proizvoda, isplativost „zelenih“ proizvoda postat će očita. Kako je prikazano na slici 1, unatoč većoj početnoj cijeni (cijena na grafu), većina „zelenih“ proizvoda ima manje operativne troškove i troškove zbrinjavanja (uporaba i otpad na grafu), što omogućava povoljan povrat uložених sredstava. Primjerice, izgradnja energetski efikasne zgrade može koštati više, ali zbog nižih operativnih troškova (npr. troškova grijanja) imat će kraće razdoblje i veću stopu povrata investicije. U slučajevima energetski efikasnih proizvoda, veća cijena je i višestruko kompenzirana znatnim dugoročnim uštedama. Primjerice, cijena „štednih“ žarulja znatno je veća od cijene tradicionalnih žarulja sa žarnom niti, ali traju i do 10 puta duže te troše četvrtinu električne energije od konvencionalnih, što znači da će se njihovom uporabom uštedjeti na računu za električnu energiju i zamjenu žarulja, te će se tako investicija vrlo brzo isplatiti .¹

Napomena:

Na priloženom CD-u može se pronaći Excel alat (LCCA Tool) koje javne uprave mogu koristiti za izračunavanje cjeloživotnog troška (alat je također dostupan na www.procuraplus.org) zajedno s uputstvima za uporabu. Ovaj je alat razvijen u sklopu DEEP projekta

Slika 1: Utjecaj troškova uporabe i zbrinjavanja na ukupan trošak

Mnoge su javne i privatne organizacije diljem svijeta prepoznale ekonomske prednosti analize cjeloživotnog troška proizvoda. Dva su dobra primjera istaknuta u Okviru 1.

Hamburg, Njemačka

Kada je hamburška uprava za zaštitu okoliša zamijenila 2 standardne žarulje jednom energetske efikasnom u 300 javnih zgrada, godišnja potrošnja električne energije smanjena je za otprilike 4,5 milijuna kWh (što je ekvivalentno oko 2.700 tona emisija CO₂). Uz pretpostavku da je cijena električne energije 5 centi/ kWh, godišnja ušteda iznosi ispostavilo se da su zamjenom uštedjeli 225.000 Eura.²

Kolding, Danska

U Koldingu je nova školska zgrada projektirana kako bi uštedjela 50% troškova električne energije i održavanja ugradnjom pasivnog ventilacijskog sustava.

Okvir 1: Uštede kroz pristup cjeloživotnog troška

3 Praćenje „stvarnih“ troškova nabave:

Tablica ocjena nabave

U većini javnih uprava u Europi računovodstveni sustavi otežavaju praćenje stvarnih troškova nabave, a često i onemogućavaju šire korištenje ovoga pristupa.

Računovodstveni sustavi javnih uprava su složeni i određeni nacionalnim zakonima iz područja proračunskog planiranja. Ponekad se koriste i prilagođeni analitički iz područja poslovne ekonomike. No u konačnici, svima im je zajedničko da ne prikazuju točno troškove nabave.

- Prvo, troškovi nabave su uračunati u razno razne stavke proračuna, jer financijsku upravu više zanima - koji odjel troši novac - za što se točno taj novac troši.
- Drugo, proračuni javnih uprava nisu dovoljno detaljni, i zbog toga je teško razlikovati troškove nabave različitih grupa proizvoda (iznimke su uobičajeni proizvodi, odnosno proračunske stavke poput „goriva“ ili „električna energija“).
- Treće, proračuni javnih uprava ne prikazuju podatke o količini kupljenih proizvoda – no, naravno da nije svejedno je li proračun od 50.000 eura potreban za 50 ili 100 računala.

Nedostatak prikladno strukturiranih podataka otežava praćenje stvarnih troškova nabave i potiče nabavljače na kupovinu najjeftinijih proizvoda, bez prethodnog razmatranja cjeloživotnog troška, jer se najpažljivije prati upravo kupovna cijena proizvoda.

Iako ovaj Priručnik (i Procura+ kampanja) ne može otkloniti nedostatke računovodstvenih sustava, razvijena je Procura+ tablica ocjena nabave (eng. Procurement Scorecard) (objašnjena je u Poglavlju V., odjeljak 2.1.3), koja predstavlja jednostavan, ali djelotvoran alat za praćenje troškova određenih proizvoda.

4 Minimiziranje potrebe za nabavom

Najizravniji način smanjenja troškova nabave je izbjegavanje kupovine. Točnije, to znači da krajnji korisnik i nabavljač trebaju razmotriti postoji li potreba za nabavom određenih proizvoda te pronaći načine za njihovu efikasniju uporabu. Primjerice, grad Zürich u Švicarskoj je kupujući patrone koje se mogu ponovo puniti tintom, uštedio više od 30% troškova za tintu³. Još primjera ovakvog pristupa možete pronaći u Okviru 2.

Okvir 2: Minimiziranje potrebe za nabavom⁴

- **Izbjegavanje potrebe za proizvodom:**
Uporabom elektroničke pošte umjesto pisanih dopisa, uštedjet ćete velike količine papira, troškove skladištenja i odlaganja starog papira.
- **Smanjenje količine materijala potrebnog za određene aktivnosti**
Stari papir možete upotrijebiti za pakiranje proizvoda u transportu. Ovime smanjujete količinu otpada koji biste morali reciklirati ili odložiti.
- **Kupovanje proizvoda i opreme koja je trajna, popravljiva i moguće ju je nadograditi:**
Takve je proizvode rjeđe potrebno zamjenjivati, pa tako smanjuju količinu otpada, ali i energije i materijala potrebnih za proizvodnju novih proizvoda te smanjuju trošak nabave.
- **Poboljšanje skladištenja i upravljanja zalihama:**
Može pomoći smanjiti troškove kvarenja i zastarijevanja te minimizirati administrativne, transportne i distribucijske troškove.
- **Kupovanje proizvoda u većim količinama ili u koncentriranim oblicima (kada je moguće):**
Minimizira ambalažni otpad te odgađa potrebu za kupovinom novih proizvoda.
- **Najam usluga i proizvoda:**
Primjerice, angažiranjem specijaliziranih tvrtki za usluge čišćenja, najmom opreme ili vozila izbjegava se kupovina proizvoda, njihovo održavanje i zbrinjavanje, čime se minimiziraju utjecaji na okoliš.
- **Odgadanje zamjene proizvoda (koliko je moguće):**
Korištenje proizvoda dok god on ispravno radi maksimizira vrijednost vaše nabave.
- **Edukacija zaposlenika o efikasnijoj upotrebi opreme**
Primjerice, trening zaposlenika za energetske efikasno korištenje uredske opreme smanjuje račune za električnu energiju.
- **Izvlačenje maksimalne vrijednosti proizvoda na kraju njegovog životnog vijeka:**
Postoji sve više i više alternativa zbrinjavanju iskorištenih proizvoda na odlagalištima otpada - primjerice, proizvođači tekstila nude usluge recikliranja iskorištenih sagova, nepotrebna računala se otkupljuju te čiste i preprodaju ili se koriste njihovi dijelovi i sl.

Okvir 2: Minimiziranje potrebe za nabavom

³ FIP (2001). Izvješće RELIEF projekta: Okolišno povoljna nabava u gradu Zürichu, Švicarska (www.iclei-europe.org/index.php?id=1854)

⁴ Prilagođeno iz: INFORM Inc (1999). Waste at Work: Prevention Strategies for the Bottom Line: www.informinc.org/wasteatworkfront.pdf

Praksa je pokazala da takve aktivnosti smanjuju troškove, što potvrđuju gradovi i općine diljem svijeta. Primjerice, program za sprječavanje nastanka papirnato otpada u gradu Zürichu rezultirao je godišnjom uštedom troškova skladištenja i odlaganja u iznosu oko 65.000 eura u prvoj godini primjene programa, a oko 125.000 eura u sljedećim godinama⁵. Drugi uspješan primjer je grad Wiener Neustadt u Austriji, koji je ostvari smanjenje troškova čišćenja preko 30% (Okvir 3).

Okvir 3: Minimiziranje potrebe za nabavom: slučaj grada Wiener Neustadt, u Austriji⁶

Okvir 3: Minimiziranje potrebe za nabavom: slučaj grada Wiener Neustadt, u Austriji⁶

1996. godine, grad Wiener Neustadt u Austriji pokrenuo je inicijativu za smanjenje okolišnih rizika povezanih s konvencionalnim načinima čišćenja. Ovaj je pristup uključio promjene u nabavi proizvoda za čišćenje - centraliziranje nabave i uključivanje okolišnih kriterija u javnim natječajima - ali i u njihovoj uporabi. Poduzet je niz specifičnih mjera:

- **Analiza situacije:** Lokalna tvrtka za usluge čišćenja angažirana je da ocijeni trenutnu situaciju vezanu uz poslove čišćenja. Analiza je uključila veličinu područja koje se čisti, opterećenje i stupanj prljavštine, postojeću opremu i kemikalije za čišćenje, način čišćenja, itd.. Rezultati analize potom su se koristili kao osnova za nove natječaje.
- **Definiranje i provedba specifičnih aktivnosti:** Uvedeni su novi pristupi čišćenju, primjerice smanjena je površina koju je potrebno čistiti, koristile su se alternativne metode čišćenja (npr. mehaničko čišćenje) i uveo se točan sustav doziranja.
- **Edukacija zaposlenika:** Provedena je edukacija zaposlenika o uporabi okolišno prihvatljivih proizvoda za čišćenje. Program edukacije je uključio pregled okolišnih kriterija u javnoj nabavi, alternativne načine i metode čišćenja, ciljano doziranje te informacije o rizicima koji proizlaze iz korištenja pojedinih proizvoda. Prije provedbe programa edukacije, korištene su prevelike količine sredstva za čišćenje, jer se pogrešno smatralo da veća količina bolje čisti.
- **Praćenje rezultata programa:** Središnji ured za nabavu prati rezultate u smislu količine i izbora proizvoda i opreme za čišćenje, područja koje se čisti te zahtjeva lokalne tvrtke koja pruža uslugu čišćenja.

Rezultati i efekti: Negativni utjecaji na okoliš koji su bili posljedica procesa čišćenja znatno su smanjeni i to smanjenjem uporabe sredstava za čišćenje 20-30%. Motivirani i informirani zaposlenici nastavili su sudjelovati u aktivnostima zaštite okoliša.

S financijske strane, *provedene mjere donijele su uštede veće od 30% godišnjih troškova za usluge čišćenja.*

⁵ ICLEI (2002). *Local Sustainability: European Good Practice Information Service*, online: www3.iclei.org/egpis/egpc-156.html

⁶ ICLEI (2002). *Local Sustainability: European Good Practice Information Service*, online: www3.iclei.org/egpis/egpc-159.html

5 Zajednička nabava

Unutar javnog sektora većinom se nabavljaju isti proizvodi i usluge. Brojne su prednosti udruživanja različitih javnih uprava s ciljem **zajedničke nabave** proizvoda i usluga:

- **Financijske prednosti** – zajednička nabava povećava količinu proizvoda koji se kupuje, a time i kupovnu, odnosno tržišnu moć uključenih javnih uprava. Vrlo je vjerojatno da će zbog toga ponuditelji dati povoljnije ponude na natječaj. Ovo može biti posebno korisno za male javne uprave.
- **Administrativni troškovi** - ukupni administrativni poslovi za grupu javnih uprava mogu biti znatno smanjeni, jer se priprema samo jedan a ne nekoliko javnih natječaja. . Koliko će se smanjiti administrativni troškovi, ovisit će o načinu zajedničke nabave.
- **Vještine i stručnost** – zajednička nabava nekoliko javnih uprava omogućava udruživanje i suradnju stručnjaka različitih vještina i iskustava. U javnim upravama ne postoji velik broj stručnjaka javne nabave, posebice uzimajući u obzir sve funkcije koje lokalne samouprave moraju obavljati⁷. Manje javne uprave naročito mogu imati koristi od udruživanja s većim upravama, posebice kada se radi o nabavi inovativnih proizvoda i usluga, jer proces istraživanja novih proizvoda/usluga može biti dugotrajan. Međutim, to se opterećenje može znatno smanjiti kombiniranjem vještina i znanja prisutnih u različitim upravnim tijelima.

Kallithea, Grčka

2005. godine općina Kallithea na Rodosu sudjelovala je u zajedničkoj nabavi što je rezultiralo kupnjom recikliranog papira po manjoj nabavnoj cijeni nego što bila u prethodnim nabavama nerecikliranog papira (oko 2,34 eura umjesto 2,4 eura), čime su se postigle i ekonomske i ekološke uštede.

Vorarlberg, Austrija

2001. godine osnovana je služba za ekonabavu („ÖkoBeshaffungsService Vorarlberg“) s osnovnim ciljem ostvarivanja ekonomskih i ekoloških koristi od zajedničke nabave za općine u regiji Vorarlberg. Izvještaji iz 2005. godine pokazuju da su znatne uštede postignute u cijeni proizvoda (5% -10%) i administrativnim troškovima (20% -60%) – ukupna ušteda dosegla je 286.507 eura, bez uzimanja u obzir uštede na telefonskim računima i troškovima postupka javne nabave.

Napomena:

Savjeti kako lokalne samouprave mogu organizirati zajedničke nabave uključeni su na priloženom CD-u (također su dostupni i na www.procuraplus.org). Razvijeni su u sklopu LEAP projekta financiranog od strane EU.

Okvir 4: Prednosti zajedničke nabave

Argumenti u korist zajedničke nabave odnose se, naravno, na svaki oblik javne nabave, a ne samo na **održivu nabavu**. No, zajednička nabava također predstavlja vrlo djelotvoran način poticanja tržišta na razmjenu ekološki prihvatljivih proizvoda i usluga i pomaže smanjiti troškove uvođenja održive nabave na brojne načine:

- **Olakšavanje uvođenja održive nabave** - U tijelima gdje postoji malo znanja ili podrške održivoj nabavi, poticanje različitih odjela na sudjelovanje u održivoj zajedničkoj nabavi radi smanjivanja troškova, može biti djelotvoran put za uspostavu održive nabave u organizaciji.

⁷ Preuzeto iz izvješća *Local Authority Procurement*, izdavač: Ured zamjenika predsjednika Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, dostupno na: <http://www.odpm.gov.uk/index.asp?id=1136756>

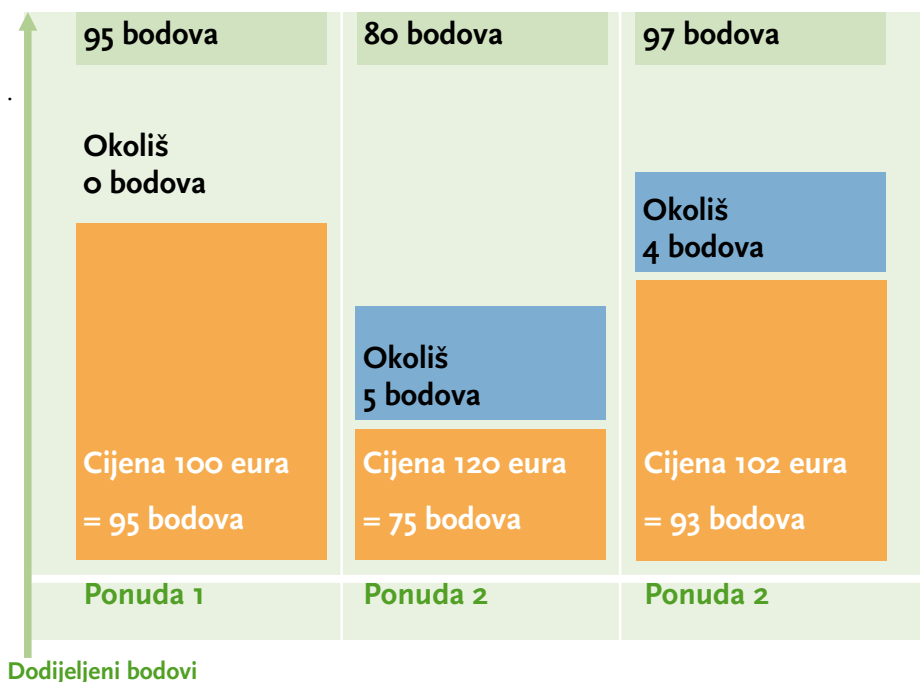
- **Poticanje kupaca na okolišno povoljna i inovativna rješenja** – Kupnjom velikih količina, lokalne samouprave mogu osigurati prodor na tržište novih, okolišno povoljnijih proizvoda i usluga.
- **Smanjenje cijene okolišno prihvatljivih proizvoda i usluga** – Što je veća potražnja za proizvodima i uslugama, njihove će cijene padati. To je osobito slučaj za one proizvode i usluge koji još nemaju stabilno mjesto na tržištu.
- **Uvođenje novih proizvoda na nacionalna tržišta** - Kako dostupnost tako i cijene okolišno prihvatljivih proizvoda znatno variraju u različitim europskim zemljama. Javni natječaji za nabavu velikih količina roba/usluga mogu potaknuti dobavljače na uvođenje novih robnih marki na tržišta drugih zemalja i na mijenjanje cjenovnih strategija. Korištenje okolišnih specifikacija koje su uspješno primijenjene u drugim zemljama, djelotvoran je način za razvoj tržišta takvih proizvoda.
- **Standardizacija okolišnih zahtjeva** – Što su okolišni zahtjevi bolje standardizirani, to je ponuditeljima lakše odgovoriti na njih. Zajednička nabava može pomoći u promociji standardizacije.
- **Dostupnost znanja iz područja zaštite okoliša** - Kao i kod nabave općenito, vještine i znanja iz područja zaštite okoliša značajno variraju od uprave do uprave, a dostupnost tih znanja upravo može biti značajno poboljšana zajedničkom nabavom.
- **Poticanje dobavljača na razvoj novih proizvoda** i ulaganje u nove tehnologije, koje su manje štetne za okoliš, čime se potiče i razvoj tržišta. To je osobito slučaj kada se sklapaju dugoročni ugovori za nabavu velikih količina proizvoda, što će jedna uprava vrlo rijetko sama napraviti.

6 Održavanje nabavnih cijena konkurentnima: postavljanje cjenovnih granica

Kada je nemoguće procijeniti cjeloživotne troškove određenog proizvoda i / ili je „zelena“ alternativa znatno skuplja, kriteriji ocjene ponuda i dodjele ugovora mogu se koristiti za ograničavanje cijene na maksimalnu dopuštenu vrijednost. Ovaj alat, koji se ponekad također naziva *“povlaštena cijena”*, označava postotak (npr. 5%) koji je javna uprava spremna dodatno platiti za vrhunski okolišno povoljan proizvod, a temelji se na jasno definiranim i transparentnim kriterijima.

Ako javna uprava uključuje kriterije za održivu nabavu u fazi ocjene ponuda, može definirati kolika se važnost (ponder) pridaje ovim kriterijima. Primjerice, natječaj može biti definiran tako da omogućiti maksimalno 100 bodova za ponudu. Od tih 100 bodova, maksimalno 5 bodova može se izdvojiti za ispunjavanje kriterija zaštite okoliša, ostalih 95 za cijenu. Ako povećanje cijene za 5% iznad najpovoljnije, vodi smanjenju od 5 bodova u kategoriji cijena, to će značiti da ni jedan proizvod koji je dobio 5 bodova za okolišne karakteristike, ali mu je cijena bila više od 5% veća u usporedbi s odgovarajućom alternativom, neće dobiti ugovor.⁸ Drugim riječima, javna uprava neće potrošiti više od 5% više na kupovinu okolišno povoljnijeg proizvoda. Ovakav izračun grafički je prikazan na slici 2.

Slika 2: Ograničenje cijene u fazi ocjenjivanja ponuda

⁸ Naravno, javna uprava može dodijeliti bodove za druge kriterije kao što su kvaliteta, dizajn, vrijeme isporuke i sl., Međutim, dok god povećanje cijene za 5% iznad najjeftinije ponude dovodi do smanjenja od 5 bodova u kategoriji cijena, ograničavanje cijena se može primjenjivati.

Poglavlje V: Procura+ Miljokazi

1	Proces Procura+ Miljokaza – uvod	41
2	Procura+ Miljokazi	43
3	Trajanje procesa miljokaza	53
4	Procura+ Brzi početak	54

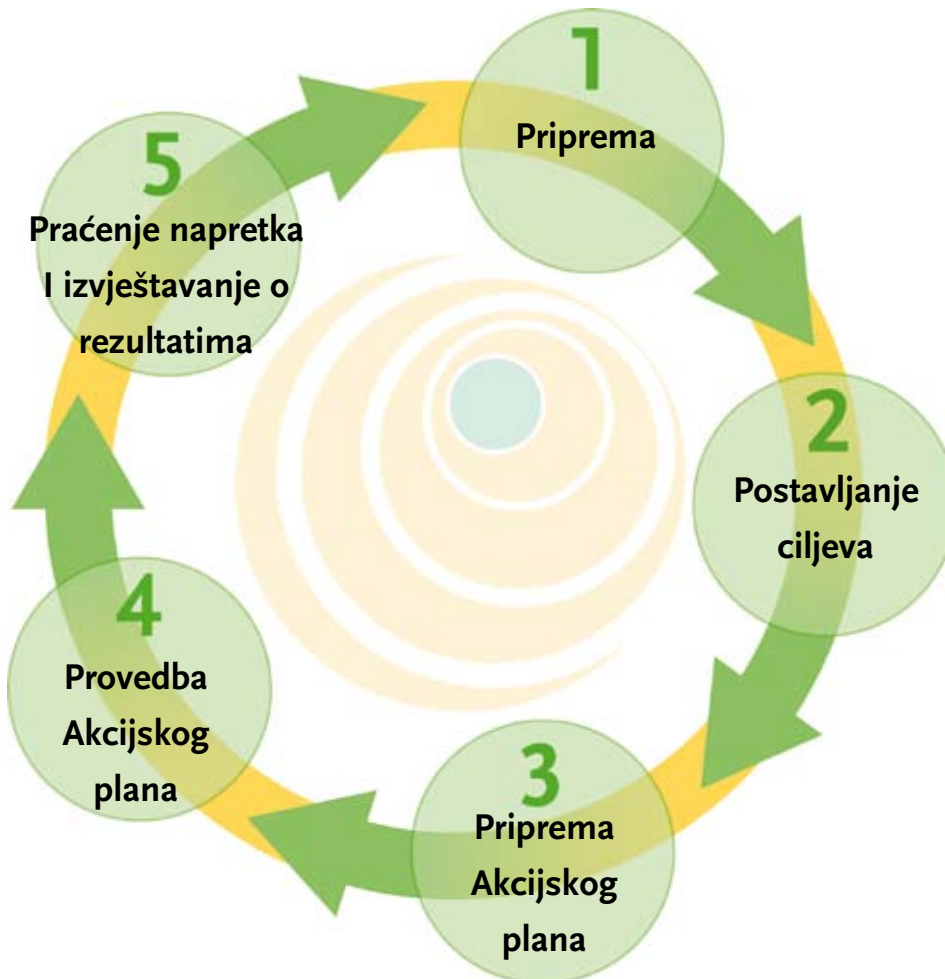
Ovo poglavlje predstavlja dva pristupa za provedbu održive nabave u vašoj organizaciji:

- **Proces Procura+ Miljokaza** - nudi jednostavan, fleksibilan, ali sveobuhvatan sustav upravljanja za provedbu održive nabave u javnim upravama – odjeljci 1-3
- **Procura+ Brzi početak** – pojednostavljeni pristup koji omogućava upravama da odmah započnu s održivom nabavom, bez potrebe za uspostavljanjem potpunog sustava upravljanja - ojeljak 4.

Mnoge uprave već imaju odgovarajući sustav upravljanja, a proces miljokaza može pružiti neke ideje za njegovu prilagodbu.

1 Proces Procura⁺ Miljokaza – uvod

Proces Procura⁺ Miljokaza osmislila je grupa vodećih javnih uprava u području održive nabave. Time je osigurana praktičnost i djelotvornost procesa. Procura⁺ Miljokazi temelje se na tipičnom ciklusu upravljanja „Planiraj, Uradi, Provjeri, Djeluj“. Slijedeći jednostavne korake predstavljene u ovom poglavlju, osigurat ćete kontinuirano poboljšanje okolišnih, društvenih i ekonomskih učinaka vaših aktivnosti. Postupak se temelji na pripremi i provedbi Akcijskog plana za održivu nabavu, praćenju njegove primjene, ocjeni napretka i postignuća te poduzimanju potrebnih promjena. Navedeni su koraci ilustrirani na slici 1.

Slika 1: Proces Procura⁺ Miljokaza

1.1 Fleksibilan okvir

Gore prikazani proces Procura⁺ Miljokazi fleksibilno je dizajniran - primjenjiv je u svakoj javnoj upravi, bez obzira na veličinu i strukturu. Svaki korak može se primijeniti sažeto ili sveobuhvatno, prema potrebi. Primjerice:

- Možete razmotriti hoćete li primjenjivati sustav u cijeloj upravi ili u samo jednom odjelu. Započinjanje s jednim ili dva odjela prikladnije je za velike uprave, one koje tek počinju s održivom nabavom i žele prvo pokrenuti pilot projekt održive nabave.
- Razmislite koliko grupa proizvoda i usluga želite pokriti. Ponovno, uprave koje tek počinju s održivom nabavom vjerojatno je žele primijeniti samo na jedan ili dva proizvoda. Pilot projekti pomoći će dokazati praktičnost i koristi održive nabave. Javne uprave koje žele postići više ili su već stekle određeno iskustvo u održivoj nabavi mogu primijeniti proces miljokaza na cijelu organizaciju.

Proces miljokaza dopušta različite politike provedbe – pogledajte sljedeći odjeljak. Za one koji žele započeti održivu nabavu bez sveobuhvatnog sustava upravljanja razvijen je pristup „Brzi početak“, koji je predstavljen na kraju ovog poglavlja (odjeljak 4). Naravno, ne postoje prepreke zbog kojih se ne bi trebalo započeti odmah; ipak, održiva i sustavna provedba održive nabave u konačnici će zahtijevati sustav za upravljanje kao što je Procura + Miljokazi.

1.2 Politička podrška

Za provedbu i uspjeh održive nabave potrebno je imati političku potporu. Iskustva u cijeloj Europi vrlo su jasno pokazala da provedba, za one koji počinju bez političke potpore, može biti vrlo teška.

Postojanje pisane održive politike nabave pruža korisnu osnovu na kojoj će se izgraditi dosljedan, dobro koordinirani pristup. Izabrani predstavnici vlasti trebaju biti odgovorni za održavanje političke predanosti održivoj nabavi. Bez takve politike, održiva nabava svest će se samo na izolirana nastojanja i napore pojedinih zaposlenika. Nadalje, bez jasno definirane politike, odgovorni za javni nabavu, neće imati jasne poticaje za uključivanje okolišnih i društvenih kriterija u svoje procedure.

Politička podrška može poprimiti različite oblike. Kako ćete upotrebljavati proces miljokaza ovisit će o situaciji u kojoj se nalazite:

- **Opća predanost provedbi održive nabave** - primjerice, izjava unutar politike nabave kojom se uprava obvezuje razmatrati okolišne i društvene probleme u procesu nabave. U ovom slučaju, proces miljokaza može se smatrati potpunim provedbenim ciklusom ove politike, odnosno kao pravilo. Politika se donosi prije prvog miljokaza - kako je i naznačeno na slici lijevo.
- **Opsežna politika održive nabave** - savjetovali bismo vam pripremu opsežnijeg pristupa, koji će definirati jasne ciljeve (dodatne informacije o razvoju takve politike mogu se naći na priloženom CD-u, ili na www.procuraplus.org). Ako je odabran ovaj pristup, Miljokaz 1 trebao bi biti prvi korak za razvoj politike, dok postavljanje konkretnih ciljeva i formulacija same politike predstavlja Miljokaz 2 – kao što je naznačeno na slici lijevo.

Od sudionika Procura+ kampanje zahtijeva se iskazivanje političke predanosti održivoj nabavi u roku dvije godine od pristupanja kampanji.

1.3 Dodjeljivanje odgovornosti

Sustav za upravljanje nije samostalno upravljiv. Prije nego li počne provedba procesa miljokaza potrebno je, naravno, dodijeliti odgovornosti.

Broj ljudi koji će biti uključeni u proces ovisit će o opsegu predviđenih aktivnosti i ljudskim resursima unutar uprave. U osnovi, jedan „vođa“ (koordinator) će preuzeti punu odgovornost za koordiniranje pet koraka - naravno, pri tome će morati imati potporu svojih kolega.

Ukoliko je broj aktivnosti velik i potrebno je uspostaviti sveobuhvatniji sustav, preporučljivo je okupiti radnu skupinu pod vodstvom koordinatora, koja će uključivati predstavnike različitih odjela, relevantnih za provedbu, primjerice predstavnike odjela za financije, zaštitu okoliša, komunikacije i dr. To će doprinijeti razvoju i provedbi Akcijskog plana održive nabave. Veličina i struktura radne skupine ovisit će o veličini i strukturi javne uprave.

Sudionici Procura+ kampanje moraju imenovati osobu zaduženu za komunikaciju s ICLEI-jem.

2 Procura+ Miljokazi

2.1 Miljokaz 1: Priprema

Svrha	<ul style="list-style-type: none"> • Istražiti trenutnu praksu javne nabave, analiziranjem trenutne situacije • Definirati raspon aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> • Treba li obuhvatiti cijelu upravu? Ili samo neke odjele? • Na koje se proizvode i usluge treba usredotočiti?
Rezultat	<ul style="list-style-type: none"> • Pregled trenutne situacije (određivanje početnog stanja), uključujući bodovnu karticu (tablicu ocjena) • Definiran raspon aktivnosti

Prije provedbe, treba poduzeti nekoliko pripremnih koraka.

Jedan je pregled trenutne situacije i utvrđivanje početnog stanja - to će omogućiti određivanje osnovice prema kojoj će se mjeriti napredak, te će pomoći identificirati aktivnosti koje je potrebno poduzeti.

Drugi je jasno definirati dijelove organizacije, koji će se obuhvatiti predviđenim aktivnostima cijelu organizaciju ili samo određene odjele) te grupe proizvoda / usluga za koje će se primjenjivati održiva nabava.

2.1.1 Provedbeni pristupi

Postoje različiti modeli provedbe, a neke od njihovih aktivnosti trebaju biti napravljene u sklopu Miljokaza 1, kako je prikazano na donjim slikama.

Model 1: Sveobuhvatan pristup

Provedite sveobuhvatni pregled trenutne situacije za sve proizvode / usluge i odjele

Odaberite grupe proizvoda/usluga i odjela koji će biti uključeni

Sveobuhvatni pristup (ujedno zahtijeva i najviše vremena) je pristup za pregled trenutne situacije (pogledajte odjeljak 2.1.3) za sve nabave aktivnosti (svih proizvoda/ usluga i svi odjela) javne uprave. Rezultati istraživanja pomoći će vam odabrati najbolje skupine i odjele s kojima ćete započeti vaše aktivnosti održive nabave. Za veće će uprave ovo biti vrlo zahtjevna aktivnost, te se za njih preporuča korištenje Modela 2 ili Modela 3.

Model 2: Pojednostavljeni pristup

Odaberite grupe proizvoda/usluga i odjele koje ćete uključiti

Provedite sveobuhvatni pregled trenutne situacije samo za te proizvode / usluge i odjele

Drugi pristup je najizravniji. Podrazumijeva donošenje odluke o proizvodima / uslugama i odjelima na početku procesa, a potom provedbu istraživanja trenutnog stanja samo za njih.

U nekim upravama može se započeti s odlukama na koje se grupe proizvoda/usluga usredotočiti – razlog mogu biti specifični lokalni prioriteti koji proizlaze iz drugih politika (npr. smanjenje emisija CO₂, smanjenje količina otpad isl.) ili vremenska ograničenja

Model 3: Mješoviti pristup

Odaberite raspon mogućih grupa proizvoda/usluga i odjela koje želite uključiti

Provedite pregled trenutne situacije za taj raspon grupa proizvoda/usluga i odjela

Odaberite koje od odabranih grupa proizvoda/usluge i odjela želite uključiti

Ovaj je pristup kombinacija Modela 1 i Modela 2. Početna odluka odnosi se na proizvode/usluge i odjele koji mogu biti prikladni za održivu nabavu. Istraživanje trenutnog stanja provodi se onda za taj definirani raspon grupa proizvoda/usluga i za samo određene odjele. U konačnici se , odlučujete na koje se proizvode/usluge i odjele usredotočiti.

2.1.2 Odabir grupa proizvoda / usluga

Odluka na koje skupine proizvoda / usluga i na koliko njih se usredotočiti, ovisit će o nizu čimbenika. To su primjerice:

- razina vještina i resursa za provedbu;
- lokalni okolišni / društveni prioriteti
- proračunska važnost određenih grupa proizvoda / usluga;
- razina predanosti različitih odjela unutar uprave;
- dostupnost odgovarajućih alternativnih proizvoda / usluga po prihvatljivim cijenama na nacionalnom tržištu.

Šest Procura+ grupa proizvoda odabran je zbog njihove velike proračunske važnosti, potencijalno velikih koristi po okoliš i društvo i dostupnosti konkurentnih alternativa na tržištu. Ove se grupe mogu koristiti kao smjernice pri vlastitom odabiru grupe koju treba obuhvatiti održivom nabavom.

Sudionici Procura+ kampanje obvezni su provoditi održivu nabavu za barem jednu od ovih šest grupa proizvoda.

2.1.3 Utvrđivanje početnog stanja

Utvrđivanje početnog stanja važna je faza provedbe i može se podijeliti u dvije komponente:

1. **Pregled značajki organizacijskih aktivnosti nabave** – je li nabava centralizirana/ decentralizirana, koji ljudi i odjeli su uključeni te na koji način;
2. **Tablica ocjena nabave** - prikupljanje podataka o količinama trenutno nabavljenih pojedinih proizvoda/usluga, cijene, primijenjeni okolišni/društveni kriteriji.

Tablica ocjena čini osnovu kontinuiranog praćenja aktivnosti u procesu miljokaza. Saznanja o početnom stanje pomaže upravi u donošenju odluka, postavljanju dostižnih ciljeva, uspostavi osnovice za mjerenje napretka u održivoj nabavi i otkrivaju mogućnosti za unaprjeđenje ukupne efikasnosti upravljanja. Također može pokazati i učinkovitost unutarnje komunikacije.

Pregled značajki organizacijskih aktivnosti nabave

Za učinkovito planiranje aktivnosti održive nabave korisno je imati dobar pregled postojećih značajki organizacijskih aktivnosti nabave, koje želite pokriti održivom nabavom - tko je uključen u aktivnosti nabave i na koji način. To će vam također pomoći da dođete do informacija potrebnih za ispunjavanje tablice ocjena. Razina detalja ovoga istraživanja ovisit će o vašim resursima, ali sljedeća pitanja mogu biti obuhvaćena:

Svrha	<p>Ova pitanja pomažu utvrditi tko je uključen u donošenje odluka o javnoj nabavi, a time i tko bi trebao biti uključen u aktivnosti održive nabave.</p> <p>Utjecaji pojedinih odjela na nabavu proizvoda/usluga mogu se znatno razlikovati - čak u mjeri da se nabavom zahtijeva određena robna marka ili dobavljač.</p> <p>Pitanja će također pomoći utvrditi jesu li postojeći dugoročni ugovorni odnosi s dobavljačima primjereni. Ako jesu, prvo se treba pozabaviti drugim grupama proizvoda/usluga.</p>
Pitanja	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tko je odgovoran za kupovinu obuhvaćenih proizvoda / usluga? Je li nabava centralizirana? 2. Koji odjeli koriste proizvode / usluge? (relevantno samo ako se radi o više od jednog odjela) 3. Kakav utjecaj na proces nabave, uključujući i karakteristike proizvoda/usluga, imaju odjeli koji kupuju te proizvode/ usluge? 4. Ako su okolišni i društveni aspekti razmatrani u nabavi, tko određuje kriterije? 5. Tko piše natječajnu dokumentaciju? 6. Postoje li trenutno ugovori s dobavljačima? Do kada su ti ugovori važeći?

Okvir 1: Utvrđivanje početnog stanja – istraživanje o aranžmanima organizacije

Ako ste završili jedan potpuni ciklus procesa miljokaza i došli ste do ovog miljokaza po drugi put, važno je ponovno provesti ovo istraživanje kako biste ponovo ocijenili trenutno stanje. To je osobito važno ako se usredotočujete na nove grupe proizvoda/usluga ili odjele.

Tablica ocjena nabave (eng. procurement scorecard)

Tablica ocjena je jednostavan alat za praćenje aktivnosti održive nabave i nadzor napretka iz godine u godinu. Elektronička verzija prikazana tablicom 1 dana je u Excel dokumentu na priloženom CD-u (i na www.procura.org).

Tablica pokazuje povećanje broja održivih proizvoda i usluga kupljenih tijekom nekog razdoblja i promjenu troškova. Također uključuje potrošnju za komunalije (električna energija, voda, otpad i sl.), kako bi se dobio točniji prikaz promjene sveukupnih troškova.

Tablica ocjena trebala bi biti dovršena u sklopu Miljokaza 1, a zatim revidirana u Miljokazu 5.

Proizvod/ Usluga	Jedinica	2006.			2007.			Komentari: molimo: naznačite jesu li Procura+ kriteriji korišteni samo djelomično ili u cijelosti naznačite jesu li brojke dane samo za jedan odjel ili za cijelu upravu naznačite jesu li korišteni neki društveni kriteriji navedite povratne informacije o pro Procura+ kriterijima
		Ukupno kupljeno jedinica u 2006.	Održivih jedinica kupljeno u 2006.	Procura+ kriteriji korišteni? (D/N)	Ukupno potrošeni iznos (kn/€) Održive jedinice	Ukupno potrošeni iznos (kn/€) Održive jedinice	Ukupno	
1. Hrana	(kg ili kn/€)							
2. Nove zgrade	m2 izgrađeno							
3. Računala	m2 renovated							
4. Autobusi	Buses purchased							
5. Usluge čišćenja	Surface area cleaned (m2)							
Komunalije	Jedinica							
Električna energija	kWh							
Voda	m ³							
Zbrinjavanje otpada	tone							
Ostalo (plin, nafta...)								

Tablica 1:
Tablica ocjena nabave dostupna je u Excel obliku na priloženom CD-u i na Procura+ internetskoj stranici www.procuraplus.org

Tablica ocjena je jednostavna Excel tablica. Sudionici Procura+ kampanje mogu voditi evidenciju o održivoj nabavi koju su proveli svake godine upotrebljavajući Procura+ i/ili druge kriterije za koliko god mnogo proizvoda/usluga je potrebno.

Prikupljanje podataka može potrajati, posebice ako je nabava decentralizirana ili ako pratite sve aktivnosti nabave u svojoj upravi, ali pruža ključne informacije potrebne za izvještavanje o postignućima i ocjenu napretka.

Naravno, neki ugovori mogu trajati veći broj godina, dok se u drugim slučajevima može dogoditi da nabave određenih proizvoda / usluga u nekoj godini uopće nije bilo. No, podatke i dalje treba unositi za one nabave koje su te godine ostvarene. Ovo će omogućiti praćenje razvoja kroz godine.

Stupac za komentare služi za unos važnih detalja o nabavi. Komentari mogu biti, primjerice, jesu li Procura+ kriteriji upotrijebljeni djelomično ili u cjelini, je li se nabava odnosila na odjel ili cijelu upravu, jesu li društveni kriteriji upotrijebljeni. Također, mogu se unijeti i povratne informacije o Procura+ kriterijima.

Od sudionika Procura+ kampanje traži se da šalju svoje tablice ocjene ICLEI-u na kraju svake godine. To omogućuje ICLEI-u izradu izvješća koji sadržava prikaz sveukupnih dostignuća sudionika. Pozitivni rezultati kampanje pomoći će daljnjem promicanju održive nabave u EU-u i svijetu.

2.2 Miljokaz 2: Postavljanje ciljeva

Svrha	<ul style="list-style-type: none"> Postaviti ciljeve prilagođene specifičnim interesima i kapacitetima javne uprave
Opseg	<ul style="list-style-type: none"> Bilo koji broj grupa proizvoda/usluga može biti uključen Može obuhvatiti jedan odjel ili cijelu upravu
Rezultati	<ul style="list-style-type: none"> Jasni i mjerljivi ciljevi

Jasno postavljeni i objavljeni ciljevi važni su za pridobivanje jake političke potpore onima koji su odgovorni za provedbu održive nabave. Oni također cjelokupnoj javnosti jasno iskazuju vašu opredijeljenost i pružaju okvir za mjerenje napretka.

Ako vaša uprava razvija sveobuhvatnu strategiju održive nabave, postavljeni ciljevi trebaju biti izravno uključeni u strateški dokument (za više savjeta o ovom potražite alat na priloženom CD-u, ili na www.procuraplus.org).

Ako već imate politiku koja ne sadrži specifične ciljeve, oni se mogu postaviti kao skup internih operativnih ciljeva, a trebaju biti prihvaćeni na najvećoj mogućoj razini donošenja odluka unutar vaše uprave.

Ako ste završili jedan potpuni ciklus procesa miljokaza i došli ste do ovog miljokaza po drugi put, izvjesno je da će većina vaših ciljeva još uvijek važiti. No, ako se usredotočujete na nove grupe proizvoda/usluga, morat ćete postaviti nove ciljeve upravo za njih.

Ciljevi moraju biti:

- specificirani za određeni proizvod;
- mjerljivi;
- vremenski ograničeni i
- izazovni, ali realni.

Primjeri ciljeva za pojedine proizvode dani su u Okviru 2.

[Ime javne uprave] se obvezuje postići sljedeće ciljeve:

- Do 2008.** osigurati da 30% poljoprivrednih proizvoda i hrane dolaze iz organskih izvora
- Do 2008.** osigurati da se ne kupuju proizvodi za čišćenje koji sadrže opasne tvari
- Do 2009.** osigurati da 80% novih zgrada zadovoljava visoke standarde energetske efikasnosti
- Do 2010.** osigurati da svi novi javni autobusi zadovoljavaju ultraniske emisijske norme
- Do 2011.** osigurati da je 90% novih elektroničkih uređaja energetski efikasno
- Do 2012.** osigurati da 20% kupljene električne energije dolazi iz obnovljivih izvora

Okvir 2:

Primjeri ciljeva održive nabave određenih od strane javne uprave

2.2.1 Kako postaviti ciljeve

- Koristite podatke o početnom stanju. Oni bi trebali pomoći odrediti koji bi to realni ciljevi trebali biti.
- Istraživanje tržišta – Važno je imati dobru predodžbu o tome što je dostupno na tržištu i po kojoj cijeni. Ukoliko niste sigurni, dobra je ideja provesti otvoreni tehnički dijalog s tržištem, odnosno ispitati potencijalne dobavljače i druge stručnjake.
- Prihvatite savjet i iskustva drugih – Možete uštedjeti puno vremena razgovarajući s drugim javnim upravama koje imaju iskustva u području održive nabave. Pridruživanjem Procura+ kampanji imat ćete jednostavan pristup stručnjacima iz cijele Europe koji vam mogu pomoći.
- Razmislite o organizacijskim čimbenicima - Razina centralizacije nabave može utjecati na krajnje ciljeve. Kod snažno centraliziranih nabava lakše je osigurati da sve aktivnosti zadovolje standarde održivosti. Gdje su odgovornosti za nabavu decentralizirane, teže je osigurati potrebne vještine i znanja, potrebna za integraciju zahtjeva održivosti i nadgledanje provedbe.

2.3 Miljokaz 3: Priprema Akcijskog plana

Svrha	<ul style="list-style-type: none"> Planiranje aktivnosti i dodjeljivanje odgovornosti za postizanje ciljeva
Rezultati	<ul style="list-style-type: none"> Akcijski plan

2.3.1 Akcijski plan

Akcijski plan je sažet, jasan dokument prilagođen potrebama i specifičnostima nabave vaše javne uprave. Treba biti predstavljen i dostupan svim zaposlenicima koji su uključeni u različite faze procesa nabave.

Za one sa sveobuhvatnom politikom održive nabave, Akcijski plan će pružiti jasne, raktične detalje kako postići ciljeve.

Opseg i detaljnost Akcijskog plana ovisit će o sveobuhvatnosti provedbenog pristupa koji je odabran.

Idealno, plan bi trebao sadržavati:

- Jasno iskazanu političku opredijeljenost javne uprave, uključujući i ciljeve;
- Opis dodijeljenih odgovornosti;
- Opis provedbenih mjera i postupaka;
- Relevantne pokazatelje napretka;
- Vremenski okvir.

2.3.2 Koje aktivnosti treba obuhvatiti?

To naravno ovisi o opsegu ciljeva koji su postavljeni od strane javne uprave. Za svaki cilj mora se uzeti u obzir način na koji će se ostvariti. Vjerojatno će biti obuhvaćene specifične natječajne aktivnosti, zajedno s odgovarajućim edukacijskim i komunikacijskim aktivnostima. Primjeri su dani u nastavku.

Natječaj:

- Identificiranje odgovarajućih okolišnih/društvenih zahtjeva, uključujući, možda, istraživanje tržišta
- Uključivanje ovih zahtjeva u natječajnu dokumentaciju
- Pronalaženje prilika za zajedničku nabavu (tj. združivanje vlastite nabave s aktivnostima drugih uprava) kako bi se smanjili troškove (za više informacija pogledajte Poglavlje IV., odjeljak 5, i alat za zajedničku nabavu dostupan na priloženom CD-u i na www.procuraplus.org)
- Objavljivanje natječaja, ocjenjivanje ponuda, potpisivanje i održavanje ugovora
- Praćenje i izvještavanje o aktivnostima i rezultatima

Natječaj:

izuzetno je važno osigurati da zaposlenici koji su odgovorni za obavljanje specifičnih zadataka posjeduju odgovarajuće vještine i znanja ili da im je pružena odgovarajuća obuka:

- Zaposlenicima zaduženim za nabavu potrebno je pojasniti tehničke aspekte održive nabave;
- Zaposlenicima u financijskim odjelima treba predočiti koncept cjeloživotnog troška;
- Krajnje korisnike treba podučiti održivoj uporabi proizvoda.

Komunikacija:

Održiva nabava je najučinkovitija ako postoji jasno razumijevanje o tome što ona zapravo jest te ako su razlozi za njezino uvođenje razumljivi svim osobama unutar organizacije, ali i dobavljačima. Mogu se provesti sljedeće aktivnosti:

- Podizanje svijesti osoblja - po mogućnosti kroz seminare, interne biltene, organizacijski intranet;
- Uspostava komunikacije s dobavljačima, s ciljem njihove prilagodbe novim uvjetima nabave, uključujući možda i organiziranje seminara s tom svrhom;
- Predstavljanje aktivnosti širokoj javnosti.

2.3.3 Dodjeljivanje odgovornosti

Javne uprave trebaju odlučiti:

- *Tko će biti odgovoran za cjelokupnu koordinaciju održive nabave?* - Odgovornost za koordinaciju svih aktivnosti i osiguravanje ostvarivanja postavljenih treba biti dodijeljeno jednoj osobi.
- *Tko će biti odgovoran za stvarnu provedbu?* - Akcijski plan trebao bi specificirati određene zadatke i dodijeliti odgovornosti za njihovo izvršenje. Proces pripreme okolišnih/ društvenih specifikacija vjerojatno će zahtijevati uključenje većeg broja stručnjaka (naročito iz odjela za zaštitu okoliša i odjela za nabavu). Ipak, odgovornost za stvarnu provedbu održive nabave najvjerojatnije će morati biti dana odjelu nabave.

2.4 Miljokaz 4: Provedba Akcijskog plana

Svrha	<ul style="list-style-type: none"> • Provedba Akcijskog plana
Rezultat	<ul style="list-style-type: none"> • Nabava održivih proizvoda / usluga • Obuka osoblja i interna komunikacija • Vanjska komunikacija i marketing • Komunikacija s dobavljačima

Za savjete o uključivanju okolišnih i društvenih zahtjeva u natječajnu dokumentaciju pogledajte Poglavlje III.

Procura+ kriteriji dani u Poglavlju VI. donose tekst koji se može uključiti u natječajnu dokumentaciju. Također daje savjete za provedbu, zajedno s jasnim savjetima o provedbi. Ukoliko ste se usredotočili na jednu od tih skupina proizvoda, izbjeci ćete potrebu razvijanja vlastitih kriterija. Ekooznake i nacionalne smjernice također mogu pružiti jasne smjernice za provedbu.

2.5 Miljokaz 5: Praćenje napretka i izvještavanje o rezultatima

Svrha	<ul style="list-style-type: none"> • Ocijeniti i izvijestiti o postignućima • Preispitati ciljeve
Rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Tablica ocjena nabave • Unutarnja revizija

Ovaj miljokaz služi za ocjenu postizanja definiranih ciljeva, uočavanje provedbenih problema i iznalaženje rješenja. Također bi se trebao upotrebljavati kao sredstvo komunikacije prema javnosti s ciljem podizanja svijesti o okolišnim i društvenim pitanjima.

Miljokaz uključuje dvije aktivnosti:

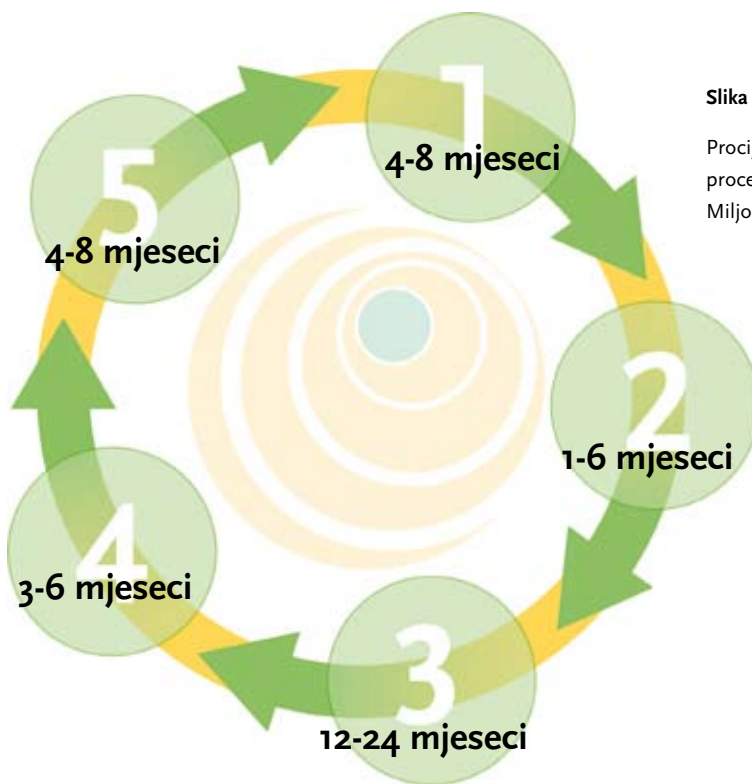
- ažuriranje tablice ocjena kako bi se pokazao napredak u postizanju postavljenih ciljeva i
- unutarnja reviziju, s ciljem otkrivanja jesu li planirane mjere i procedure doista primijenjene, što se postiglo, postoje li neke prepreke u provedbi i kako bi ih se moglo ukloniti - revizija može biti neformalna, a njezin će opseg ovisiti o opsegu provedenih aktivnosti.

Jednom kada je puni ciklus miljokaza završen, potrebno je vratiti se na Miljokaz 1 i sve ponoviti. Na kraju prvog ciklusa poželjno je provesti detaljniju procjenu bilo preostalih prepreka provedbi održive javne nabave u vašoj javnoj upravi. Priloženi CD sadrži korisne alate za ocjenjivanje i svladavanje internih prepreka (također su dostupni i na www.procuraplus.org)

Procura+ sudionici trebaju poslati tablice ocjene nabave ICLEI-u. To će omogućiti ICLEI-u komunikaciju sa širom publikom o postignutim ciljevima i asistirati u podizanju profila održive nabave s ostalim dionicima (nacionalne vlade, europska komisija, UNEP...)

3 Trajanje procesa miljokaza

Razdoblje potrebno za provedbu jednog potpunog ciklusa miljokaza uvelike ovisi o veličini javne uprave, broju proizvoda i prethodnim iskustvima u održivoj ili „zelenoj“ nabavi. Iako je svaki korak je osmišljen da zahtijeva što manje vremena, realno, proces provode zaposlenici koji u lokalnim samoupravama obavljaju i druge svoje svakodnevne zadatke. Slika 2 pokazuje procjenu trajanja različitih faza temeljenu na sljedećim pretpostavkama:

Slika 2:

Procijenjeno trajanje procesa Procura+ Miljokaza

Sagledavanje trenutne situacije i određivanje početnog stanja trebalo bi trajati između tri i šest mjeseci. Ciljevi se mogu postaviti za mjesec dana, ali ako se provede dodatna rasprava, može potrajati i do šest mjeseci. Priprema Akcijskog plana ne bi trebala trajati više od tri do šest mjeseci, dok njegova provedba treba trajati najmanje jednu godinu. Razlog je što brojni proizvodi nisu nabavljani više od godinu dana (štoviše, brojni ugovori traju dulje od godinu dana). Predviđa se maksimalno trajanje 24 mjeseca. Praćenje i izvještavanje o napretku potrebno je ostvariti unutar četiri do osam mjeseci.

Zbrajanjem ovih vremenskih okvira proces miljokaza može biti proveden unutar dvije godine, ali može potrajati i do 4 godine.

4 Procura+ Brzi početak

Neke uprave će htjeti započeti s održivom nabavom odmah, bez prethodne uspostave potpunog sustava upravljanja. U nekim će upravama to omogućiti provedbu pilot projekata, kojima će se osigurati potporu za sveobuhvatnijom provedbu.

Valja, međutim, napomenuti da je za sustavnu provedbu održive nabave (koja neće ovisiti o “vođama” unutar uprava), potrebno uspostaviti odgovarajući sustav upravljanja ili integrirati održivu nabavu u postojeći.

Brzi početak je skraćena inačica miljokaza i sadrži 3 koraka:

1. odabir grupe proizvoda/usluga;
2. uključivanje okolišnih/društvenih kriterija u javne natječaje;
3. praćenje i izvještavanje o rezultatima.

4.1 Korak 1: Odabir grupe proizvoda/usluga

Razmatranja predstavljena u Miljokazu 1 (odjeljak 2.1.2) vrijede i ovdje, te ih treba pročitati.

No, neke druge stavke je potrebno uzeti u obzir za brzi početak:

- Vjerojatno će biti lakše započeti s proizvodima nego uslugama, jer je okolišne/društvene zahtjeve lakše definirati za nabavu proizvoda.
- započnite s proizvodom za kojega će okolišni/društveni kriteriji biti jasni – npr. informatička oprema, papir, proizvodi za čišćenje, hrana.
- Razmislite o proizvodima kojima ćete ostvariti najveće novčane uštede u životnom ciklusu (uobičajeno to su proizvodi koji koriste energiju) ili one s relativno malom razinom potrošnje (papir, proizvodi za čišćenje).
- Razmotrite proizvode za koje postoje uspostavljeni i jasni kriteriji – Procura+ grupe proizvoda ili proizvodi za koje postoje ekooznake ili nacionalne smjernice.

4.2 Korak 2: Inkorporiranje ekoloških i društvenih kriterija u pozive na nadmetanja

Kako biste smanjili opseg posla, savjetujemo da koristite već razvijene kriterije. Procura+ kriteriji su jedan od primjera koje možete koristiti. Ekooznake i nacionalne smjernice također mogu pomoći.

Drugi pristup je komunikacija s drugim javnim upravama, koje imaju iskustva u održivoj nabavi ili trenutno rade na toj problematici. ICLEI može pomoći u pronalaženju takvih uprava.

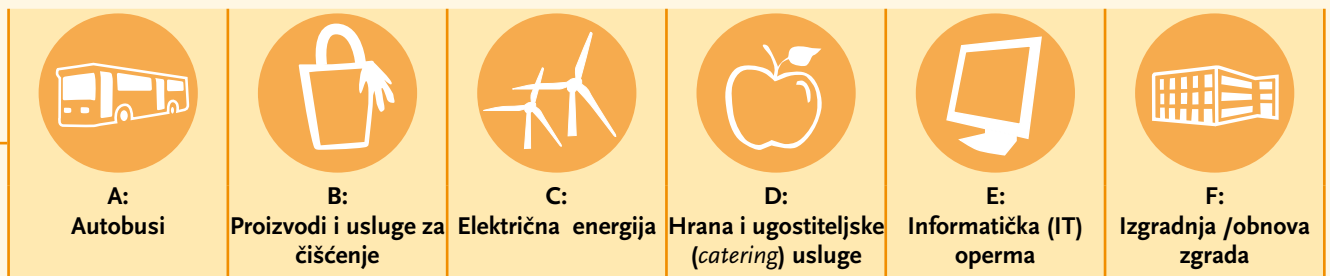
Detaljne smjernice o tome kako uključiti okolišne zahtjeve u natječajnu dokumentaciju dane su u Poglavlju III.

4.3 Korak 3: Praćenje i izvještavanje o rezultatima

Bez obzira koliko je vaš pristup provedbi održive nabave sveobuhvatan, nužno je bilježiti rezultate i ocjenjivati provedbu. Tablica ocjena nabave i unutarnja revizija aktivnosti su u sklopu Miljokaza 5 (pogledajte odjeljak 2.5), a predstavljaju vrlo jednostavan način prikupljanja podataka i otkrivanja problema.

Procura+ Ključni kriteriji

Ovo poglavlje predstavlja jednostavne kriterije za nabavu u šest prioriteta grupa proizvoda.

Ove grupe proizvoda odabrali su stručnjaci u okviru programa Europske komisije RELIEF¹, jer imaju najveći potencijal za unaprjeđenje utjecaja na okoliš kroz „zelenu“ javnu nabavu. Prioritetne grupe proizvoda određene su na temelju procjene utjecaja na okoliš kroz životni vijek proizvoda, dostupnosti isplativih okolišno povoljnijih rješenja, kao i na temelju važnosti proizvoda u uobičajenim proračunima javnih uprava.

Procura+ ključni kriteriji za nabavu osmišljeni su tako da:

- u obzir uzimaju najznačajnije utjecaje na okoliš neke grupe proizvoda u životnom vijeku;
- budu u skladu sa zakonom te jednostavno primjenjivi i provjerljivi za svakog naručitelja, zahtijevajući minimalno vremena i truda;
- ne uzrokuju značajnije povećanje troškova.

Kriteriji se redovito ažuriraju u bliskoj suradnji s nizom europskih stručnjaka iz relevantnih interesnih skupina (uključujući predstavnika industrije, nabavljače, znanstvenike i tržišne stručnjake).

Za ažurirane kriterije (i nove grupe proizvoda)

posjetite internetsku stranicu kampanje: www.procuraplus.org

Formulari proizvoda osmišljeni su tako da pružaju informacije osobama zaduženima za javnu nabavu, potrebne za izravan početak pripreme javnog natječaja za nabavu održivog proizvoda – uključuju kriterije koji mogu biti izravno uključeni u natječajnu dokumentaciju.

Svaki formular sastoji se od 4 dijela:

- 1 Ključni utjecaji na okoliš:** brzi pregled najznačajnijih utjecaja na okoliš i kako ih kriteriji uzimaju u obzir;
- 2 Procura+ ključni kriterij:** sami kriteriji, koji se mogu izravno uključiti u natječajnu dokumentaciju. Ovaj dio uključuje i skup „provedbenih napomena“ koje pružaju potrebne informacije kako upotrebljavati kriterije;
- 3 Dodatne ideje:** Prijedlozi za uprave koji žele ići iznad ključnih kriterija i uzeti u obzir i neke druge utjecaje ili koje žele primijeniti inovativne pristupe;
- 4 Mjerodavne oznake proizvoda:** oznake koje se mogu koristiti kao temelj za razvoj dodatnih kriterija.

Priloženi CD pruža detaljne informacije o svakoj od ovih grupa proizvoda, proširujući informacije dane u ovom Priručniku, što mnogim upravama može biti korisno.

Odjeljak o graditeljstvu razlikuje se od odjeljaka za ostalih pet grupa proizvoda. Naime, niz čimbenika onemogućuje uspostavu jedinstvenih kriterija za Europu, stoga su prikazane različite opcije koje pokrivaju čitav niz pitanja vezanih uz održivu gradnju. Za dodatna objašnjenja pogledajte poglavlje o izgradnji/obnovi zgrada koje je prikazano na priloženom CD-u.

¹ www.iclei-europe.org/relief

A: Autobusi

1 Ključni utjecaji na okoliš

Utjecaj	Pristup
Lokalni zdravstveni problemi, uzrokovani česticama i prizemnim ozonom	Kupujte autobuse s niskim emisijama onečišćujućih plinova
Štete u okolišu uzrokovane zakiseljavanjem, eutrofikacijom i prizemnim ozonom	Kupujte autobuse s niskim emisijama onečišćujućih plinova
Stvaranje stakleničkih plinova zbog potrošnje fosilnih goriva	Unaprijedite efikasnost vožnje
Znatno zagađenje bukom	Kupujte autobuse s niskim emisijama buke

Ostali pristupi za smanjenje negativnih utjecaja na okoliš uključuju uporabu alternativnih goriva kao što je biogorivo i zbrinjavanje vozila na kraju životnog vijeka.

2 Procura⁺ ključni kriteriji - Autobusi

Izravna nabava autobusa

Procura⁺ ključni kriteriji za izravnu kupnju autobusa bave se sljedećim pitanjima:

- **Emisijski standardi:** Najlakši pristup za osiguranje da će kupljeni autobusi imati niske emisije onečišćujućih plinova jest korištenje EURO standarda. Svi novi autobusi trenutno moraju zadovoljiti EURO IV standarde. S obzirom na dostupnost na tržištu i prihvatljivost cijena, naš je kriterij zadovoljavanje EEV standarda. Na ovaj će se način ostvariti željeni pomak na tržištu.
- **Stil vožnje:** ugradnja uređaja za kontrolu načina vožnje, čija cijena nije visoka, u kombinaciji s odgovarajućom obukom vozača, učinkovit je način za smanjenje potrošnje goriva.

- **Emisije buke:** na tržištu postoji veliki izbor autobusa s niskim emisijama buke, koji imaju jednako dobre vozne karakteristike kao i standardi autobusi, a nisu znatno skuplji. Ciljani standardi preporuka su Njemačke agencije za zaštitu okoliša i nadilaze definiciju niskih emisija buke teških vozila, specificiranih u europskim direktivama.

Izravna nabava autobusa

Predmet: *Kupnja autobusa s niskim emisijama*

Specifikacija:

- *Vozilo motora mora biti certificirano za zadovoljavanje EEV standarda za emisije, prema Direktivi 1999/96/EZ*
- *Sva vozila moraju imati ugrađene uređaje za kontrolu načina vožnje i praćenje potrošnje goriva*
- *Emisija buke vozila ne smije biti veća od 75 dB (A) za vozila sa snagom motora između 75-150 kW i 77 dB (A) za vozila s motorom snage iznad 150 kW¹*

Provedbene napomene:

- **Verifikacija (emisija):** svi proizvedeni autobusi koji zadovoljavaju EEV standarde, moraju imati odgovarajući certifikat. Odgovarajuće informacije o tome moraju biti uključene u tehničku dokumentaciju vozila.
- **Verifikacija (buke):** emisija buke navedena je u tehničkoj dokumentaciji vozila i stoga je naručitelj može jednostavno provjeriti.

Natječaj za usluge javnog autobusnog prijevoza

Procura+ ključni kriterija za nabavu usluge javnog autobusnog prijevoza slične su onima za izravnu kupnju, no pristup je ponešto prilagođen i proširen:

- **Emisijski standardi:** Nije realno očekivati da će operateri trenutno imati velik broj EEV vozila na raspolaganju, niti je za očekivati da će cijeli vozni park biti obnovljen. Međutim, cilj treba biti djelomična obnova voznog parka, odnosno treba se poticati da određeni postotak vozila zadovoljava EEV standarde. Kao cilj treba postaviti i povećanje broja EEV autobusa u razdoblju trajanja ugovora. Važno je da cijeli vozni park zadovolji određeni minimum ekoloških standarda. Zbog toga je predloženo nekoliko kriterija:
 - minimalni ekološki standard za autobuse koji se koriste u obavljanju usluge (EURO III);
 - dodatni bodovi za broj EEV vozila u fazi ocjene ponuda;
 - ugovorne odredbe koje dopuštaju naručitelju praćenje koliko EEV autobusa se koristi te poticanje njihove veće uporabe.
- **Stil vožnje:** Iako je opremanje starih autobusa uređajima za kontrolu načina vožnje uobičajeno skup proces, u postupku nabave mora se osigurati da barem novo kupljeni autobusi budu opremljeni tim uređajima. Također je potrebno osigurati odgovarajuću obuku vozača, kako bi se osigurala najveća efikasnost vožnje. Zahtjevi za obukom vozača mogu biti sastavni dio natječajne dokumentacije.
- **Dobra kvaliteta usluge:** Poticanje ljudi da koriste javni prijevoz umjesto automobila, vrlo je korisno za okoliš. Naravno, kako bi se povećala uporaba javnog prijevoza, pružena usluga treba biti kvalitetna i privlačna. Ugovorne odredbe mogu se upotrijebiti za osiguranje kvalitete usluga.

¹ Umweltbundesamt: *Handbuch für umweltfreundliche Beschaffung*, München 1999. (pogledajte također: VCD Fakten, Umweltstandards im ÖPNV e.V., Bonn 2001.

Natječaj za usluge javnog autobusnog prijevoza

Predmet: Ugovor za pružanje usluga javnog autobusnog prijevoza na ekološki prihvatljiv način

Specifikacija:

a) Emisijski standardi:

- Svi autobusi koji se koriste u obavljanju usluge moraju imati motore koji odgovaraju EURO III normama, prema Direktivi 1999/96/EZ. Ako autobusi nemaju EURO III certifikat, ali su poslije tehničkih prepravaka postigli isti standard, to treba istaknuti u ponudi i biti potvrđeno od vjerodostojne treće strane. Da bi potvrda bila prihvaćena, dokumentacija mora potvrđivati da treća strana ima odgovarajuću tehničku stručnost u tehnologijama vozila i da je potpuno neovisna o ponuditelju.

b) Stil vožnje:

- Svi novo kupljeni autobusi nakon dodjele ugovora i pri obavljanju usluga, moraju imati ugrađene uređaje za kontrolu načina vožnje i praćenje potrošnje goriva.

Kriteriji za ocjenu ponude:

a) Emisijski standardi:

Ugovor će se dodijeliti ponuditelju s najviše bodova, koji se dodjeljuju na sljedeći način:

- Motor EURO standarda: 10 bodova (od ukupno 100) - 1 bod za svakih 10% autobusa koji će se koristiti u obavljanju usluga, a koji zadovoljavaju EEV standard.
- Ostalo: 90 bodova (od ukupno 100)

Ugovorne odredbe:

a) Emisijski standardi:

- Broj kilometara u godini prijeđen EEV autobusima mora biti prijavljen na godišnjoj razini. Taj broj se mora povećavati 10% godišnje.

b) Stil vožnje:

- Svi vozači autobusa koji su uključeni u obavljanje usluge, moraju redovno pohađati programe obuke u lokalno priznatim ustanovama o ekološki osviještenoj vožnji, kako bi se primjenjivala efikasnost iskorištavanja goriva.

c) Dobra kvaliteta usluge:

- Operator mora postići „dobru kvalitetu usluge“, koju treba ocijeniti neovisna tvrtka za istraživanja tržišta. Trošak istraživanja snosi operator. Ponuditelj mora osigurati odgovarajuće podatke tvrtki za istraživanje tržišta u ponudi.

Implementation notes:

- **Provedbene napomene:** Verifikacija (emisija): svi proizvedeni autobusi koji zadovoljavaju EURO III, IV, V ili EEV standarde moraju imati odgovarajući certifikat. Odgovarajuće informacije o tome moraju biti uključene u tehničku dokumentaciju vozila. Kao što je navedeno u kriterijima, za one autobuse koji su nakon tehničke prilagodbe postigli EURO III standard, svi provedeni prepravci moraju biti dokumentirani i navedeni u ponudi, te moraju biti odobreni od strane trećih vjerodostojnih tvrtki.
- **Kriteriji za ocjenu ponude:** točan način ocjenjivanja, tj. dodjele bodova ovisit će o upravi.
- **Ugovorne klauzule (natječajna dokumentacija):** Posebne ugovorne klauzule moraju biti jasno istaknute u natječajnoj dokumentaciji.
- **Ugovorne klauzule (dobra kvaliteta usluga):** procjenu treba provesti godinu dana nakon početka ugovora. Specifični ciljevi moraju biti postavljeni i dogovoreni tijekom pregovora o ugovoru. Pri ocjenjivanju usluge trebalo bi koristiti tri pokazatelja: broj putnika, cijene voznih karata i zadovoljstvo putnika (procijenjeno kroz ankete), s time da je broj putnika značajniji. Međutim, u obzir se mora uzeti da operateri usluga imaju ograničen utjecaj na broj putnika, dok na taj broj puno više mogu utjecati lokalne prometne politike i drugi uvjeti. Točnu metodu za obavljanje procjene i analize rezultata, odredit će neovisna tvrtke za istraživanja tržišta, koju će angažirati davatelj usluge (operator) javnog autobusnog prijevoza.
- **Ugovorne klauzule (penali u slučaju nepridržavanja):** kako bi se osigurala učinkovitost izvršenja ugovora, odgovarajuće kazne moraju biti uključene u ugovor u slučaju neispunjavanja ugovornih obveza, primjerice uskraćivanje isplate dok se obveze ne izvrše.

3 Dodatne ideje

- Upotrijebite **drukčiji pristup za smanjenje emisija** – pri nabavi usluge javnog autobusnog prijevoza, razmotrite postavljanje graničnih vrijednosti emisija za cijeli vozni park, koje će postajati sve strože kroz razdoblje trajanja ugovora. To će omogućiti operateru fleksibilnost u načinu zadovoljavanja standarda te će ga poticati na kontinuirano naprjeđenje.
- Razmislite o korištenju **alternativnih goriva**, kao što su gorive ćelije ili biogoriva.
- **Zajednička nabava** može biti vrlo pogodna za kupnju autobusa - radi se o visokoj tehnologiji, s jednom standardiziranom jedinicom visoke vrijednosti.
- Zatražite od ponuditelja da osiguraju okolišno i društveno prihvatljivo **zbrinjavanje autobusa** na kraju njihovog životnog vijeka - recikliranje kada je to moguće, a ne samo prodaja u zemlje s manje strogim zakonima zaštite okoliša.

4 Mjerodavne oznake proizvoda

Njemačka eko-oznaka (Blauer Engel)

RAL-UZ59

Vozila s niskim emisijama buke i onečišćujućih tvari

www.blauer-engel.de

B: Proizvodi i usluge za čišćenje i održavanje

1 Ključni utjecaji na okoliš

Utjecaj	Pristup
Onečišćenje zraka, nastajanje prizemnog ozona (smog), bioakumulacija ili izloženost hranidbenih lanaca i možda opasan utjecaj na vodene organizme zbog uporabe određenih kemikalija u sredstvima za čišćenje.	Izbjegavanje nepotrebnih proizvoda Izbjegavanje određenih tvari ili sastojaka u proizvodima za čišćenje
Negativan utjecaj na zdravlje zaposlenika zbog uporabe određenih sredstava za čišćenje koji sadrže otapala klasificirana kao štetna za zdravlje	Nabava/uporaba proizvoda bez štetnih sastojaka

Ostali pristupi za smanjenje utjecaja na okoliš uključuju preispitivanje metoda čišćenja, učestalosti i doziranja, optimiziranje i smanjenje broja proizvoda koji se koriste, smanjenje potrebe za čišćenjem te obuku osoblja zaduženog za čišćenje. Količina ambalaže također predstavlja problem, jer nepotrebno stvara velike količine otpada nakon uporabe. Stoga treba razmisliti o nabavi većih pakiranja, ponovnom punjenju boca (kada je to moguće), kupnji koncentrata za čišćenje i sl.

2 Procura+ ključni kriteriji - Sredstva za čišćenje

Izravna nabava proizvoda za čišćenje

Procura+ ključni kriteriji za nabavu proizvoda za čišćenje usredotočeni su na dva glavna pitanja:

- **Isključenje određenih tvari ili sastojaka:** sredstva za čišćenje, proizvodi i sastojci koji su predloženi za isključivanje su oni koji najviše ugrožavaju okoliš i zdravlje ljudi i za svaki od njih postoje alternativne. Klasifikacija se nalazi u Direktivi 1999/45/EZ i Direktivi Vijeća 67/548/EEZ. Detaljne informacije o tvarima koje treba isključiti dane su na priloženom CD-u u poglavlju o proizvodima za čišćenje.
- **Doziranje i upute:** u mnogim slučajevima koriste se velike količine proizvoda za čišćenje, jer korisnici nisu upoznati s pravilnim doziranjem ili nemaju odgovarajući mjerni uređaj. Velika količina sredstava za čišćenje mogu se uštedjeti uporabom uređaja za doziranje i praćenjem odgovarajućih uputa.

- Kriteriji vrijede za proizvode namijenjene čišćenju i održavanju zgrada: višenamjenska sredstva za čišćenje, sredstva za čišćenje plastičnih ili metalnih površina, sredstva za čišćenje zahoda i sanitarija, kupaonica, deterdženti za pranje posuđa (za ručno i strojno pranje), deterdženti za pranje rublja, omekšivači, sredstva za pranje stakla, alkohol za čišćenje, sredstva za čišćenje tepiha te za čišćenje i njegu podnih površina.

Smjernice za kupovinu proizvoda za čišćenje (čišćenje interijera)

Predmet: *Kupnja ekološki prihvatljivih proizvoda za čišćenje*

Specifikacija: *Uz sve kupljene proizvode moraju biti dostavljene jasne upute i uređaji za doziranje. Proizvodi moraju biti u skladu sa sljedećim kriterijima:*

- **Nisu** klasificirane kao tvari koje izazivaju osjetljivost (R42 i / ili R43) ili kao tvari opasne za okoliš (N) prema Direktivi o opasnim pripravcima (1999/45/EZ);
- **Ne sadrže** hlapljive organske spojeve u koncentracijama koje prelaze 10% težine proizvoda (ili 20% u slučaju proizvoda za njegu podnih površina). Za sljedeća otapala dopuštena je koncentracija do 30%: etanol, isopropanol, n-propanol i aceton;
- **Ne sadrže** konzervanse s bioakumulacijskim potencijalom: $\log P (ow) > 3$ ili očekivani BCF > 100;
- **Ne sadrže** površinski aktivne tvari koje nisu odmah biorazgradive (OECD 301A-F). Površinski aktivne tvari moraju biti usklađene s Uredbom za deterdžente 648/2004/EZ, bez primjene članka 5 i 6 (iznimke);
- **Ne sadrže** sljedeće sastojke:
 - one klasificirane kao kancerogene, mutagene ili toksične za reprodukciju (R45, 46, 49, 60, 61) ili vrlo otrovne ili otrovne za vodene organizme i mogu uzrokovati dugotrajno štetno djelovanje u vodenom okolišu (R50/53, 51/53) u skladu s Direktivom o opasnim tvarima (67/548/EEZ) u količinama koje prelaze 0,01% po masi konačnog proizvoda. To uključuje i svaki sastojak bilo kojeg pripravka koji se koristi u izradi proizvoda, a čija količina prelazi 0,01% po masi konačnog proizvoda
 - etilendiamin tetra-acetat (EDTA)
 - alkilfenoletoksilat (APEO)
 - izbjeljivač na bazi klora (klor aktivne tvari)
 - nitromošus i policikličke spojeve mošusa
- dodatne parfemske mješavine proizvedene su u skladu s IFRA normama;
- bojila: sredstva za bojenje moraju biti navedena u Direktivi o kozmetičkim proizvodima 2003./15/EEZ ili dopuštene za uporabu kao boje u prehrambenim namirnicama.

Verifikacija: *Dobavljači moraju pružiti jasne dokaze da su navedeni kriteriji ispunjeni. Proizvodi koji imaju EU ekooznaku ili „Nordic Swan“ oznaku smatraju se usklađenima s kriterijima.*

Provedbene napomene:

Površinski aktivne tvari: kriteriji koji se odnose na biološku razgradivost površinski aktivnih tvari, isti su kao Uredbom o deterdžentima Europske komisije. Oni ostaju dio ključnih kriterija, a čak i ako postanu dio zakona, ponuditelji će se i dalje moći pozvati na odstupanje (izuzeća). Takvo odstupanje se odobrava samo na temelju dopunske procjene rizika i može dopustiti ili ograničiti uporabu površinski aktivnih tvari koje nisu odmah biorazgradive, što se uglavnom događa za posebne primjene.

Lotovi: Ugovori koji se odnose na proizvode za čišćenje obično pokrivaju širok raspon vrsta proizvoda - kao što je navedeno gore – dobra je ideja podijeliti natječaj u lotove. To znači da ponuditelj može odlučiti da će nuditi proizvode u nekim kategorijama, ali ne i u drugim. Naručitelj potom odabire najbolji proizvod u svakoj kategoriji (ili „lotu“), čak i ako oni dolaze od različitih ponuditelja.

Ugovaranje usluge čišćenja

Procura⁺ ključni kriteriji za ugovaranje usluge čišćenja usredotočeni su na dva glavna pitanja:

- **Isključenje određenih tvari ili sastojaka:** sredstva za čišćenje, proizvodi i sastojci koji su predloženi za isključivanje su oni koji najviše ugrožavaju okoliš i zdravlje ljudi i za svaki od njih postoje alternativne. Klasifikacija se nalazi u Direktivi 1999/45/EZ i Direktivi Vijeća 67/548/EEZ. Detaljne informacije o tvarima koje treba isključiti dane su na priloženom CD-u u poglavlju o proizvodima za čišćenje.
- **Odgovorni načini čišćenja:** osoblje zaduženo za čišćenje neprestano je u doticaju s tvarima koje sadrže kemijske sastojke koji mogu biti nadražujući, korozivni, itd. Stoga, kako bi se zajamčila sigurnost rada, potrebno je osigurati odgovarajući program obuke za djelatnike te jasno definirati postupke čišćenja.

Ugovaranje usluge čišćenja

Predmet: Ugovor za ekološki prihvatljive usluge čišćenja

Specifikacija: Proizvodi ugovorene tvrtke za čišćenje moraju zadovoljiti sljedeće kriterije: (umetnite kriterije iz sekcije „Izravna nabava proizvoda za čišćenje“)

Verifikacija: Izvođač usluge čišćenja dužan je dostaviti popis proizvoda koje namjerava koristiti, zajedno s informacijama koje dokazuju da su ti proizvodi u skladu sa specifikacijama. Na kraju svake godine mora predati bilancu koja sadrži naziv i količinu korištenih proizvoda za čišćenje. Za sve korištene proizvode koji nisu navedeni u početnoj ponudi, mora se također podnijeti izvješće kojim se dokazuje usklađenost sa specifikacijom.

Kriteriji za ocjenu ponude:

Izvođač radova mora:

- imati sustav upravljanja okolišem (EMS) za usluge čišćenja (kao što su EMAS ili ISO 14001) ili
- obvezati se na razvoj preciznih uputa za zaštitu okoliša i standarda za zaštitu zdravlja i sigurnost u obavljanju usluga. Ove upute će biti predstavljene naručitelju tijekom prvih tjedana nakon početka ugovora i bit će prikazane u objektima tako da ih svaka osoba koja obavlja čišćenje u bilo kojem trenutku može potražiti i brzo dobiti savjet za izvršenje posla. Primjeri uputa za rad uključuju identifikaciju pravilnog postupanja s opasnim proizvodima, odgovarajuće postupke za skladištenje opasnih materijala, precizne upute za doziranje, odvajanje i odlaganje otpada i zaštitu kože.

Ugovorne odredbe:

a) Osoblje i organizacija

- Osoblje za čišćenje mora biti obučeno za različite zadatke. Naručitelju treba dostaviti popis provedenih obrazovnih mjera (početno / stručno osposobljavanje).
- Za organizaciju i nadgledanje čišćenje trebao bi biti imenovan upravitelj objekta, nadzornik / nadzornica ili koordinator. Imenovana osoba treba biti u kontaktu s naručiteljem i biti dostupna tijekom radnog vremena. Upravitelj objekta, nadzornik / nadzornica ili koordinator mora biti primjereno obučena / a području zdravstvenih i sigurnosnih standarda, tehnika primjene i pitanja zaštite okoliša.

b) Potrošni materijal, pribor i oprema koju osigurava izvođač usluge čišćenja

- Po zahtjevu naručitelja, potrebno je popisati količine svih materijala za čišćenje koji se koriste u objektu. Prvu takvu bilancu treba izraditi u roku šest mjeseci od početka ugovora. Nakon toga, potrebno je izrađivati godišnje bilance i podnositi ih naručitelju prema prethodnom dogovoru.

Provedbene napomene:

- **Kriteriji odabira (EMS):** certificirani sustav za upravljanje okolišem (EMS) može biti dokaz tehničke sposobnosti pružanja ekološki prihvatljive usluge čišćenja, samo ako se EMS odnosi na upravo te usluge, a ne na neko drugo područje koje nije predmet ugovora.
- **Ugovorne klauzule (natječajna dokumentacija):** posebne ugovorne klauzule moraju biti jasne potencijalnim ponuditeljima iz natječajne dokumentacije.
- **Ugovorne klauzule (kazne za nepridržavanje):** kako bi se osigurala učinkovitost izvršenja ugovora, odgovarajuće kazne moraju biti uključene u ugovor u slučaju neispunjavanja ugovornih obveza, primjerice uskraćivanje isplate dok se obveze ne izvrše.

3 Dodatne ideje

- Razmotrite vaše potrebe i optimizirajte raspon korištenih proizvoda za čišćenje, a posebice obratite pozornost na nužnost: WC osvježivača, aditiva za dovode/odvode, osvježivača za pisoare, osvježivača za zrak, kemijskih sredstava za čišćenje odvoda, omekšivača za tkanine, sredstava za čišćenje podova koji se temelje na netopljivim polimerima, dezinfekcijskim sredstvima u proizvodima za čišćenje, limenki s aerosolima i raspršivačima, sredstava za čišćenje podnih površina, jakih kiselina za čišćenje i ostalih dezinfekcijskih sredstava.
- Koristite „zelene tehnike čišćenja“, kao što su brzi rotacijski strojevi za pranje podova, pranje mokrim krpama, kolica za čišćenje i sl.
- Ako se čišćenje obavljaju zaposlenici, razmislite o uvođenju opsežnog treninga za novo osoblje i redovnu obuku za stalno osoblje. Osobito je važno obuhvatiti teme kao što su doziranje, uređaji za doziranje, nove tehnike i proizvodi za čišćenje, zdravstveni rizici i korištenje raspoloživih smjernica.
- Stroži standardi (1): Vaša uprava može željeti provoditi više standarde zaštite okoliša od onih koji su ovdje predstavljeni. Tada možete zatražiti proizvode koji nisu klasificirani kao štetni (Xn), korozivni (C): R34, R35, nadražujući (Xi, R41).

Možda ćete željeti isključiti proizvode koji sadrže sastojke klasificirane kao R39 (opasnost od vrlo teških nepovratnih učinaka), ili R48 (opasnost od teških oštećenja zdravlja uslijed duže izloženosti), iako je malo vjerojatno da bi ti proizvodi ionako bili ponuđeni.

Imajte na umu, međutim, da su za sada samo proizvodi s Nordic Swan oznakom usklađeni s ovim kriterijima. EU ekooznaka nije dostatan dokaz usklađenosti te bi u ovom slučaju bilo potrebno zatražiti dodatni dokaz usklađenosti od ponuditelja.
- Stroži standardi (2): U zemljama gdje postoji obrada otpada pod anaerobnim uvjetima, bilo bi korisno uključiti i sljedeće kriterije: „Proizvodi ne sadrže površinski aktivne tvari koje nisu anaerobno biorazgradive u skladu s OECD-om 11734“. Taj zahtjev je u skladu s EU ekooznakom i oznakom Nordic Swan, pa ove oznake mogu biti uporabljene kao dokaz zadovoljavanja navedenog kriterija.
- Cjelokupno opterećenje okoliša: Kriteriji EU ekooznaka također zahtijevaju da proizvod zadovolji određene standarde u pogledu ukupne toksičnosti za vodeni okoliš, što se izražava „kritičnim volumenom razrjeđivanja“ (eng. Critical Dilution Volume ili CDVTOX). To je vrlo učinkovit način za osiguravanje kupnje najboljeg mogućeg proizvoda, ali zahtijeva određene proračune od strane naručitelja ili druge načine analiziranja ponuđenih proizvoda, s obzirom da traženi podaci nisu sastavni dio standardnih informacija o proizvodu. Za više informacija pogledajte dokument kriterija EU ekooznaka: http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/pdf/all-purpose_cleaners/all_purpose_cleaners_en.pdf
- Odredite odgovarajuću frekvenciju učestalost čišćenja.

4 Mjerodavne oznake proizvoda

	<p>Europska eko-oznaka</p> <p>Univerzalna sredstva za čišćenje i sredstva za čišćenje sanitarija (Odluka 2005/344/EC) Deterdženti za perilice posuda (Odluka 2003/31/EC) Deterdženti za ručno pranje posuda (Odluka 2005/342/EC) Deterdženti za pranje rublja (Odluka 2003/200/EC)</p> <p>http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/</p>
	<p>Skandinavska eko-oznaka (Nordic Swan)</p> <p>Univerzalna sredstva za čišćenje - sredstva za čišćenje sanitarija - Deterdženti za perilice posuda- Deterdženti za ručno pranje posuda - Proizvodi za čišćenje podova - Šamponi i sapuni</p> <p>www.svanen.nu</p>
	<p>Njemačka eko-oznaka (Blauer Engel)</p> <p>RAL-UZ 70 deterdženti za rublje</p> <p>www.blauer-engel.de</p>
	<p>Austrijska eko-oznaka</p> <p>UZ 19 Deterdženti za ručno pranje posuda UZ 20 Deterdženti za perilice posuda UZ 21 Deterdženti za pranje rublja UZ 30 Univerzalna sredstva za čišćenje i sredstva za čišćenje sanitarija (identično smjernicama EU eko-oznake)</p> <p>www.umweltzeichen.at</p>
	<p>Eko-oznaka kandaskog programa „Environmental Choice“</p> <p>Sredstva za čišćenje opće namjene Sredstva za čišćenje u industriji i u uslužnom sektoru</p> <p>www.terrachoice.ca</p>
	<p>Eko-oznaka (Green Seal)</p> <p>Sredstva za čišćenje ruku (GS-41) Sredstva za čišćenje u industriji i u uslužnom sektoru: Univerzalna sredstva za čišćenje (GS-37) i Izbjeljivač rublja u prahu (GC-11) Sredstva za čišćenje stakla (GS-37) i Sredstva za čišćenje podova (GS-40)</p> <p>www.greenseal.org</p>

C: Zelena električna energija

1 Ključni utjecaji na okoliš

Utjecaj	Pristup
Proizvodnja energije iz fosilnih goriva je odgovorna za većinu emisija stakleničkih plinova u svijetu.	Povećajte uporabu električne energije iz obnovljivih izvora energije
Energetski sektor ima značajan udio u ukupnim emisijama, jer se električna energija većinom i dalje proizvodi iz ugljena i plina.	Težite istinskom povećanju uporabe „zelenih“ električne energije i izvan nacionalnih potpora (=“ dodatno poticanje “)

Ostali pristupi uključuju smanjenje utjecaja na okoliš kupovanjem usluga energetske efikasnosti zajedno s električnom energijom, provođenje aktivnosti podizanja svijesti i isključivanjem nuklearne energije. Kako biste omogućili malim dobavljačima „zelenih“ energije sudjelovanje u natjecanjima, natječaje možete podijeliti u dijelove, tzv. lotove.

2 Procura+ ključni kriterija – Električna energija

„Zelena“ električna energija

Procura+ kriteriji za „zeleni“ električnu energiju pokrivaju sljedeća pitanja:

- **Usklađivanje s EU definicijama obnovljivih izvora energije (OIE)** - kao što je definirano u Direktivi 2001./77/EZ.
- **Davanje prednosti tzv. „novim“ OIE-om koji isključuju velike hidroelektrane** – s obzirom na lokalne probleme zaštite okoliša koje hidroelektrane mogu uzrokovati te broj postojećih velikih hidroelektrana, Procura+ kriteriji potiču upotrebu drugih OIE-a.
- **Dodatno poticanje** – za dodatno poticanje izgradnje postrojenja koja koriste OIE, Procura+ kriteriji zahtijevaju određeni postotak isporuke električne energije koja dolazi iz „novih“ postrojenja.

Nabava „zelene“ električne energije

Predmet: Nabava električne energije uz određeni postotak iz OIE-a i novih proizvodnih postrojenja koja koriste OIE, uz davanje prednosti OIE-u koji nisu velike hidroelektrane

Specifikacija:

- a) Najmanje 50% isporučene električne energije mora biti proizveden iz OIE-a - u skladu s Direktivom EU 2001/77/EZ.

Verifikacija: Jamstvo podrijetla električne energije mora izdati vjerodostojna neovisna treća strana, uz uvjet da ta električna energija već nije prodana drugdje. Jamstva podrijetla izdaju tijela ovlaštena od strane države, u skladu s EU Direktivom 2001/77/EZ (članak 5).

- b) 30% električne energije iz obnovljivih izvora mora biti iz „novih“ postrojenja koja koriste OIE. „Nova“ su ona postrojenja koja su u pogon ušla najmanje 7 godina prije objavljivanja ovog natječaja. Alternativno, ovaj će uvjet biti zadovoljen, ako se ponuditelj obveže u roku od dvije godine od početka trajanja ugovora, u pogon staviti jedno postrojenje koje koristi OIE i time osigurati da traženih 30% isporučene električne energije dolazi iz novih OIE postrojenja.

Verifikacija: Ponuditelj mora priložiti uvjerljiv dokaz da je ispunjen ovaj kriterij.

Kriteriji za ocjenu ponude:

Ugovor će se dodijeliti ponuditelju s najviše bodova, koji se dodjeljuju na sljedeći način:

1. Dodatni OIE: 10 bodova (od ukupno 100) – dodijeljeni bodovi za električnu energiju proizvedenu iz prihvatljivih OIE-a iznad minimalno traženog udjela;
2. „Nova“ postrojenja: 5 bodova (od ukupno 100) – dodijeljeni bodovi za električnu energiju proizvedenu u „novim“ postrojenjima OIE-a iznad minimalno traženog udjela;
3. Nagrada za OIE koji nisu velike hidroelektrane: 5 bodova (od ukupno 100) – dodijeljeni bodovi za udio OIE-a koji ne dolazi iz velikih hidroelektrana;
4. Ostalo: 80 bodova (od ukupno 100).

Verifikacija: ponuditelj mora priložiti odgovarajući dokaz da su ispunjeni ovi kriteriji. Za zadovoljavanje kriterija br.1 potrebno je priložiti jamstva podrijetla električne energije kako je navedeno u specifikaciji.

Ugovorne odredbe:

Naručitelj zadržava pravo da nasumično provjerava izvršava li se ugovor u skladu s izvornom ponudom.

Provedbene napomene:

- **Specifikacija a:** Naručitelj može, naravno, postaviti minimum viši od 50%. U slučajevima kada opskrba ne može zadovoljiti ovakve zahtjeve, potrebno je specificirati niži cilj.
- **Specifikacija a, verifikacija:** Sve zemlje EU-a zakonski su obvezne uspostaviti sheme jamstva podrijetla električne energije iz OIE-a. U zemljama u kojima takve sheme nisu uspostavljene, privremena alternativa mogla bi biti da ponuditelj, tj. opskrbljivač električnom energijom predoči potvrdu izdanu od neovisnog tijela, koja dokazuje da je određena količina električne energije proizvedena iz određenih OIE-a. Primjerice, RECS utrživi certifikat može biti korišten u ovu svrhu.
- **Specifikacija b:** Ako se dobavljač obvezuje na stavljanje u pogon nove elektrane u razdoblju trajanja ugovora, to mora biti jasno naznačeno u ugovoru, a potrebno je uspostaviti i sustav penalizacije ukoliko se utvrdi da se ta obveza nije izvršila.
- **Kriteriji za ocjenu ponude:** točan način ocjenjivanja, tj. dodjele bodova ovisit će o upravi.
- **Ugovorni uvjeti:** Ako naručitelj posumnja u poštivanje traženih kriterija tijekom ugovora, on može angažirati neovisnog revizora da potvrdi svoje sumnje.

3 Dodatne ideje

- Zahtijevanje usluga energetske efikasnosti od opskrbljivača električnom energijom postaje sve češći, a ujedno i vrlo učinkovit način za daljnje smanjenje negativnog utjecaja na okoliš. Ukoliko taj zahtjev želite uključiti u specifikaciju ili kriterije za ocjenu ponude, morate to jasno naglasiti u predmetu ugovora.
- Kako biste omogućili malim dobavljačima električne energije sudjelovanje u natječaju, natječaj možete podijeliti u dijelove, tzv. lotove.
- Kako biste potaknuli provedbu nabave „zelene“ električne energije, dobro je, primjerice, imati usvojenu politiku za borbu protiv klimatskih promjena.
- Najučinkovitiji način da se izbjegne nuklearna energija ponudenom energetsom miksu jest točno iskazivanje ovog zahtjeva već u predmetu nabave, u kojemu može stajati: „*Nabava 50% električne energije iz obnovljivih izvora isključujući nuklearnu energiju*“.
- Organiziranje događanja i kampanja za podizanje svijesti o pitanjima zaštite okoliša i energetske efikasnosti također se može zatražiti od potencijalnih opskrbljivača električnom energijom, no tada to mora biti jasno iskazano već u predmetu nabave.

D: Hrana i ugostiteljske usluge

1 Ključni utjecaji na okoliš

Utjecaj	Pristup
Upotreba kemijskih gnojiva i pesticida rezultira lokalnim onečišćenjem vode i tla te negativnim učincima na zdravlje ljudi	Povećajte udjel organske hrane
Mali proizvođači proizvoda koji se uvoze iz zemalja u razvoju (npr. kave, čaja, svježeg voća i sokova, čokolade) primaju niske plaće i rade u lošim uvjetima.	Povećajte udio „Fair Trade“ proizvoda

Ostali pristupi za smanjenje utjecaja na okoliš obuhvaćaju analizu ugostiteljskih praksi, smanjenje potrebe prijevoza, smanjenje potrošnje mesa i poticanje održivog ribolova.

2 Procura+ ključni kriteriji - Hrana i ugostiteljske usluge

Organski proizvodi

Procura+ ključni kriteriji za nabavu hrane i ugostiteljske usluge usredotočuju se na nabavu organski proizvedene hrane. Razvijene su dvije inačice kriterija, ovisno o tome kupujete li prehrambene proizvode izravno ili to činite preko ugostiteljskih poduzeća s kojima ste sklopili ugovor. Obje inačice preporučuju definiranje minimalnih udjela određenih prehrambenih proizvoda koji dolaze iz organskih izvora s osmišljenim kriterijima za ocjenu, koja će nagraditi one ponuditelje koji ponude veće udjele. Ovdje nisu dani točno određeni postotci za organske proizvode, jer se uvjeti na tržištu značajno razlikuju među europskim državama. Preporučujemo provođenje istraživanja tržišta kako bi se otkrile moguće razlike u cijenama različitih skupina proizvoda.

Izravna nabava hrane - organski proizvodi

Predmet: Nabava hrane s određenim postotkom iz organskih izvora

Specifikacije: X% [umetnite ime namirnice, npr. X% povrća, X% mliječnih namirnica] težine [umetnite težinu] mora biti organsko i prema tome u skladu s Uredbom 2092/91 EEZ od 24. lipnja 1991. o organskoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda i EZ Uredbom 1804/1999 od 19. srpnja 1999., koja se posebno odnosi na organske proizvode životinjskog podrijetla.

Kriteriji za ocjenu ponude: Ugovor će se dodijeliti ponuditelju s najviše bodova, koji se dodjeljuju na sljedeći način:

- udio organskih proizvoda: 10 bodova (od 100) - bodovi se dodjeljuju za povećanje udjela (u masi) organski proizvedenih prehrambenih proizvoda (npr. voća, mliječnih proizvoda) koji su uključeni u specifikaciji iznad zahtijevanog minimuma;
- ostalo: 90 bodova (od ukupno 100).

Ugostiteljske usluge - organski proizvodi

Predmet: Ugovor za ugostiteljske usluge koje uključuju opskrbu organskim proizvodima

Specifikacija: X% of [umetnite ime namirnica, npr. X% povrća, X% mliječnih namirnica] težine [umetnite težinu] mora biti organsko i prema tome u skladu s Uredbom 2092/91 EEZ od 24. lipnja 1991. o organskoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda i EZ Uredbom 1804/1999 od 19. srpnja 1999., koja se posebno odnosi na organske proizvode životinjskog podrijetla.

Kriteriji za ocjenu ponude: Ugovor će se dodijeliti ponuditelju s najviše bodova, koji se dodjeljuju na sljedeći način:

- udio organskih proizvoda: 10 bodova (od 100) - bodovi se dodjeljuju za povećanje udjela (u masi) organski proizvedenih prehrambenih proizvoda (npr. voća, mliječnih proizvoda) koji su uključeni u specifikaciji iznad zahtijevanog minimuma;
- ostalo: 90 bodova (od ukupno 100).

Provedbene napomene:

 Specifikacija: S obzirom na različite tržišne uvjete u različitim zemljama EU-a, nije moguće preporučiti točno određene minimalne postotke za različite vrste hrane. Preporučuje se provođenje istraživanja tržišta za određivanje zahtijevanog postotka organske hrane (npr. povrće, mliječni proizvodi, žitarice), koji neće uzrokovati bitno povećanje troškova. Taj se postotak može postupno povećati u budućim natječajima. Ukoliko ne postoji mogućnost provođenja istraživanja tržišta, ovaj postotak može poslužiti kao kriterij ocjene ponuda umjesto specifikacije.

 Ugovorne klauzule: Zahtjevi za organskim proizvodima moraju biti jasno uključeni u ugovor koji je potpisan s dobavljačem, zajedno s odgovarajućim mehanizmima za praćenje i strogim kaznama za neizvršavanje ugovornih obveza. To je osobito relevantno za ugovore za ugostiteljske usluge.

 Kriteriji za ocjenu ponude: točan način ocjenjivanja, tj. dodjele bodova ovisit će o upravi.

„Fair Trade“ proizvodi

Razvijena su dva skupa kriterija za nabavu „Fair Trade“ proizvoda, ponovo ovisno o tome kupujete li prehrambene proizvode izravno ili to činite preko ugostiteljskih poduzeća s kojima ste sklopili ugovor. Podsjetimo, „Fair Trade“ je pojam poštenog trgovanja, a razvio se iz potrebe da se zaustavi ekonomsko iskorištavanje zemalja u razvoju. Da bi proizvodi dobili oznaku „Fair Trade“ moraju biti proizvedeni na način koji ne ugrožava ljudska prava, niti prava radnika i koji promiče i jača ekonomiju zemlje.

Na tržištu je dostupan znatan broj različitih „Fair Trade“ proizvoda: pića (čaj, kava, voćni sokovi, kakao, vino, pivo), čokolada, svježe i sušeno voće, orašasti plodovi i žitarice (npr. riža). Dolje prikazani kriteriji mogu se prilagoditi za bilo koju od tih namirnica.

Ovdje nismo predložili točno određeni minimalni udjel „Fair Trade“ proizvoda, jer se uvjeti na tržištu značajno razlikuju među europskim državama. Preporučujemo provođenje istraživanja tržišta kako bi se otkrile moguće razlike u cijenama različitih skupina proizvoda.

Izravna nabava hrane – „Fair Trade“ proizvodi

Predmet: *Kupnja kave s određenim postotkom iz „Fair Trade“ izvora*

Specifikacija: *X% proizvoda od kave mora biti proizvedeno u skladu s odredbama Rezolucije Europskog parlamenta o poštenoj tržišnoj razmjeni i razvoju (AG-0207/2006).*

Verifikacija: *Dobavljači moraju pružiti vjerodostojne dokaze da su ispunjeni ovi kriteriji. Smatrat će se da su proizvodi koji nose „Fair Trade“ ili proizvodi koje uvoze ili distribuiraju „Fair Trade“ u skladu sa zadanim kriterijima.*

Ugostiteljske usluge - „Fair Trade“ proizvodi

Predmet: *Ugovor za ugostiteljske usluge koji uključuje isporuku „Fair Trade“ proizvoda*

Specifikacija: *X% kave, čaja, čokolade, tropskog voća i sokova od tropskog voća koji se nude u sklopu obavljanja ugostiteljskih usluga mora biti proizvedeno u skladu s odredbama Rezolucije Europskog parlamenta o poštenoj tržišnoj razmjeni i razvoju (AG-0207/2006).*

Verifikacija: *Dobavljači moraju pružiti vjerodostojne dokaze da su ispunjeni ovi kriteriji. Smatrat će se da su proizvodi koji nose „Fair Trade“ ili proizvodi koje uvoze ili distribuiraju „Fair Trade“ u skladu sa zadanim kriterijima.*

Provedbene napomene:

Specifikacija: Određeni pravni problemi vezani za nabavu „Fair Trade“ proizvoda adresirani su u EU propisima o javnoj nabavi. Iako se ne može dati konačan savjet kako, pravni problemi ipak mogu biti minimizirani kako bi se nabava „Fair Trade“ proizvoda uspješno provodila. Za više informacija o „Fair Trade“ proizvodima pogledajte vodič „Kupujte pošteno – Vodič za javnu nabavu „Fair Trade“ proizvoda“ (eng. *Buy Fair – A Guide to the public purchasing of Fair Trade products*), koji je dostupan na priloženom CD-u i na www.buyfair.org

Specifikacija (postoci): S obzirom na različite tržišne uvjete u različitim zemljama EU-a, nije moguće preporučiti točno određene minimalne postotke za „Fair Trade“ proizvode. Preporučuje se provođenje istraživanja tržišta za određivanje zahtijevanog postotka organske hrane (npr. povrće, mliječni proizvodi, žitarice), koji neće uzrokovati bitno povećanje troškova. Taj se postotak može postupno povećati u budućim natječajima. Ukoliko ne postoji mogućnost provođenja istraživanja tržišta, ovaj postotak može poslužiti kao kriterij ocjene ponuda umjesto specifikacije.

Specifikacija (izbor proizvoda): Ako se bilo koji od naznačenih proizvoda (npr. tropsko voće ili voćni sokovi) uzgaja lokalno, javna uprava će možda željeti izostaviti taj proizvod s liste željenih „Fair Trade“ proizvoda.

Verifikacija: Nabavljači mogu upotrebljavati ekooznake (npr. FLO), no u natječaju nikako ne smije biti zahtijevano da proizvod mora sadržavati određenu ekooznaku. Oznake se mogu koristiti kao dokaz usklađenosti s kriterijima, ali i ostali tipovi dokaza moraju biti prihvaćeni. Za više informacija kako koristiti ekooznake pogledajte Poglavlje III.

Ugovorne klauzule: Zahtjevi za „Fair Trade“ proizvodima moraju biti jasno uključeni u ugovor koji je potpisan s dobavljačem, zajedno s odgovarajućim mehanizmima za praćenje i strogim kaznama za neizvršavanje ugovornih obveza. To je osobito relevantno za ugovore za ugostiteljske usluge.

3 Dodatne ideje:

- Kriterijima za ocjenu ponude prednost dajte ponuditeljima koji nude ribu i morske plodove koji su izlovljeni na održiv način prema kriterijima Vijeća za očuvanje mora (eng. Marine Stewardship Council - MSC).
- Zahtijevajte proizvode bez GMO (genetski modificirani organizmi) sastojaka.
- Uspostavite sezonski pristup jelovnicima, kupujte hranu koja je lokalno proizvedena i tipična za to godišnje doba - na ovaj ćete način minimizirati potrebu za prijevozom hrane, a istovremeno potaknuti lokalnu poljoprivrednu proizvodnju.
- Razmotrite ograničavanje količine mesa na jelovnicima, jer proizvodnja mesa ima negativni utjecaj na okoliš - stoga je poželjno razmotriti mogućnost povećanja ponude vegetarijanskih jela.

4 Mjerodavne oznake proizvoda

 <p>FAIR TRADE ORGANIZATION IFAT • THE INTERNATIONAL FAIR TRADE ASSOCIATION</p>	<p>Međunarodno „Fair Trade“ udruženje</p> <p>www.ifat.org</p>
 <p>FAIRTRADE</p>	<p>Fairtrade Labelling Organizations International</p> <p>www.fairtrade.net</p>
 <p>MARINE STEWARDSHIP COUNCIL</p>	<p>Vijeće za očuvanje mora</p> <p>www.msc.org</p>
 <p>ORGANIC FARMING</p>	<p>EU oznaka organskih proizvoda</p> <p>(production compliant with EEC Regulation 2092/91)</p>
 <p>demeter</p>	<p>Demeter</p> <p>(označava proizvode proizvedene u skladu s biodinamičkim načelima)</p> <p>www.demeter.net</p>

E: Informatička (IT) oprema

Informatičke opreme kojom se ovdje bavimo obuhvaća niz različitih grupa proizvoda uključujući: stolna računala, monitore, pisače, fotokopirne strojeve, višenamjenske uređaje, skenere i faks uređaje.

1 Ključni utjecaji na okoliš

Utjecaj	Pristup
Potrošnja električne energije i rezultirajuće emisije CO ₂	Kupujte energetske efikasne modele.

Ostali utjecaji uključuju narušavanje ljudskog zdravlja i okoliša uzrokovano opasnim tvarima koje mogu biti sastavni dio opreme, stvaranje velike količine otpada, emisije elektromagnetskog zračenja i buke.

Pristupi za smanjenje tih utjecaja uključuju postavljanje ograničenja za tvari i emisije, poticanje produljenja životnog vijeka proizvoda, osiguravanje povrata i recikliranja na kraju životnog vijeka proizvoda, smanjenje količine ambalaže za pakiranje i učinkovitu edukaciju. Inovativni pristupi uključuju uporabu tzv. arhitekture tankih klijenata.

2 Procura+ ključni kriteriji - Informatička oprema

Informatička (IT) oprema

Procura+ ključni kriteriji za nabavu IT opreme usredotočuju se na:

- **Energetsku efikasnost** : nedavno poboljšani Energy Star standardi za računala i uredsku opremu (pisače, fotokopirne uređaje, višenamjenske uređaje i skenere) trenutno zadovoljava 25-35% proizvoda na tržištu. Većina proizvođača jest (ili će uskoro) uskladiti karakteristike svojih uređaja s ovim standardima. Kao takvi, oni pružaju vrlo jednostavan, ambiciozan, ali i tržištu prihvatljiv skup zahtjeva koji mogu koristiti kao minimalni standardi. Kriteriji se mogu naći na priloženom CD-u.

Izravna nabava IT proizvoda

Predmet: Kupnja ekološki prihvatljivih računala (ili pisača, višenamjenskih uređaja ili sl. prema potrebi)

Specifikacija: Svi ponuđeni proizvodi moraju zadovoljiti najnovije Energy Star standarde energetske efikasnosti, dostupne na www.energystar.gov, ili odgovarajuće.

Energy Star oznaka bit će prihvaćena kao dokaz usklađenosti kao i druga pouzdana tehnička dokumentacija kojom će ponuditelj dokazati ispunjenje kriterija

Provedbene napomene:

- **Određivanje standarda:** Nije potrebno navoditi točna ograničenja u natječajnoj dokumentaciji – pozivanje na oznake proizvoda je dobro dok god ekooznaka zadovoljava određene uvjete (pogledajte Poglavlje III.). Sami standardi su tehnički i relativno kompleksni (naročito za uređaje koji služe za obradu slika), ali su kao informacija priloženi na CD-u.
- **Verifikacija:** I specifikacije i kriteriji za ocjenu ponuda definirani su u skladu sa standardima uspostavljenim za označavanje proizvoda. Većina ponuđenih proizvoda nose oznaku, no i drugi oblici dokaza moraju biti prihvaćeni.

3 Dodatne ideje

- Ograničite korištenje žive pozadinskom osvjetljenju zaslona.
- Osigurajte duži vijek trajanja vašeg uređaja zahtijevajući dugotrajno jamstvo, dostupnost rezervnih dijelova i jednostavno nadogradnju.
- Pobrinite se da je proizvod moguće lako rastaviti i reciklirati na kraju njegovog životnog vijeka.
- Postavite ograničenja za emisije elektromagnetskog zračenja.
- Postavite ograničenja za emisije buke.
- Smanjite količinu papira i tinte koju vaša IT oprema koristi. Navedite da uređaji moraju biti pogodni za uporabu recikliranog papira i imati funkciju obostranog ispisivanja. Ograničite uporabu tvari poput kadmija, olova, kroma ili žive u tinti. Patrone također trebaju imati mogućnost ponovnog punjenja.
- Osigurajte jednostavnu obuku korisnika o tome kako štedjeti energiju pri uporabi IT uređaja.
- Razmotrite prelazak na arhitekturu tankih klijenata, koja podrazumijeva jedan središnji poslužitelj za cjelokupnu programsku podršku.
- Razmislite o kupnji višenamjenskog uređaja koji na efikasan način objedinjuje nekoliko funkcija (ispis, kopiranje, faksiranje, skeniranje).

Najlakši način za definiranje specifičnih zahtjeva jest koristiti kriterije koje koriste dolje prikazane oznake proizvoda. Neki mogući kriteriji za nabavu IT opreme detaljno su opisani u poglavlju o IT opremi na priloženom CD-u.

4 Mjerodavne oznake proizvoda

	<p>Europski cvije (European Flower) računala, laptopi</p> <p>www.eco-label.com</p>		<p>Nordic Swan računala, fotokopirni uređaji, pisači, fax uređaji, višenamjenski uređaji</p> <p>www.svanen.nu/Eng/default.asp</p>
	<p>Njemački Blauer Engel računala, laptopi, zasloni, pisači, fotokopirni uređaji, višenamjenski uređaji</p> <p>www.blauer-engel.de/englisch/navigation/body_blauer_engel.htm</p>		<p>Energy Star računala, zasloni, pisači, fotokopirni uređaji, višenamjenski uređaji, fax uređaji, skeneri</p> <p>www.energystar.gov</p>
	<p>Gripa za energetske efikasne uređaje (eng. Group for Energy Efficiency Appliances -GEEA) računala, zasloni, pisači, fotokopirni uređaji, višenamjenski uređaji, skeneri</p> <p>www.efficient-appliances.org</p>		<p>TCO računala, laptopi, pisači, zasloni</p> <p>www.tcodevelopment.com</p>
	<p>EPEAT alat za ocjenu utjecaja na okoliš elektroničkih proizvoda (eng. Electronic Product Environmental Assessment Tool)</p> <p>www.epeat.net</p>		

F: Izgradnja/obnova zgrada

1 Ključni utjecaji na okoliš

Utjecaj	Pristup
Potrošnja energije za grijanje, hlađenje, ventilaciju, pripremu tople vode, i električna energija te rezultirajuće emisije CO ₂	Osigurajte primjenu visokih standarda energetske efikasnosti. Potičite uporabu „lokaliziranih“ obnovljivih izvora energije (OIE). ¹
Iskorištavanje prirodnih resursa	Potičite održivu uporabu resursa
Emisije toksičnih tvari tijekom proizvodnje ili odlaganja građevinskog materijala dovode do zagađenja zraka i vode	Potičite uporabu netoksičnih građevinskih materijala
Negativni utjecaj na zdravlje korisnika zgrada uslijed izloženosti toksičnim tvarima koje se nalaze u građevinskim materijalima	Potičite uporabu netoksičnih građevinskih materijala

¹ Lokalizirani“ OIE je pojam koji označava postrojenja za proizvodnju energije iz OIE-a na samoj lokaciji zgrade (npr. sunčevi kolektori, kotlovi na biomasu, vjetroturbine i dr.)

2 Procura⁺ smjernice

S obzirom na vrlo različite nacionalne regulatorne okvire i druge uvjete u zemljama EU-a, nije moguće postaviti univerzalne standarde koje će se u svim okolnostima koristiti u nabavi građevinskih radova. Umjesto toga, razvijena je serija smjernica koje nude različite pristupe koji se mogu koristiti u postupku nabave. Tijela javne uprave koja žele koristiti ove smjernice moraju odrediti koji je pristup najprikladniji za njihovu situaciju. Smjernice se prvenstveno odnose na energetske karakteristike zgrada i uporabu održivih građevinskih materijala.

Puno više informacija o ovoj temi možete naći na priloženom CD-u u poglavlju o izgradnji/obnovi zgrada (također su informacije dostupne i na www.procuraplus.org). Preporučujemo da proučite te detaljne informacije prije započinjanja aktivnosti nabave.

2.1 Tematski odjeljci

Ove smjernice su podijeljene u pet tematskih odjeljaka:

1. Potrošnja energije
2. Uporaba obnovljivih izvora energije (OIE)²
3. Uporaba održivih građevinskih materijala
4. Praćenje i uporaba
5. Iskustva arhitekata

U svakom odjeljku dani su **alternativni (ponekad komplementarni)** pristupi rješavanju glavnih problema.

2.2 Proces izgradnje

Nadalje, smjernice označavaju gdje se u procesu izgradnje mogu primijeniti kriterij nabave. Mogućnosti su sljedeće:

- A) idejni projekt (natjecanje/odabir arhitekata);
- B) natječaj za izgradnju zgrade;
- C) natječaj za usluge u zgradarstvu - „usluge u zgradarstvu“ su: grijanje, klimatizacija, ventilacija i hlađenje. Tvrtke specijalizirane za ove usluge mogu biti angažirane za projektiranje i instalaciju (ponekad i održavanje) ovih sustava u zgradarstvu.

Gore navedene faze natječaja predstavljaju uobičajene faze nabave u sektoru graditeljstva u Europi. Međutim, ova shema može se razlikovati u smislu točnoga broja faza kroz koje valja proći ili broja natječajnih krugova. **Ako postoji samo jedan natječajni krug koji uključuje sve faze, potrebno je uključiti sve navedene pristupe i kriterije.**

² OIE: Obnovljivi izvori energije. Sljedeći se izvori energije smatraju obnovljivima:

- sunčeva energija:
 - pasivna
 - aktivna (toplinska, električna)
- biomasa (drvo, energetska raslinja, bioplin)
- okolišna i procesna toplina (dizalice topline, iskorištavanje otpadne topline)
- geotermalna energija
- male hidroelektrane

2.3 Faze natječaja

Svaka predložena opcija također ističe gdje je u natječajnom postupku potrebno uključiti kriterije.

U mnogim slučajevima kriteriji su osmišljeni za uključivanje u tehničke specifikacije posla koji je predmet nabave – tj. kriteriji predstavljaju skup minimalnih standarda koje građevinske tvrtke moraju zadovoljiti.

Neki kriteriji su osmišljeni za **fazu ocjene ponuda**, u kojoj se uspoređuju različite ponude koje zadovoljavaju minimalne standarde. U ovoj se fazi okolišni kriteriji mogu upotrijebiti kao jedan od kriterija za ocjenu, dakako u kombinaciji s drugim kriterijima kao što je cijena. Naručitelj mora odrediti važnost okolišnih kriterija i prema tome im dodijeliti određeni ponder, ali se preporučuje da to bude najmanje 10-20%. U nekim slučajevima može se uključiti i nekoliko okolišnih kriterija (npr. za neto potrošnju energije (opcija 1.A.2) i uporabu sunčevih kolektora (2.A.1) tijekom natjecanja arhitekata). U nastavku su dani jednostavni primjeri bodovanja, koji služe samo kao smjernice za primjenu.

2.4 Obnova zgrada

Kriteriji predstavljeni u nastavku su osmišljeni za korištenje kako za izgradnju novih zgrada tako i za velike zahvate u obnovi zgrada. Postupci i faze javnih natječaja koje se koriste za ove radove razlikuju se diljem Europe, a ovise i o vrsti radova. Ovo se mora uzeti u obzir kod definiranja mjesta na kojem će kriteriji biti uključeni. Kriteriji koji nisu primjenjivi za radove na obnovi zgrada jasno su navedeni u nastavku.

2.5 Numeriranje opcija

Opcije prikazane u nastavku numerirane su kako bi naznačile na koje tematsko područje se odnosi (prva znamenka) i na koju fazu u procesu gradnje se trebaju primjenjivati (druga znamenka). Posljednji broj se koristi za razlikovanje opcija koje se odnose na isto tematsko područje i u istoj fazi.

Opcija 1.A.1 se odnosi na potrošnju energije (broj 1), te bi se trebala koristiti tijekom odabira idejnog rješenja/natjecanja arhitekata (slovo A).

Opcija 3.B.2 se odnosi na korištenje održivih građevinskih materijala (3), i trebala bi se koristiti tijekom natječaja za izgradnju zgrada (oznaka B).

Za dodatne napomene o provedbi svake opcije pogledajte detaljno poglavlje o tome na priloženom CD-u.

A – Idejni projekt (natjecanje/odabir arhitekata)

1. Potrošnja energije

1.A.1 – Minimalni standardi za neposrednu potrošnju energije

Specifikacije/minimalni standardi:

- Ukupna neposredna potrošnja energije zgrade ne smije prelaziti X

(Opcionalno) kriteriji za ocjenu ponude:

- Dodatni bodovi će se dodijeliti za energetske potrebe niže od postavljenog minimalnog standarda

Primjer:

- 10 (od 100) bodova dodijelit će se ponudi s najnižom ukupnom neposrednom potrošnjom energije, za ostale ponude svako povećanje od 1% u potrošnji energije smanjuje broj bodova za 1%
- 90 (od 100) bodova dodijelit će se za ostale aspekte, uključujući cijenu

1.A.2 - Natjecanje oko ukupne neposredne potrošnje energije

Kriteriji za ocjenu ponude:

- Dodatni bodovi će se dodijeliti za ukupnu neposrednu potrošnju energije

Primjer:

- 10 (od 100) bodova dodijelit će se ponudi s najnižom ukupnom neposrednom potrošnjom energije, za ostale ponude svako povećanje od 1% u potrošnji energije smanjuje broj bodova za 1%
- 90 (od 100) bodova dodijelit će se za ostale aspekte, uključujući cijenu

1.A.3 - Minimalni standardi za U-vrijednosti i/ili faktor oblika zgrade

Specifikacije/minimalni standardi:

- Faktor oblika zgrade (omjer oplošja i obujma grijanog dijela zgrade) ne smije prelaziti X.

Uvjeti ugovora:

- U-vrijednosti ne smiju prelaziti X.

(Opcionalno) kriteriji za ocjenu ponude:

- Dodatni bodovi dodjeljuju se za faktor oblika zgrade (nije primjenjivo za projekte obnove)

Primjer:

- 10 (od 100) bodova dodijelit će se ponudi s najboljim faktorom oblika zgrade, za ostale ponude svakih 1% povećanja faktora zgrade smanjuje broj bodova za 1%
- 90 (od 100) bodova biti dodijelit će se za druge aspekte, uključujući cijenu

1.A.4 - Natjecanje oko faktora oblika zgrade

Kriteriji za ocjenu ponude:

- Dodatni bodovi dodjeljuju se za faktor oblika zgrade (nije primjenjivo za projekte obnove)

Primjer:

- 10 (od 100) bodova dodijelit će se ponudi s najboljim faktorom oblika zgrade, za ostale ponude svakih 1% povećanja faktora zgrade smanjuje broj bodova za 1%
- 90 (od 100) bodova dodijelit će se za druge aspekte, uključujući cijenu

2. Uporaba OIE-a

2.A.1 – Minimalna uporaba sunčeve energije

Specifikacije/minimalni standardi:

- Minimalno X% neposredne potrošnje energije za potrebe priprave tople vode/grijanja prostora/hlađenja ili potrošnje električne energije mora biti podmireno proizvodnjom iz sustava koji koriste sunčevu energiju

3. Iskustva projekatnata

3.A.1 - Izbor na temelju iskustva u održivoj gradnji

Kriteriji za ocjenu ponude: Arhitekt mora imati odgovarajuće prethodno iskustvo u održivoj gradnji. Svaki ponuditelj dužan je dostaviti dvije stranice popisa prethodnih iskustava u sljedećim područjima:

- projektiranju energetski efikasnih zgrada - ukoliko je moguće, za prethodno realizirane projekte (zgrade) potrebno je navesti potrošnju energije po m² prostora, koja treba uključiti potrošnju energije za grijanje, hlađenje i rasvjetu;
- zrakonepropusnosti prostora i klimatizacijskih sustava s rekuperacijom topline;
- uporabi OIE-a i suproizvodnje električne i toplinske energije;
- bioklimatskom projektiranju, kojim se postiže energetska efikasnost, toplinska i optička udobnost, izbjegavajući mehaničke sustave, npr. rasvjeta korištenjem dnevnog svjetla;
- uporabi analize cjeloživotnih troškova (LCA alata) u projektiranju;
- uporabi održivih građevinskih materijala;
- postizanju dobre unutarnje kvalitete zraka.

3.A.2 - Obvezno korištenje LCA alata tijekom projektiranja

Uvjeti ugovora:

- Pri projektiranju obvezno je koristiti <UMETNITE ime odabranog LCA alata>.

B – Natječaj za izgradnju zgrade

1. Potrošnja energije

1.B.1 - Natjecanje oko U-vrijednosti - ocjena prema cijeni i U-vrijednosti

Kriteriji za ocjenu ponude:

- Dodatni bodovi dodjeljuju se U-vrijednosti

Primjer:

- 10 (od 100) bodova dodijelit će se ponudi s najboljom U-vrijednosti, za ostale ponude svakih 1% povećanja U-vrijednosti smanjuje broj bodova za 1%
- 90 (od 100) bodova dodijelit će se za druge aspekte, uključujući cijenu

3. Uporaba održivog građevinskog materijala

3.B.1 - Isključivanje određenih materijala

Specifikacije/minimalni standardi:

Ponuditelj mora izjaviti da u izgradnji neće koristiti sljedeće materijale / tvari:

- reciklirano drvo koji nije popraćeno dokumentima neovisne tvrtke koji dokazuju da ne sadrži štetne tvari (u skladu s nacionalnim propisima);
- proizvode koji sadrže fluorogljikovodike (HFC);
- proizvode koji sadrže sumporov heksafluorid (SF₆);
- unutarnje boje i lakove sa sadržajem otapala³ većim od:
 - za zidne boje (prema EN 13300): 30 g/l (minus voda);
 - za druge boje koje pokrivaju najmanje 15 m²/l pri 98% neprozirnosti: 250 g/l (minus voda);
 - za sve ostale proizvode (uključujući i boje koje nisu zidne boje i koje pokrivaju površinu manju od 15 m²/l, lakove, boje za drvo, podne premaze i boje te slične proizvode): 180 g/l (minus voda);
- sva drvna sirovina mora potjecati iz šuma i plantaža koje su upravljane prema načelima održivog šumarstva.

U Europi, gore navedena načela moraju minimalno odgovarati onima u Paneuropskom vodiču za održivo šumarstvo (eng. Pan-European Operational Level Guidelines for Sustainable Forest Management), koji je odobren na Lisabonskoj ministarskoj konferenciji o zaštiti šuma u Europi (2.-4. lipnja 1998.). Izvan Europe, moraju minimalno odgovarati UNCED načelima šumarstva (Rio de Janeiro, lipnja 1992.) i, gdje je primjenjivo, kriterijima i smjernicama za održivo upravljanje šumama, koji su usvojeni u međunarodnim i regionalnim inicijativama (ITTO, Montrealski proces, Tarapoto proces, inicijativa UNEP/FAO Dry-Zone Africa).

Verifikacija drveta: Kada se koristi drvna sirovina iz šuma i plantaža koje posjeduju odgovarajući certifikat, ponuditelj mora ponudi priložiti taj certifikat, npr. oznaku Vijeća za očuvanje šuma (eng. Forest Stewardship Council - FSC), zajedno s pratećom dokumentacijom koja pokazuje da certifikat odgovara načelima i održivog upravljanja šumama. Za drvenu sirovinu iz šuma i plantaža koje nisu certificirane, ponuditelj mora predložiti odgovarajuću potvrdu, pravila poslovanja ili izjavu kojom potvrđuje da su ispunjeni traženi zahtjevi.

³ Solvents are volatile organic compounds (VOCs) with a boiling point of 250°C maximum.

3.B.2 - Minimalna količina održivog građevinskog materijala

Specifikacije/minimalni standardi:

- Ponuditelji moraju izjaviti da je najmanje X% materijala koji će se koristiti pri izgradnji (po vrijednosti) proizvedeno u skladu sa standardima ekooznake Tip I prema ISO 14024 standardu.

Verifikacija:

- Proizvodi koji imaju Tip I oznaku smatrat će se usklađenima s navedenim kriterijima.
- Prihvatit će se i druga vjerodostojna dokumentacija kojom se dokazuje da su ispunjeni standardi Tip I oznake.

(Opcionalno) kriteriji za ocjenu ponude:

- Dodatni bodovi dodjeljuju se za postotak materijala koji se koristi u izgradnji (po vrijednosti) proizvedenim u skladu sa standardima Tip I ekooznaka prema ISO standardu 14024, iznad minimalno zahtijevanog u specifikaciji.

Primjer:

- 5 (od 100) bodova dodijelit će se ponudi s najvećim postotkom, za ostale ponude svakih 1% smanjenja postotka smanjuje broj bodova za 1%, za ostale ponude svakih 1%
- 95 (od 100) bodova dodijelit će se za druge aspekte, uključujući cijenu.

3.B.3 – Natjecanje oko uporabe održivih građevinskih materijala

Kriteriji za ocjenu ponude:

- Dodatni bodovi dodjeljuju se za postotak materijala koji se koristi u izgradnji (po vrijednosti) proizvedenim u skladu sa standardima Tip I ekooznaka prema ISO standardu 14024.

Primjer:

- 5 (od 100) bodova dodijelit će se ponudi s najvećim postotkom, za ostale ponude svakih 1% smanjenja postotka smanjuje broj bodova za 1%, za ostale ponude svakih 1% smanjenja u postotku smanjuje broj bodova za 1%.
- 95 (od 100) bodova dodijelit će se za druge aspekte, uključujući cijenu.

4. Praćenje i uporaba

4.B.1 – Obvezujući test zrakonepropusnosti zgarde

Specifikacije / minimalnim standardi:

- Ukoliko zgrada ima mehaničku ventilaciju, odabrani ponuditelj mora osigurati izvršenje testiranje zrakonepropusnosti zgrade <kada? - UMETNITE odgovarajuću fazu > Testiranje se mora ponoviti sve dok se ne postigne odgovarajući standard.

C – Natječaj za usluge u zgradarstvu

1. Potrošnja energije

1.C.1 - Minimalni standardi za primarnu/neposrednu potrošnju energije

Specifikacije/ minimalni standardi:

- Neposredna/primarna potrošnja energije ne smije prelaziti X

(Opcionalno) kriteriji za ocjenu ponude:

- Dodatni bodovi dodjeljuju se za neposrednu/primarnu potrošnju energije koja je manja od one zahtijevane specifikacijom.

Primjer:

- 10 (od 100) bodova će dodijelit će se ponudi s najnižom potrošnjom energije, za ostale ponude svakih 1% porasta potrošnje smanjuje broj bodova za 1%.
- 90 (od 100) bodova dodijelit će se za druge aspekte, uključujući cijenu

1.C.2 - Natjecanje oko primarne/neposredne potrošnje energije

Kriteriji za ocjenu ponude:

- Dodatni bodovi dodjeljuju se za neposrednu/primarnu potrošnju energije

Primjer:

- 10 (od 100) bodova će dodijelit će se ponudi s najnižom potrošnjom energije, za ostale ponude svakih 1% porasta potrošnje smanjuje broj bodova za 1%.
- 90 (od 100) bodova dodijelit će se za druge aspekte, uključujući cijenu.

2. Uporaba OIE-a

2.C.1 - Minimalni postotak lokaliziranih OIE-a

Specifikacije/minimalni standardi:

- Najmanje X% (primarne/neposredne) potrošnje energije mora biti proizvedeno uporabom lokaliziranih obnovljivih izvora energije.

(Opcionalno) kriteriji za ocjenu ponude:

- Dodatni bodovi dodjeljuju se za postotak (primarne/neposredne) potrošnje energije iznad minimalno zahtijevanog u specifikaciji.

Primjer:

- 10 (od 100) bodova će dodijelit će se ponudi s najvećim postotkom, za ostale ponude svakih 1% smanjenja postotka smanjuje broj bodova za 0,5.
- 90 (od 100) bodova dodijelit će se za druge aspekte, uključujući cijenu.

2.C.2 - Natjecanje oko postotka lokaliziranih OIE -a

Kriteriji za ocjenu ponude:

- Dodatni bodovi dodjeljuju se za postotak (primarne/neposredne) potrošnje energije koja se osigurava iz lokaliziranih obnovljivih izvora energije.

Primjer:

- 10 (od 100) bodova će dodijelit će se ponudi s najvećim postotkom, za ostale ponude svakih 1% smanjenja postotka smanjuje broj bodova za 0,5.
- 90 (od 100) bodova dodijelit će se za druge aspekte, uključujući cijenu.

4. Praćenje i uporaba

4.C.1 – Redovno bilježenje potrošnje energije

Specifikacije/minimalni standardi:

- Potrebno je angažirati neovisnu tvrtku koja će redovno pratiti potrošnju energije za prve tri godine te će upravitelja zgrade mjesečno izvještavati o potrošnji energije za grijanje, hlađenje, ventilaciju, pripremu tople vode i o potrošnji električne energije.

4.C.2 – Prikazivanje potrošnje energije

Specifikacije/minimalni standardi:

- Na istaknutom mjestu u zgradi potrebno je postaviti panel (display) na kojem će se prikazivati dnevna potrošnja energije cijele zgrade.

4.C.3 – Edukacija upravitelja zgrade

Specifikacije minimalni standardi:

- Nakon završetka izgradnje ili obnove zgrade, upravitelj zgrade mora biti odgovarajuće obučen o energetske efikasnom korištenju zgrade.

3 Dodatne ideje

- **Infrastruktura** - osigurajte odgovarajuću (po mogućnosti) postojeću tehničku i društvenu infrastrukturu kao osnovu za urbanistički razvoj.
- **Cjeloživotni troškovi** - u gotovo svim slučajevima, operativni troškovi i troškovi održavanja daleko su veći od troškova izgradnje, stoga razmatranje samo i isključivo troškova izgradnje dugoročno znači imati veće troškove tijekom životnog vijeka zgrade. Uvijek zatražite analizu cjeloživotnog troška.

Alternativni modeli financiranja (npr. financiranje od treće strane, ugovaranje po energetske učinku i sl.) nude načine za prevladavanje jaza između troškova gradnje i cjeloživotnih troškova.
- **Uključenost korisnika** - ponašanje korisnika zgrade igra ključnu ulogu u energetske i ekološke učinkovitosti zgrada. Omogućite korisniku sudjelovanje u početnim fazama projekta, posebice prilikom obnove stambenih objekata.
- **Obnova** – potičite obnovu postojećih zgrada, čime ćete postići najveće uštede energije, materijala, zemljišta, tehničke i društvene infrastrukture.
- **Ponovno iskoristite odlagališta otpada** - potaknite korištenje odlagališta otpada za novu gradnju.
- **Gustoća gradnje (naselja)** - minimizirajte uporabu zemljišta poticanjem velike gustoće gradnje, ali poštujući arhitektonske i društvene aspekte na lokaciji.
- **Mikroklima i projektiranje** – proučite klimatske i topografske uvjete u svim fazama projekta, posebno u ranim fazama projektiranja.
- **Kvaliteta unutrašnjosti prostora** - toplinska udobnost, dnevno svjetlo ili dobar sustav rasvjete, kontrola vlage i buke, temeljni su zahtjevi za udobnost korisnika prostora.
- **Kanalizacija i odvod oborinskih voda** - okolišno povoljna kanalizacijska rješenja (ponovna uporaba otpadnih voda, štedne armature i sl.) i korištenje kišnice mogu, osim okolišnih koristi donijeti i znatne financijske uštede.
- **Integralno planiranje** - održiva gradnja oslanja se na kontinuirani dijalog i suradnju između svih aktera, uključenih u proces projektiranja i izgradnje, ali i uporabu i održavanje zgrada.

